

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Titulus VII. Observationes circa ipsas Juris Canonici Regulas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

19. Manifestum est, quod confirmatione vel probatione legitima, vel rei evidentia, qua nullam patitur tergiversationem notum est. C. 24. E. T.

20. Hæc vox, *Moderari*, diminuire significat. C. ult. Eod. Tit.

21. Nomine, *Dammorum*, expensæ non comprehenduntur. C. 8. de *Injuriis*.

22. Quando in privilegiis excipitur jus *Matricis Ecclesiæ*; per Matricem Ecclesiam, Cathedralis, non Romana intelligenda est. C. 22. de *Verb. sig.*

23. Si sententia de re aliqua dicat, eam in statum, in quo tempore motæ litis erat, restituendam, referendum id est, ad tempus, quo litis contestatio facta fuit. C. 30. de *Verb. signif.*

24. Vox hæc, *Excommunico*, sine additione ullâ posita, de majori Excommunicatione intelligenda est. C. 59. de *Sent. Excom.*

25. In Confirmatione alicujus Compositionis ex certâ Scientiâ factâ, hæc clausula (*sicut sine pravitate facta est*) non conditionaliter, sed causativè sumitur; id est non exprimit conditionem, sub quâ fit Confirmatio, sed causam, propter quam fit. C. 8. de *Confirm.*

26. Nomine *Interdicti Generalis*, non solum intelligitur illud, quo Regnum vel Provincia, sed etiam illud, quo Villa vel Castrum interdicitur. C. 17. de *Verb. sig.*

27. *Novale* est ager de novo ad cultum redactus, de quo non extat memoria, quod aliquandò cultus fuisset. C. 21. de *Verb. sig.*

28. Per *Ecclesiam*, *Diæcesis* nomen ferentem, intelligitur Capitulum, saltem si agatur de juramento, quo Ecclesiæ isti se quis adstringit, aliove se obligat modo: undè jurans Ecclesiæ Parisiensi se obediturum. Capitulo Ecclesiæ Cathedralis hujus Diæcesis se obligat. C. 19. *ibid.*

29. *Oblationis* nomine intelligendum est quidquid Ecclesiæ offertur, quocumque modo vel loco id offeratur, atque ita interpretanda est vox ista in assignandâ Oblationum portione iis, quibus certa illarum Pars debetur. C. 29. *ibid.*

30. In re favorabili, *Beneficii* nomine, nedum minorâ, sed & majora comprehenduntur Beneficia. C. 32. de *Verb. sig.*

31. Clausula hæc (*Salvâ justitiâ*) quæ inferi solebat in Indultis permittentibus, Parochianos sepulturam extrâ Parochiam recipere, quæque Parocho reservatur Portio ex emolumentis sepulturæ, interpretanda juxta Locorum Consuetudinem plus minùque concedentem. C. 9. de *Sepult.*

32. In quacunque dispositione verba accipiendâ cum effectu. C. 4. de *Clev. non resid.*

In colligendis iis, quæ Verborum significationem spectant, consulto omiſsa sunt, quæ sub hoc Titulo, nec non sub aliis, circa illorum Chronologiam habentur; idque quia hæc respicit tantum nomina, non illorum significata: hæc autem agitur de rebus significatis, non de nominibus illarum, ipsorumque origine.

Prætermisimus etiam, quàm plura circa explicationem Clausularum, quarum intelligentia multum pendet ex speciali materia, ad quam pertinent, quia suo loco utilius congruentiusque explanabuntur.

TITULUS VII.

Observationes circa ipsas JURIS CANONICI Regulas.

UT sunt in Philosophiâ & Theologiâ Axiomata; ut sunt in Medicinâ Aphorismi, quibus plurimæ circa has scientias Quæstiones deciduntur, quæ idè accuratius docentur & discuntur; ita sunt in Jure Canonico quædam Regulae, quibus varia hujus Juris dubia resolvuntur, quæque idècirco à CHASSANEO Tom. I.

Juris Axiomata vocantur *Enchiridion n. 489*. Cognitâ ergò & maturè perpensâ illarum necessitate ac utilitate, hæc omnes pro posse non tamen sine defectu colliguntur, eoque ordine, quo facilius & intelliguntur & retinebuntur, præmissis tamen nonnullis circa illas scitu necessariis.

Notâ ergo 1. ex omnibus Juris Canonici Collectoribus solum BERNARDUM PAPIÆ Præpositum & BONIFACIUM VIII. Regulas Juris collegisse: BERNARDI Regulas Mores tantum respicere; BONIFACII verò Regulas quamlibet Juris Materiam spectare, eumque imitatum esse MARTIANUM, ULPIANUM, CAIUM, PAULUM, aliosque, è quorum Libris Regulas Juris continentibus TRIBONIANUS ultimum Titulum Digestorum de *Diversis Antiqui Juris Regulis* inscriptum composuit, confecitque.

Nota 2. circa illarum originem, duplex Regularum Juris genus esse, alias nempe, quibus Juris Auctores Decisiones, vel Constitutiones suas firmant, istasque considerandas ut Juris Principia; alias verò, quæ ex Constitutionibus vel Decisionibus Juris Conditorum collectæ sunt, istasque spectandas esse ut Juris consequentias: Utramque Regularum acceptionem notat & probat CANIS. *init. Comment. in Regulas VI.* jam verò Glossa connectens Tit. de Regulis Juris cum præcedentibus docet, Regulas Juris esse Principia, quibus decidi possunt Casus, qui non sunt expressè vel specialiter in Jure decisi.

3. Juris Compilatores 2. modo Juris Regulas considerasse, idècirco in postremo Collectionum suarum loco illas collocasse.

4. Nos illas hæc primo modo spectare, tum quia sunt Juris consequentiæ, ab ipsis Juris Conditoribus nonnunquam ad decidendum usurpata, ut patebit percurrere volenti Capita suo loco citanda; tum quia jamdiu ad Decisiones, tamquam Leges adhibentur, idècirco Juris Principiis nos illas attexere non immerito; Basilicon Collectorum exemplum sequentes, qui Juris Civilis Regulas inter Præcipuas hujusce Juris Partes collocarunt. L. 2. Tit. 3.

5. Illarum Regularum quasdam, ad quamvis Juris Materiam extendi, alias verò vel Mores vel Judicia, vel Beneficia præcipue respicere: Idècirco Juris Regulas dividi posse in *Communes* & in *Particulares*; istas verò subdividi in *Morales*, *Judiciales* & *Beneficiales*; *Morales* etiam subdividi posse in *Præceptorias*, *Permissorias*, & *Prohibitorias*; quia omnia, quæ Mores tangunt, vel sunt præcepta, vel permissa, vel prohibita; has autem Divisiones nos secuturos, ut tractandæ Materiæ congruentiores.

6. Circâ nomen, Regulam dici, ex eo quod rectè ducat, nec quemquam aliorum trahat, vel quod rectè regat: Circâ rem hoc nomine significatam, Regulam esse brevem Juris sententiam, uno quasi verbo res aliquas decidentem.

Postremò nota, plurimas Juris Canonici Regulas è Jure Civili esse desumptas, multas quoque prioris generis magnam inter se habere connexionem, cuius monebitur Lector aliarum in aliis citatione.

CAPUT PRIMUM.

DE COMMUNIBUS JURIS REGULIS.

OBSERVATIO.

Non alia in JURE CANONICO leguntur Communes JURIS REGULÆ, quàm quæ sequuntur.

I. EX post facto nequit convalescere, quod ab initio non valebat; vel quod ab initio non valuit, tractu Temporis convalescere non potest.

Ex his duabus Regulis una fit, quia ad idem reducuntur; nempe quod res in se irrita, rata fieri nequeat per id, quod subsequitur, nisi interveniat Superioris

b 2 autho-

authoritas, quæ his in Regulis excepta censenda est. C. 29. de Elect. C. 18. de Reg. Jur. in VI. C. 29. 210. ff. de Reg. Jur. R. 8. & 24. hujus Tit.

Hæc Regula in Contractibus, Judiciis, in Provisionibus ad Beneficia, in Emissionem Votorum, in Electionibus ad quasvis Dignitates, locum habet.

Videtur Regula adversari iis Legibus, quæ volunt, ut Actus, irriti ex defectu consensûs eorum, quorum interest, firmi fiant, si postea eorundem consensûs superveniat, sicut in his, quæ metu fiunt, & in Electione, Præsentatione, Collatione factis spreto Patrono vel Compatrono, vel Electionibus quibusdam; sed non adversatur, quia illi Actus irriti non sunt, sed irritandi conquerente læso vel non vocato.

REGULÆ RATIO: Juris defectus suppleri nequit nisi à Legis Conditorum.

II. Qui per alium facit, per seipsum facere videtur.

C. 30. de Elect. C. 72. de Jure in VI.

REGULÆ RATIO: Is, per quem quid facio, meipsum representare valet: Hæc Regula in quavis aliâ actione, quam personali, valet: qualis omnium ferè est Sacrarum rerum receptio, quorundam confessio, nec non & administratio.

Hinc sequitur posse quem per alium, quod potest per seipsum. C. 68. de Reg. Jur. in VI.

III. Non facit injuriam, qui utitur jure suo. C. 31. de Elect. L. 155. ff. de Reg. Jur.

REGULÆ RATIO: Ut fiat injuria, alienum jus est tollendum; Utens autem jure meo alienum non tollo; & si tibi noceo, id non intendo, sed solam juris mei fruitionem.

Semper vera est hæc Regula in foro exteriori, sed quandoque falsa in foro interiori; in isto enim abstinere debeo ab actione aliunde mihi licitâ, si sit Infirmis scandalo. I. CORINTH. VIII.

IV. Privilegium meretur amittere, qui permiscet abutitur potestate.

C. 34. de Elect. C. 11. de Decimis, ut est in Collectione GRAT. C. 18. de Regularit. C. 6. DIST. LXXIV. R. 45.

Extendi potest hæc Regula ad quamcumque rem, quâ quis abutitur.

REGULÆ RATIO: Aliquâ re abutens fit eâ indignus.

V. Quod statutum fuit ad poenam, non debet trahi ad gratiam.

C. 2. de Translatione.

Vera est hæc Regula non solum circa eundem, sed etiam erga diversos; ita ut sensus sit, quod statutum ad poenam unius, ad alterius gratiam non sit trahendum; RATIO est, quod in statuendis poenis attenditur Reorum poenitio, non honor poenas exequentis; in concedendis verò gratiis respicitur non solum commodum ejus, cui conceduntur, sed etiam honor illius, cui datur gratias vel concedendi, vel exequendi, Potestas.

VI. Quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet.

C. 7. de Offic. Archid. C. 29. de Reg. Jur. in VI. Reg. 83.

Dùm de damno & de Juris Communis jacturâ, vel de diminutione agitur, vera est Regula juxta vim omnem terminorum.

Dùm de aliis agitur, non est eo modo vera; sufficit enim majoris Partis consensus, quæ Pars hac voce omnibus intelligitur, sive ii, quorum est Jus Commune, interveniant ut Singuli, sive ut Universi.

Fundamentum Reg. est C. 56. VI. ut num. 83. hoc Tit. dictum est.

VII. Mendax Precator carere debet impetratis.

C. 15. de Rescript.

REGULÆ RATIO: Habetur in Regulis circa Mores prohibitorii. N. 1. 2. 4. Ad Mores extendi potest, quia quisquis mendacium punit, odisse facit.

VIII. Quod defectu consensûs vel libertatis ab initio non valet, ratihabitione validum fit.

C. 1. de His, quæ vi metuve.

Respicit hæc Regula omnem materiam, quæ consensum, requirit, qualis est omnis actio, quæ novam inducit obligationem.

REGULÆ RATIO: Ratihabitio desideratum consensum supplet.

IX. Privatorum pacto Juri Publico derogari non potest.

C. de For. Compet. L. 45. ff. de Reg. Jur.

Regula illa alii Regulæ videtur contraria; nempe isti, liberum est cuique juri suo renuntiare, de quâ C. 6. de Priv. C. ult. de Crimin. falsi; sed non est, ut patebit ex mox dicendis.

RATIO REGULÆ est; Jus Publicum est vinculum publicum, quod solvi non potest, nisi auctoritate publicâ, qualis non est ea, quâ fit pactum Privatorum; est enim tantum privata; Præterea Jus Publicum, bonum publicum respicit, Privatorum pactum privatum tantum bonum tangit; ideòque sicut bonum istud illi cedere debet, ita & Privatorum pactum Juri publico; hinc quoties bonum privatum bono publico conjunctum est, nemo potest privato renuntiare: Undè, cum Portio Congrua Parocho debita privatum illius bonum, nec non & publicum, totius Parochiæ, imò totius Parochorum Corporis bonum tangat, nullus Parochus Congruæ Portioni renuntiare validè potest.

INNOCENTIUS III. in cit. C. utitur hac Regulâ ad probandum, quod Clericus renuntiare nequeat privilegio fori; hæc applicatio non placet Cujacio, eamque impugnat; placet verò GONZALEZ suamque tuetur Uterque in Commentariis in hoc Caput.

X. Res inter alios acta, mihi præjudicare non debet.

C. 7. de Caus. poss. & propr. C. 25. de Prab. in fine. C. 6. de Fide Instrum. C. 17. de Sent. & Re Jud. C. 8. de Donationibus.

Quoad Judicia non est per omnia vera Regula hæc; Causa enim inter alios judicata simili Causæ meæ interdum obest, quia ex judicato Judices nonnunquam judicant.

Ad Mores quodammodo extendi potest; hinc enim inferre licet, non curandum de his, quæ inter alios occultè fiunt, quia sive cadat alius, sive stet, Domino suo cadit vel stat, & sicut non juvat stans, ita nec præjudicat cadens.

REGULÆ RATIO: Ni vera esset hæc Regula, Latissima ad vexandum me pateret Porta; possent enim alii in damnum meum conspirantes convenire. Adde quod immeritè damnarer inauditus & indefensus.

XI. Promptiora sunt Jura ad absolvendum, quam ad condemnandum.

C. 3. de Prob.

RATIO REGULÆ. Præstat absolvere Reum, quam Innocentem condemnare. Extendi potest ad Mores; hinc enim docemur promptius in bonam, quam in malam partem, judicandum. In foro interiori non est vera, si dubitetur, an quis peccatum diligit; hoc enim promptius est ad condemnandum, quam absolvendum, quia nullum est periculum, si condemnatur benè dispositus, eoque modo ad majorem preparationem adstringatur, ingens verò, si malè dispositus absolvatur.

XII. Litteris Ordinarii aliquid attestantis standum est, donec probetur contrarium.

C. 7. de Probat.

REGULÆ RATIO: Ordinarius præsumendus est bonus, donec probetur malus. Extendenda est ad Notarium, aliamve similem Personam Publicam.

XIII. Quod

XIII. Quod fit contra Legem non valet, nullamque habet roboris firmitatem.

C. 2. de Test. & Attest. C. 5. de Reg. Jur. C. 3. CAUS. XXV. QUÆST. II. C. 64. de Reg. Jur. in VI.

De Lege Humanâ duntaxat loquitur: ac videtur restringenda ad ea, quæ actuum substantiam tangunt, *vide Reg. 36.* Videtur quoque ad Legem Divinam extendenda, quoad eadem substantia: Sacra siquidem sunt irrita, quando contra Legem Divinam in substantialibus conficiuntur.

REGULÆ RATIO. A Lege valorem roborque suum Res habent.

XIV. Actus legitimi sunt Infamibus interdîti. *C. 47. de Testib. & Attest. R. 12. Judicial.* quæ Excommunicato etsi infami, Actus Legitimus defensionis permittitur, quia ex Jure Naturali nascitur.

Per Actus Legitimos, intelliguntur Actus Civiles, qui Civibus per Leges permittuntur, quales sunt contrahere, agere in iudicio, testari.

Per Infames hic intelliguntur, qui Jure Civium privati, Civiliter mortui habentur.

Etsi loquatur tantum de Temporalibus, ad Spiritualia extendenda est: si enim Temporalia, quæ vilia sunt, Infamibus non credantur, quanto minus Spiritualia, quæ ejusdem ac Dei Sanguinis sunt pretii, eis credenda sunt?

REGULÆ RATIO: Admitti ad Actus Legitimos est honor à Jure concessus, quali indigni sunt Infames.

XV. Res eo intelligenda est modo, ut magis valeat, quam pereat.

C. 6. de Fide Instrum. C. 25. de Verb. Signif.

REGULÆ RATIO. Facientis quid intentio est, ut valeat, suaque est facienti servanda intentio.

XVI. Quod meum est, ex aliâ causâ meum fieri nequit, nisi desierit esse meum.

C. 6. de Fide Instrum. l. 159. ff. de Reg. Jur. Restrīgenda videtur Regula ad acquisitionem strictè sumptam, quâ res ex non meâ fit mea; alia enim est acquisitio latè accepta, quâ res mea fieret, si jam mea non esset, ideòque quodam modo fit denuò mea; v. g. Pater Filium suum à morte pluriès liberat, Filius acquiritur Patri, quoties ab eo liberatur à morte; juxta hunc sensum ad Deum infinitiès pertinemus.

REGULÆ RATIO. Per quod res mea fit, per id illius acquiro Dominium: Rei autem meæ jam sum Dominus, ideòque cum illius habeam Dominium, illud aliudè proprie acquirere nequeo.

XVII. Præsumitur Quis idoneus, nisi contrarium probetur.

C. ult. de Præsumpt. R. 2. Benef.

Licet Regula hæc Particularis sit in eo, quòd è Re Beneficiariâ desumatur, inter Communes tamen eam collocamus, quia extendi potest ad Testes, ad Accusatores, ad Patronos, ad Sponsores, ad Pœnitentes, ad quosvis Officiarios, quos præsumere tenemur idoneos, nisi vel examinis, aliâve viâ ineptos reperiamus. Sed ea præsumptio tanta non est, ut ab examine eximere debeat.

REGULÆ RATIO legenda in explicatione Regulæ 8. hujus T.

XVIII. Qui ad onus eligitur, à mercede non est repellendus.

C. 16. de Præb. l. 10. ff. de Reg. Jur.

Regula ad istam VI. reducitur: qui sentit incommodum, sentire debet & commodum.

REGULÆ RATIO. Præmium à merito sine injustitiâ non sejungitur.

XIX. In his, super quibus Jus non invenitur expressum, in humaniorem partem est declinandum, prout Circumstantiæ postulant.

Tom. I.

C. ult. de Transact. C. 12. de Reg. Jur. l. 192. ff. de Reg. Jur.

Regula ista XIX. illustratur & confirmatur ab XI. quam etiam illustrat & confirmat.

Omnes Superiores & Inferiores respicit hæc Regula; servanda est enim ipsa æquitas, quæ in benignius semper propendet, quoties Lex deficit: Adde quòd Hominis est, cum Lex ad aliud non cogit, in alios humaniùs agere.

XX. Cessante Causâ, cessat Effectus.

C. 26. de Jurejur. C. 6. de Appell. C. 15. de Pen. & Remiss.

Hinc, cum non sit malum Juramentum, nisi quia fit sine necessitate, vel pro re falsâ vel injustâ, vel quia frequentius iteratur, si cessent hæ Circumstantiæ, cessat Juramenti malitia; ideòque licitum erit: si Judex. v. gr. à quo propter gravamen interlocutione vel comminatione illatum appellatum est, illud revocet, procedere potest, ac si appellatum non esset; Cum peccata, sint Causâ Morborum, tollenda sunt peccata, ut cessent Morbi.

Loquitur Regula de effectu producendo, vel de producto, qui ad sui conservationem eget Causâ suâ; falsa est enim ergà Effectum, qui in sui conservatione à Causâ non dependet, qualis est omnis artis opera, quæ absente vel moriente Artifice non perit.

REGULÆ sic expositæ RATIO: Effectus non est, nec durat, nisi Causâ influxu.

XXI. Delictum Pœnæ in Ecclesiæ damnum redundare non debet.

C. 6. de except. C. 3. CAUS. XVI. QUÆST. VI. C. 76. de Reg. Jur. in VI.

REGULÆ RATIO. Innocens nemo puniendus est, at Ecclesia eo casu sine culpâ puniretur: Ad quodvis Corpus Morale extendi potest.

XXII. De Jure melior est conditio Possidentis.

C. 6. de Præscript. C. 65. de Reg. Jur. in VI. l. 33. 126. 128. ff. de Reg. Jur.

REGULÆ RATIO. Possessio legitima præsumitur, donec contrarium probetur.

NOTA ALEXAND. III. in Cap. 6. cit. insinuare, Regulam istam ex Jure Divino manare; quod intelligendum videtur de Jure Divino latè sumpto, quale est Jus Naturale; cum in Jure Divino strictè sumpto, quale est quod Juri Naturali à Deo adjunctum est, nil legatur Regulæ isti favens; vel si quid hujusmodi habeatur, Jus Divinum à Naturali fuerit mutuatum; Quæ enim in Jure Divino præcepta sunt, quibus melior fiat conditio Possidentis, nisi quæ vetant, ne temerè contra proximum judicemus, illumque sine causâ Usurpatorem existimemus? Hæc autem præcepta quid continent quod Naturalis ratio non dicet, quodque proindè à Jure Naturali non proficiatur?

XXIII. In eo quis puniendus est, in quo deliquit.

C. 42. de Appell. C. ult. de Immun. Ecclesiæ. C. 11. de Excess. Præl. C. 44. de Elect. in VI. C. ultim. de tempor. Ordin. in VI.

REGULÆ RATIO. Culpæ convenire debet Pœnæ. Res autem ita se habet, quando v. g. punitur in pecuniâ, qui per pecuniâ deliquit. De punitione, quæ fit in correctione, ac de illâ, quæ fit in iudicio, intelligenda est.

XXIV. Invalidæ Rei invalida est Confirmatio.

C. 6. Coll. 3. de Concess. Præb.

REGULÆ RATIO. Confirmatio supponit Rem validè factam, firmari enim nequit, quod non est; at Res invalidè facta, est quasi non facta, ideòque non est.

XXV. Rem alienam possidere non licet invito Domino.

C. 3. de Precariis.

REGULÆ RATIO. Res possideri justè nequit, nisi à Domino suo, vel cum illius consensu; rei enim Possessio ad eum pertinet, ad quem Dominium.

XXVI. Deceptis & non decipientibus jura subveniunt.

C. 8. de Reum Permut. C. 8. de Donationibus.

REGULÆ RATIO. Justitia, cui jura inniuntur, exigit, ut decipientes tanquam Rei puniantur; decepti verò tanquam miseri & vexati juventur.

XXVII. Res ad quemlibet cum onere suo transit.

C. 5. de Pignorib. C. 33. de Decimis.

REGULÆ RATIO: Onus rei est velut Pars illius, vel vitium inseparabiliter inherens.

XXVIII. Non debet quis dispendium pati, undè videtur præmium meruisse.

C. 2. de Fidejussor. C. 7. de Renunciatio.

REGULÆ RATIO. Injusta est actionis remunerandæ punitio.

XXIX. Qui gratiam meruit, non debet pœnam sustinere.

C. 5. de Fidejussorib. in Collect. 1.

Non differt à præcedenti, nisi in terminis, eadem est etiam cum 61. Regulâ in VI. si gratiæ, de quâ ista, merito sit concessa.

XXX. In Contractibus plena, in Testamentis plenior, in Donationibus plenissima est interpretatio faciendâ.

C. 6. de Donationibus.

REGULÆ RATIO: Quo favorabilior res est, eò favorabilius est interpretanda, Donatio autem favorabilior est Testamento, Testamentum verò Contractu.

XXXI. Dignus est Operarius mercede suâ.

C. 1. de Sepult. c. 45, 56, 67. CAUS. XII. QUÆST. 2.

Melior REGULÆ RATIO Christi autoritas Luc. XI. 7. illâ utentis. Eodem recidit sequens: Denario fraudari non debent in vineâ Domini laborantes. C. 5. de Magistr.

XXXII. Qui fuerunt Socii Passionum, debent esse Socii Consolationum.

C. 1. de Sepult.

Si Regula justa evidenter non esset, justam ostenderet S. Pauli autoritas. 2. COR. v. 7. illam insinuantis.

XXXIII. Ubi Majus conceditur, Minus concessum esse videtur.

C. 1. CAUS. 16. QUÆST. 2. C. 27. de Decim. L. 21. II. 147. ff. de Reg. Jur.

Differt tantùm hæc Regula in terminis à 53. VI. sic concepta, Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus.

REGULÆ RATIO: Plus semper in se continet, quod est minus, ut habetur in 35. VI. Reg.

Ab utraque tamen excipiendi sunt casus sequentes.

1. Si res sit odiosa. Cap. 25. int. & C. 29. de Decimis.

2. Est, si minus dedecet eum, cui majus conceditur, ut dedecet Præsidis Dignitatem quæ sunt Amanuentis, aliisve Inferioris Justitiæ Officialis.

XXXIV. Res vel substantia una & eadem diverso jure censi non debet.

C. 10. de Decim. C. 22. de Privil.

REGULÆ RATIO: Alterutrum jus esset iniquum: Restringenda Regula ad rem sub eadem ratione consideratam. v. g. Jurisdicção in aliquo loco in genere spectata non potest ad unum pertinere ex præscriptione, ad alium verò ex alio jure; Jurisdicção verò in specie spectata Jure Communi ad me pertinere potest, ad te verò Jure præscriptionis v. g. Jurisdicção circa aliquos actus, quos jam à XL. annis exerces. Cui debet ager Decimas antiquas Jure Communi, eidem eodem Jure debet & novas; Jure Communi idem ager nequit esse Decimalis in unâ parte, & in aliâ non Decimalis, si eosdem fructus ferat in utraq; nec debere pro unâ parte eorundem fructuum duodecimam

& pro aliâ decimam quartam. Eadem persona non potest ab Ordinarii Jurisdicçãoe eximi, ratione Ordinis Regularis, cujus Membrum est; & eadem ratione in eodem Capite eidem subijci.

XXXV. Potest quilibet renunciare ei, quod pro se noscitur introductum.

REGULÆ RATIO: Quilibet juris sui Dominus est, suum autem hoc est, quod pro se introductum est; Restringenda ad casus in quibus Jus Privatum cum Publico non conjungitur; undè cum ad Bonum Publicum pertineat, ut quis antè Professionem per annum saltem probetur, non licet Novitio, nec Monasterio, annuæ probationi renunciare, etsi introducta sit in utriusque favorem.

Hinc Concilium Tridentinum, ex utilitate publicâ motum, talem renunciacionem improbens, irritam declarat Professionem, quæ antè expletam annuam probationem, emittitur. Sess. XXV. C. 15. eadem de causâ revocat licentiam aliâs concessam huic probationi renunciandi: hujus licentiæ meminit C. 16. de Regular.

XXXVI. Multa fieri prohibentur: quæ si facta fuerint obtinent firmitatem.

C. 16. de Regular. mox citato. Vide Reg. 13. supra relata & Conciliacionem utriusque.

REGULÆ RATIO. Multa sunt à Jure prohibita, quæ Actuum substantiam non tangunt, vel quæ ad majorem cautelam tantum vetita sunt.

XXXVII. Similem cum aliis Vitam suscipiens, similem debet in Legibus sentire Disciplinam.

C. 3. de Statu Monach.

REGULÆ RATIO: Turpis est Pars toti suo non conformis.

XXXVIII. Pro non dato habetur, quod ab eo datur, qui donare non potest.

C. 5. de Jur. Patro. C. 6. E. T. in 1. Collect.

REGULÆ RATIO: Est alia Regula proximè referenda. Quod enim de dato dicit, de facto dici potest, nempe pro non facto habendum, quod fit ab eo, qui facere non valet.

XXXIX. Nemo plus juris in alium transferre potest, quam ipse habeat vel habere dignoscatur.

Vid. GONZALEM in Cap. 6. de Donat. inter Virum & Mul. n. 10. ex hæc Regulâ aliquos casus excipientem C. 11. de Jur. Patro. C. 6. de Donationib. C. 79. de Reg. Jur. in VI. L. 54. ff. de Reg. Jur.

REGULÆ RATIO. Nemo dat quod non habet.

XL. Non præstat impedimentum quod de jure non valet.

C. 8. de Jur. Patro. C. 52. de Reg. Jur. in VI.

REGULÆ RATIO: Ut nihili nulla affectio, ita rei irritæ nullus effectus.

XLI. Beneficium consequi non debeo ex eo, cui tacitè renunciavi.

C. 19. de Censib.

REGULÆ RATIO: Hæc renunciacione jus meum amittit.

XLII. Remedia periculis graviora, ut falsa abjicienda sunt.

C. 7. de Celeb. Missar.

REGULÆ RATIO: Minus malum non est majori pellendum.

XLIII. Qui succedit in honore succedere debet in onere.

C. 7. de Immun. Eccl. C. 12. de Sent. Excom. in Collect. 4. C. 77. de Reg. Jur. in VI.

REGULÆ RATIO: Est ista VI. Regula, qui sentit commodum, sentire debet & incommodum.

XLIV. Frustrâ Legis implorat auxilium, qui in eam committit.

C. ult.

C. ult. de Immun. Eccl. C. 14. de Usuris.

REGULÆ RATIO; Qui talis est, Legis pœnam potius meretur, quam auxilium.

XLV. Non debet quis gaudere privilegio, quo se reddit indignum.

C. ult. de Immun. Eccl.

Eadem penè est ac *Quarta hujus Tituli*: Abutens enim permiffa sibi ex privilegio potestate, ista se reddit indignum; Dicimus penè, quia cum aliter possit aliquis se reddere indignum privilegio, nempe pravis moribus, quam concessa potestatis abusu, amplior ista est, quam illa.

XLVI. Omnis res per quas causas nascitur, per easdem dissolvitur.

C. 1. de Reg. Jur. L. 35. 153. ff. de Reg. Jur.

Loquitur de obligationibus inter Homines, quæ mutuo consensu generantur, consensu mutuo dissolvuntur. In his omnibus vera est, præterquam in obligatione Matrimonii, quæ licet consensu contrahatur, consensu non dissolvitur, idque quia placuit Deo, ut esset indissolubilis. Ob parem rationem obligationes Hominum erga Deum, quales per vota fiunt, excipiendæ videntur à Regula, nam sunt indissolubiles, quoties servari possunt sine peccato; sed immerito, cum, si Deus consentiret, hæc obligatio mutuo Partium consensu dissolvi posset; Exceptio convenientior peteretur ex Votis Solemnibus, si de obligatione Votentium erga Monasteria, & istorum erga Voves, sermo esset; hæc etenim mutuo consensu contracta, eodem modo dissolvi nequit.

XLVII. Ecclesia non judicat de occultis.

C. 35. de Simon.

REGULÆ RATIO. Cogitationes meæ soli Deo & mihi notæ sunt, ideo Ecclesia de his judicare non potest.

XLVIII. Undè jus prodit, interpretatio quoque procedere debet.

Intelligenda de illâ, quæ vim obligandi habet, *C. 31. de Sent. Excom. C. 2. de Off. Ord. in VI. §. si verò.*

REGULÆ RATIO: Interpretatio, quæ facit jus, qualis est, de quâ hic agitur, ad alium, quam ad Juris Conditorum pertinere non potest.

XLIX. Nemini imputandum quod fit contra ipsius prohibitionem.

C. 17. de Homicid.

REGULÆ RATIO: Nemo peccat nisi volens, quod autem quis prohibet id non vult; malè ergo ei imputatur.

L. Nemo alteri Legem imponere debet, quam ipse observare negligit.

C. 22. de Præb.

LI. Quod quisque jus in alterum statuit, debet uti eodem, & pati Legem, quam tulit.

C. 6. de Confit.

UTRIUSQUE REGULÆ RATIO: Jungimus eas, quia sunt una quoad sensum: Vel enim Legem, quam alteri imponis, injustam putas, & imponere non debes vel justam, & debes observare, hæc attinet *v. 4. CAP. XXIII. MATTH.* Dicens de Phariseis, quod imponant onera gravia, quæ digito movere nolunt.

LII. Rem, quæ culpâ caret, in damnum vocari non convenit.

C. 2. de Const.

REGULÆ RATIO: Innocens non est puniendus.

LIII. Difficile est, ut bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio.

C. 25. CAUS. I. Q. I. C. 5. DIST. 61.

Loquitur de ingressu ad dignitates; extendi potest ad ingressum in quemvis statum.

REGULÆ RATIO: Item de Aedificio Spirituali, quod de Materiali dicendum est, hoc autem quamdiu malo inicitur Fundamento, ruinæ proximum est: vitium Fundamenti emendandum est, ut firmum possit esse

ædificium, hæc autem emendatio difficilis est, nisi destruat ædificium & reficiatur fundamentum. In aedificio Spirituali emendatio fieri nequit, nisi penitentia, & regressu, si licitus sit, ut in vitiosa ad dignitatem Promotione; Sin verò, solâ penitentia. Adde quod ordinarium mali ingressus vitium, est vocationis defectus, sine quâ boni quidquam vix fieri potest.

LIV. Quod Sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosâ adinventione non est præsumendum.

Loquitur de purgatione vulgari Patrum Doctrinæ contraria, atque ad similia extenditur. *C. 20. CAUS. II. Q. 5.*

LV. Privilegium alicui concessum, non est ad alios extendendum.

C. 39. CAUS. XVI. Q. I. R. 58.

Eadem videtur cum 74. VI. Regulâ sic conceptâ: *Quod alicui gratiosè conceditur, non debet aliis trahi in exemplum.*

REGULÆ RATIO: Privilegium est Lex privata, quæ illos tantum tangit de quibus expressè loquitur.

LVI. Omne rarum plus appetitur.

C. 2. 4. DIST. XCIII.

Hinc videtur, cur Viri verè Pii ab omnibus appetantur; hoc, enim provenit ex hoc quod Pietas vera, sit quid rarum, hinc è contra quæ frequentiora negliguntur, vel reverenter minus tractantur; exempla habet in Missis, ubi frequentiores, & in Expositione Sacramenti, ubi itidem frequentior.

LVII. In uno eodemque Officio non esse debet dispar Professio:

C. 22. CAUS. XVI. QUÆST. VII.

Convenit cum Regulâ 37. istius Tituli. *C. 22. CAUS. XVI. QUÆST. VII.*

REGULÆ RATIO: Inter Homines disparis Professionis, facillimè gliscit discordia.

LVIII. Singulorum Privilegia Legem Communitatem facere non possunt.

C. 4. CAUS. XXVI. QUÆST. II.

REGULÆ RATIO: Privilegii finis est Bonum Privatum, Legis verò finis est Bonum Publicum & Commune, singulorum autem Privatum Bonum simul esse non potest cum Bono Communi, quod ex privatorum saltem quorumdam damnis semper exurgit; undè de quâlibet Lege dicitur, illam habere aliquid iniqui.

Affinis est huic Regulæ 28. VI. quæ sic concipitur: *Quæ à Jure Communi exorbitant, non sunt ad Consequentiâ trahenda.*

LIX. Non dicitur iteratum, quod nescitur esse factum.

C. 16. de Consec. DIST. I. C. 112. 113. de Conf. DIST. IV.

REGULÆ RATIO: Hoc in casu quod nescitur factum pro non facto habetur: agitur enim de iteratione Consecrationis, quæ non creditur facta, nisi probetur.

LX. Ubi majus periculum intenditur, ibi est procul dubio magis consulendum.

C. 3. de Elect. in VI.

REGULÆ RATIO: Pro rei exigentiâ consilium est adhibendum, res autem quo periculosior est, eò majus exigit consilium.

LXI. Non decet alicui officium esse damnosum.

C. 30. de Elect. in VI.

REGULÆ RATIO: Non debet quis damnum sustinere, undè meretur præmium; qui autem Officium suum implet, præmium hinc meretur.

LXII. Tempus non currit legitime impedito.

C. 35. de Elect. in VI. C. 3. de Off. Ord. in VI. §. quod si.

REGULÆ RATIO: Innocens non est puniendus, puniretur autem Innocens, si tempus contra legitime impeditum curreret: est enim Innocens, qui non agit, dum non potest, cum ad Impossibile nemo teneatur, punitur verò qui agendi jure propter hoc solum privatur.

LXIII. Ignorantia Facti, non Juris, excusat.
C. 13. de Reg. Jur. in VI.

REGULÆ RATIO: Jus sciri potest & debet; Factum autem non item; atqui Reus est, qui, quod scire potest & debet, non facit; non autem, qui, quod scire non potest, vel non debet, non facit.

In Moralibus, ac in Judiciis locum habet; cum hoc tamen discrimine, quod in Judiciis Juris Ignorantia nunquam excusat; quia ubi Lex sufficienter promulgata est, illam scivisse vel scire potuisse uniusquisque præsumitur, & ex præsumptione ibi judicatur; at in Moralibus, ex veritate judicandum, ideoque, cum contingit, ut quis Legem tum Divinam, tum Humanam, scire non potuerit, sua illum ignorantia excusat.

LXIV. Cum quis in alterius jus succedit, justam ignorantiam causam habere censetur.

C. 14. Ibid.

REGULÆ RATIO: Fieri potest, ut Successor Autoris sui titulos non habeat, undè donec pateat, eum titulos novisse, justè ignorare censetur.

LXV. Quod semel placuit, amplius displicere non potest.

In omni casu non est vera, nam 1. in Suffragiis vel Votis ferendis, licet antè finitam electionem à proprio recedere, & ad aliorum accedere. 2. Patronus Laicus variare potest in Præsentatione C. 21. Ibid.

In aliis vera est: Hujus discriminis ratio; Non est Homini permittenda voluntatis mutatio, nisi justa & gravis subit causa, qualis subest in Casibus, in quibus falsa est Regula, non occurrit verò in Casibus, in quibus vera est.

LXVI. Non debet aliquis alterius odio prægravari.

C. 22. Ibid.

REGULÆ RATIO: Insons pro Sonte puniendus non est.

LXVII. Sine culpâ, nisi subit causa, nullus est puniendus.

C. 23. Ibid.

Firmat hæc Regula præcedentem & exponit; nam casus, quem excipit, excipiendus est etiam in Regulâ præcedenti; quia publica utilitas exigere potest, ut Insons puniatur, sicut fit in Localibus Interdictis, vel quando Filii quibusdam honoribus privantur propter Paternum crimen; sunt tamen pœnæ, quæ nunquam Infonti imponi possunt, ut fusè probatum est de Excommunicatione Majori in *Tractatu de Censuris*.

LXVIII. Mora sua cuilibet est nociva.

C. 25. Ibid. L. 173. ff. de Reg. Jur.

Regulæ LXII. exceptionem continet; nam qui justo ligatur impedimento, & illud tollere negligit, in morâ est.

Locum habet non solum in Judiciis, sed etiam in Provisionibus ad Beneficia, in solvendis Censibus, aliisque rebus debitis.

REGULÆ RATIO: Omnis negligentia, præsertim si fit aliis onerosa, pœnam meretur.

LXIX. Scienti & consentienti non fit injuria, neque dolus.

C. 17. Ibid. L. 145. ff. de Reg. Jur.

Eadem est ac ista; *Volenti non fit injuria*. Restringenda ad Casus, in quibus liberè, & ad non injusta, consentitur. v. g. Scit Mulier Virum impotentem, liberè eum accepit in Maritum; non fit sibi injuria, nec dolus; sed si sciam te nullo ex justo titulo posse à me usuras accipere, & urgente necessitate, ad illas tibi solvendas consentiam, fit mihi injuria, quia coactus & nolens consentio, atque ad ea, quæ tibi prohibentur.

LXX. Eum, qui certus est, certiorari amplius non oportet.

C. 31. Ibid.

REGULÆ RATIO: Nihil inutile exigendum, nec faciendum.

LXXI. Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum.

C. 33. Ibid. l. 75. ff. de Reg. Jur.

Unam ex Rationibus Regulæ 65. in se continet; interdum enim, fit, ut, si quod semel placuit amplius displicere non possit, id ex eo proveniat, quod mutare quis consilium non potest in alterius detrimentum.

LXXII. Generi per Speciem derogatur.

C. 34. Ibid. L. 8. ff. de Reg. Jur.

REGULÆ RATIO: Quoties Species est Generi contraria, qui vult Speciem, Generis mutationem velle necesse est.

LXXIII. Pro Possessore habetur, qui dolo desit possidere.

C. 36. Ibid. L. 131. ff. de Reg. Jur.

REGULÆ RATIO: Habetur in n. 1. & 2. S. de Prohibitoris circa Mores Regulis & in 26. hujus tituli; Nam si malitiis Hominum non est indulgendum, si nemini dolus patrocinari debet, si decipientibus Jura non subveniunt, pro Possessore habendus, qui dolo desit possidere.

LXXIV. Utile non debet per inutile vitari.

C. 37. Ibid. L. 94. ff. de Reg. Jur.

REGULÆ RATIO: Inutile habetur pro non posito.

LXXV. Imputandum non est ei, per quem non stat, si non faciat quod per eum fuerat faciendum.

C. 41. Ibid.

REGULÆ RATIO: habetur in 6. Regulâ de Reg. Jur. in VI. Si enim ad impossibile non teneor, non est mihi imputanda omisso, quam vitare non possum.

LXXVI. Qui tacet, consentire videtur.

C. 43. 44. Ibid.

LXXVII. Is qui tacet, non fatetur, sed nec negare videtur.

C. 44. Ibid. L. 142. ff. de Reg. Jur.

Duas has Regulas jungimus, quia ob apparentem contrarietatem simul explicandæ sunt, eas autem sic conciliare possumus. In re, super quâ respondere possum & debeo, si taceam, consentire videor: In re verò, super quâ respondere mihi non licet, ut in Secreto mihi credito, si taceam, nec fateor, nec nego.

Vel aliter; Silentium sufficit ad Consensum, non ad Confessionem; Cujus ratio esse videtur, Confessio respicit res majoris periculi, ac consequenter ponderis, nempe Criminales Accusationes; idcirco positivam requirit responsum. Hanc Conciliationem probat CANISIUS in has Regulas.

LXXVIII. Inspecimus in obscuris, quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consuevit.

C. 45. Ibid. L. 114. ff. de Reg. Jur.

Ad omnes Actus tam extra-Judiciales quàm Judiciales extenditur, nempe ad Leges, Statuta, Testamenta, Donationes, Contractus, Vocationes in Jus, varios in Jure Processus, Sententias, uno verbo omnes Actus, in quibus obscure habetur alicujus voluntas; tradit enim hujusmodi Voluntates interpretandi modum.

REGULÆ RATIO: Cum alterius voluntatem interpretor, quàm maximè possum, ad eam accedere debeo, hoc autem facio, cum sequor quod quibusvis pensatis, mihi verisimilius videtur, vel quod plerumque fieri consuevit. Utrumque ex ipsis terminis patet; Secundum firmari potest ex eo, quod non est sine causa præsumendus quis ab usu recessisse.

LXXIX. Is, qui in alterius jus succedit, eo jure quo ille, uti debebit.

C. 46. Ibid. L. 177. ff. de Reg. Jur.

REGULÆ RATIO: Successor locum tenet Prædecessoris, illumque repræsentat.

LXXX. Præsumitur Ignorantia, ubi Scientia non probatur.

C. 47. Ibid. Firmat Regulam 64.

Videtur

Videtur contraria 17. hujus Tituli, qua quis ad Beneficium, ad quod scientia requiritur, idoneus præsumitur, nisi contrarium probetur, ideòque scientia præsumitur, nisi probetur ignorantia; attamen ei non adverstatur, quia præfens loquitur de ignorantia, qua excusat; II. de eà, qua inculpat: Prima autem præsumenda est, non Secunda: præsumendum est bonum, nisi probetur malum, nec est aliquis boni nominis possessio privandus sine iustà causà, qualis abest donec malus probetur.

Vid. CANISIUM in illam, qui ab ea excipit tres Casus, 1. Si factum sit publicum, 2. Si proprium Personæ. 3. Si ad officium ipsius pertineat.

LXXXI. Actus legitimi non recipiunt Conditionem, neque Diem.

Tales sunt inter alios hujus generis Emancipatio, Adoptio, Matrimonium, quæ ad Tempus, vel sub Conditione fieri nequeunt. C. 50. *ibid.* L. 77. ff. de Reg. Jur.

CANISIUS Actus legitimos vocari ait, vel quia à Lege introducti, vel quia formam à Lege habent, vel quia à Lege approbantur.

LXXXII. Qui sentit onus, sentire debet & commodum, ac è contrà

Regulà hâc firmantur Regulæ 18. & 435. hujus Tituli. C. 55. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Commodum est velut oneris merces, Incommodum verò est quasi Commodi remedium, ne noceat præservans, vel quasi istius pretium, quo emitur.

LXXXIII. In Re Communi potior est conditio prohibentis.

C. 56. *ibid.*

REGULÆ RATIO habetur in 29. *ejusd. Lib. & Tit.* si enim quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet, in Re Communi potior esse debet conditio prohibentis. Hinc fit, ut Rei Communis alienationem unius contradictio impediatur.

LXXXIV. Contrà eum qui Legem dicere potuit apertius, Interpretatio est faciendâ.

C. 57. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Vel dolo Legem obscure sibi dixit, & tunc interpretandâ est contrà eum, ne sibi dolus patrocinetur: Vel negligentia, & tunc contrà eum interpretandâ, ut negligentia puniatur.

LXXXV. Cùm non stat per eum, ad quem pertinet, quominus conditio impleatur, haberi debet, ac si impleta fuisset.

C. 66. *ibid.* L. 160. ff. de Reg. Jur.

REGULÆ RATIO. Ad impossibile nemo tenetur, conditio, quæ, quantum in me est, impleri non potest, mihi impossibilis est, ideòque ad eam non teneor. Adde quod conditio impossibilis habetur pro non posita, ac proinde non implendâ.

LXXXVI. Quod alicui suo nomine non licet, nec alieno licebit.

C. 67. *ibid. vid. Reg. 91.*

REGULÆ RATIO. Quod meo nomine mihi non licet, vel illicitum est, quia meipsum dedecet, vel quia indignus sum, ut id agam, vel quia mihi periculosum, hoc autem ob easdem causas alieno nomine illicitum esse debet v. g. Non licet Clerico negotiis secularibus se immiscere suo nomine, quia talia negotia eum, dedecent, nec alieno licebit. Non licet Excommunicato Jure Communi in Judicio agere suo nomine, quia ad id indignus judicatur, nec alieno licebit. Non licet Monacho vel Clerico suo nomine quemquam cum Muliere ad Baptisum præsentare, quia periculosum, nec alieno licebit.

LXXXVII. In alternatis Electoris est Electio, & sufficit alterum adimpleri.

CANISIUS in istam Regulam legit, *Debitoris, sed præferenda alia Lectio, quia, ut ipse agnoscit, Debitoris non semper est Electio, sed ad Creditorem quandòque pertinet.* C. 70. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Tunc datur optio, ista autem ei datur, qui in Regulâ *Electior* dicitur: si unum adimpleri non sufficeret, frustra daretur optio.

LXXXVIII. Factum legitime retractari non debet, licet casus eveniat, à quo inchoari non potuit.

C. 73. *ibid.* L. 85. ff. de Reg. Jur.

REGULÆ RATIO. Multa sunt, quæ Actus, quibus accident, non irritant, quos tamen irritassent, si præcessissent.

V. G. Dementia superveniens vel Matrimonio, vel Voto Solemni, vel simili Rei, quæ plenam exigit libertatem, irrita non facit; fecisset tamen, si præcessisset. Idem dicendum de quovis alio Impedimento Matrimonii dirimente, si supervenerit.

LXXXIX. In Argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquandò sunt concessa.

C. 78. *ibid.* L. 162. ff. de Reg. Jur.

REGULÆ RATIO. Ut res ab uno casu ad alium trahi possit, oportet, ut similis sit in causâ; unde concessa propter necessitatem, malè trahuntur extrâ necessitatem.

XC. Partem in Toto non est dubium contineri.

C. 80. *ibid.* L. 113. ff. de Reg. Jur. Regula ista plurimum aliarum Fundamentum est: Nam si cui majus conceditur, minus etiam concessum esse censetur, si cui licet quod plus est, utique licet quod est minus; si plus semper continet in se quod est minus; id nascitur ex eo, quod Pars in Toto continetur, minus verò sit Pars illius, quod plus vel majus illic dicitur. Regulæ enim tres relatæ de eadem re, vel de rebus ejusdem generis, vel speciei, in utràque parte loquantur, alioquin falsæ essent.

XCI. Cùm quid unâ viâ alicui prohibetur, ad id aliâ non debet admitti.

C. 84. *ibid.*

Eadem videtur ac LXXXVI. Tituli hujus; si enim, quod meo nomine mihi non licet, alieno liceret, ad id unâ viâ admitterer, quod mihi aliâ prohibetur.

XCII. Damnum, quod Quis suâ Culpâ sentit, sibi debet, non aliis imputare.

C. 86. *ibid.* L. 203. ff. de Reg. Jur.

REGULÆ RATIO. Qui vult Causam, vult etiam Effectum; cùm ergò hoc in casu damnum sit Culpæ Effectus, qui Culpam voluit; damnum etiam voluit.

XCIII. Certum est, quod committit in Legem, qui Legis Verba complectens contrà Legis nititur voluntatem.

Ideòque Penas incurrit à Lege latas, ut probat CANISIUS in hanc Regulam adductâ Constitutione, quâ illa continetur. C. 88. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Legis intentio est Pars præcipua Legis; est enim in eâ, quod Anima in Corpore Humano.

XCIV. Ubi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expressè non conceditur, intelligitur denegatum.

Clem. 1. §. Porro de Verb. Signif. Hinc facit. C. 2. de Transl. in quo habetur, *Nonnumquam intelligitur prohibitum, quod non invenitur concessum, & C. 5. de Usu & Autor. Pall.* in quo insinuat, quod quæ in quibusdam casibus permittuntur, in aliis prohiberi intelliguntur: Horum enim Canonum sensus est, quod, in his, quæ Jure Communi non pertinent, inhibetur quod non conceditur.

REGULÆ RATIO. Sicut generi per speciem derogatur, quum species est generi contraria, ita non derogatur, quandò non est contraria; prohibitio autem generalis, est aliquod genus, concessio specialis est aliqua species, quæ huic generi derogat in his, in quibus ipsi adverstatur. C. 5. de Sentent. Excom. non autem in aliis; subsistit enim genus quoad ea, in quibus generi non derogatur.

XCIV.

XCV. Severitati aliquid interdum detrahendum est; consideratis Locorum aut Temporum qualitatibus.

Ratio. Sunt Loca & Tempora, quibus obesse Severitas.

XCVI. Omnis Res, per quascumque Causas nascitur, per eandem dissolvitur.

C. 1. de Reg. Jur.

Refringenda Regula ad ea, quae dissolvi possunt, qualia sunt Contractus, Leges, Statuta, cujusvis boni Temporalis Possessio, aliae similes, quae Humanam sunt & pendent voluntate.

Extendi siquidem nequit ad res quae dissolvi non possunt, quales sunt Votum & Matrimonium.

XCVII. Distingue Tempora, & Scriptura concordabit.

Utilissima est ad concilianda loca non solum Scripturae, sed & Patrum, & Conciliorum, ex temporis diversitate contraria. *Cap. 19. CAUS. II. QUÆST. I.*

REGULÆ RATIO. Humanum Genus suas habet aetates, ut & quilibet homo, atqui non eadem omni aetati conveniunt.

XCVIII. Turpius ejicitur, quam non admittitur Hospes.

REGULÆ RATIO. Ex ejectione jure concluditur probata indignitas, quae ex non admissione immerito concluderetur.

Hinc, qui potest destituere potest & instituere. Si Parochi fit (ut esse videtur) Coadjutores Presbyteros dimittere, illius est ad Parochiae servitium illos assumere; Quocumque Vir potest Uxorem dimittere, eo potest illam non ducere, etsi illam ducere juraverit; Cujus est servum è domo ejicere, ejus est in domo illum recipere: Hinc etiam mature deliberandum circa electionem, ad Munia, praesertim Ecclesiastica.

XCIX. Bonus, vel malus rei usus illius naturam non mutat.

REGULÆ RATIO: Usus rei est ipsi extraneus, ideoque illam interius immutare non potest. *C. 9. CAUS. 14. QUÆST. V.*

Hinc, quae mala est, res non fit bona bono usu; nec, quae bona, mala fit malo usu: hinc mala non est Regia, vel Patria, vel Dominica Potestas, quia sunt, qui eam abutantur; nec bonum est Furtum, vel Tyrannica Usurpatio, quia sunt, qui his bene utantur.

C. Derogandum est Consuetudini & Constitutioni, quae absque peccato mortali non potest observari.

Eo enim casu irritae sunt, cum sint contrariae Juri Naturali *C. 20. de Praes. in VI.*

CI. Novis Morbis nova Antidota sunt praeparanda.

Vetera enim ad illos curandos inefficacia sunt. *C. 5. de Juram.*

CII. Cum quis astringitur aliquid facere cum alterius consilio, necesse habet consilium requirere, non tamen tenetur illud sequi.

C. 7. de Arbitr.

RATIO. Obligatio haec, ut potest contraria libertati, odiosa est, ideoque restringenda ad requisitionem consilii, nec extendenda ad executionem consilii dati: Excipiendi Casus, ubi consilium requirendum est de forma actus faciendi *C. 52. de Elect. GLOR. V. Expectatum GONZALEZ n. 4.*

CIII. Sunt multa, quae de Dei judicio Homines ignorant; quare fortasse quae vos laudatis, ille reprehendit; quae vos reprehenditis, ille laudabit. *C. 41. CAUS. XI. QUÆST. I.*

RATIO: Ex Corde exeunt bona malave opera, fonsque Deus est Cordium Scrutator.

CAPUT II.

De Particularibus Juris Regulis.

§. I.

Quae sint BENEFICIALES Juris Regulae?

Beneficium hic sumitur pro omni re, quae ad gratiam pertinet: cum autem inter illas res praecipua & communior sit Munus Ecclesiasticum, cui certa Ecclesiae redditus Portio in perpetuum annectitur, quodque ideo nomine Beneficii specialiter donatur, ideo Regularum colligendarum major Pars Beneficium ita restrictè sumptum respicit, atque ab istis, ut à Nobilioribus, incipietur.

OBSERVATIO.

Non alia leguntur in Jure Canonico circa Beneficia, utroque mox dicto modo sumpta, Regulae, quam quae sequuntur.

I. Sanctuarium Dei non convenit jure haereditario possideri.

C. 5. de Institut. C. 15. de Decimis. C. 15. de Jure Patr.

REGULÆ RATIO est: Sacerdotium, tam pro Munio Ecclesiastico, quam pro jure Temporalis huic annexo sumptum, est donum Dei; non enim legitime habetur, nisi ex beneficio Dei, pro misericordia sua vocantis, sine ulla Sanguinis acceptione.

II. Ad Beneficia praesumitur Quis idoneus, nisi contrarium ostendatur.

C. ult. de Praesumpt.

Haec Regula ab examine non eximit, quia necessarium est, ad ostendendum, Provisum non esse idoneum; ex Regulâ verò repellendus est Provisus, si idoneus ostendatur.

REGULÆ RATIO: De Providente & de Provisio bona est habenda opinio, donec justa contrarii subfita causa.

III. Qui servit Altari, vivere debet de Altari.

Cap. 16. de Praeb.

Regula haec, quae è DIVO PAULO desumitur, variis aliis Scripturae locis innitur. Sensus Regulæ non est, quod qui servit Altari, de Altari vivere teneatur, sed quod possit jure de eo vivere; sic enim interpretanda est vox haec, debet.

Affinis est Regula 31. inter Communes; si enim Operarius dignus est mercede sua, serviens Altari, de Altari vivere debet, cum merces danda sit ab eo, cui servitur.

IV. Indignum est, ut eis Ecclesia subveniat, qui in ea scandalum generant.

C. 2. Ne Clerici, nec Monachi.

REGULÆ RATIO: Dum tales nutrit Ecclesia, Hostes sibi multum noxios alit.

V. De rebus Ecclesiae Laicis non est attributa disponendi potestas, quia in eis manet obsequendi necessitas, non autoritas imperandi.

C. 12. de Reb. Eccl. alien. C. 25. de Deci. C. 23. CAUS. XVI. QUÆST. VII. C. 10. de Conflit.

REGULÆ RATIO: Ecclesiae res, vel Spirituales, vel quasi Spirituales; ideoque illarum Dispositio non convenit, nisi iis, quibus competit Spiritualis Potestas, quales non sunt Laici.

VI. Non decipi Beneficio, sed juvari nos oportet.

C. Unic. de Commodato.

REGULÆ RATIO. Beneficium conceditur ut proficiat, non ut obfistat: obfisset autem si deciperet. Locum habet in Beneficiis strictè sumptis, dum datur Beneficium magni laboris & oneris, & exigui redditus.

VII. Quod

VII. Quod semel Deo consecratum, est ad Humanos usus non est transferendum.

C. 3. de Rer. Permut. C. 4. de Relig. Domib. C. 51. de Reg. Jur. in VI.

REGULÆ RATIO: Dùm res Deo consecrata usui Humano applicatur, dignitate dejicitur; ex pretiosâ fit vilis; ex Sacrà fit Profana.

VIII. Spiritualium cum Temporalibus permutatio reprobatur.

C. ult. de Rerum Permut.

REGULÆ RATIO: Hujusmodi permutatio est Simoniaca, cum Temporale tamquam pretium rei Spiritualis datur.

IX. Una Ecclesia unius debet esse Rectoris.

C. 3. de Jure. Patron.

REGULÆ RATIO: Alioquin Monstrofa est, duplex habens Caput.

X. In Beneficiis plenissima est Interpretatio adhibenda.

C. 22. de Privileg.

REGULÆ RATIO: Res est maximè favorabilis Beneficium.

XI. Beneficium Principis largissimè interpretandum est.

C. 16. de verb. Signif.

Sequitur è precedenti; si quod enim Beneficium plenissimè est interpretandum, maximè Principis Beneficium, quem amplissima decet benefaciendi voluntas.

XII. Vilibus & Indignis patere non debent Dignitatum Portæ.

C. 11. de Excess. Prel. C. 87. de Reg. Jur. in VI.

REGULÆ RATIO: Solum Dignitatis nomen Regulam justam esse demonstrat.

Ista Regula prout est in VI. ab illa, quæ relata est, in hoc uno differt, quod de Infamibus tantum loquatur.

XIII. Nullus est cogendus de suo facere Beneficium.

C. 4. CAUS. X. QUÆST. II.

REGULÆ RATIO: Liberalitatis est de suo facere Beneficium, liberalitatem autem decet esse liberam, ut res suo congruat nomini.

XIV. Cujus est Possessio, ejus fiat Institutio.

C. 1. CAUS. XVI. QUÆST. II.

REGULÆ RATIO: Sensus hic est, quod Institutio Rectoris alicujus rei, ad ejusdem rei Possessorem pertineat. Institutio hæc est quid minus Possessione; ideòque in illâ continetur: adde quod Possessoris interfit bonum in re suâ habere Rectorem, ac idcirco ad ipsum pertinere debeat istius Electio & Institutio. *Ibid.*

XV. Sacerdotes à nullo gravandi, sed ab omnibus honorandi sunt.

C. 28. CAUS. XVI. QUÆST. VII.

REGULÆ RATIO: Sacri sunt illius Ministri, qui à nullo offendendus, sed ab Omnibus honorandus est.

XVI. Non debet propriis cujusque usibus applicari, quod pro communi utilitate datum esse cognoscitur.

C. 2. CAUS. XVII. QUÆST. IV.

XVII. Ad Privatum non trahantur Commodium, quæ ad Bonum Commune sunt prefixa.

C. 3. CAUS. XXV. QUÆST. I.

Duas has Regulas jungimus, quia in terminis dumtaxat differunt. UTRIUSQUE RATIO: Dùm fit quod prohibent, Peculatis crimen quodammodo committitur; usurpatur enim Bonum Publicum.

Utraque potest inter has Regulas, ac etiam inter Communes, & inter Morales Prohibitivas collocari; Inter Communes, quia et si de rebus Ecclesiasticis loquantur, ad alias applicari possunt; Inter Morales Prohibitivas, quia quod prohibent ad Mores pertinet.

XVIII. Odiosa concessio restringenda potius, quam amplianda.

C. 5. de Rescrip. in VI.

XIX. In ambitiosis stricta fieri debet Interpretatio.

C. 1. de Fil. Presb. in VI. S. 1. C. 21. de Præb. Ibid. C. 3. de Off. Ordin. Ibid.

XX. Quod Juri Communi adversatur, tamquam odiosum restringendum.

C. 1. de Fil. Presb. in VI.

XXI. Statutum Pœnale restringi potius convenit, quam laxari, seu extendi.

C. 22. de Elect. in VI.

Quatuor has jungimus Regulas, quia idem earum est Argumentum, una ac eadem RATIO, Nempè quæ habetur in 15. VI. Regulâ, *Odia convenit restringi.*

XXII. Per Generalem concessionem, non censetur concessa, quæ non esset quis versimiliter in specie concessurus.

C. 3. de Off. Vic. in VI. C. 8. de Reg. Jur. in VI. C. 2. de Penit. Ibid.

REGULÆ RATIO: De concessione judicandum est ex Concedentis intentione; improbable autem est, quòd Quis concedere intendat in concessione generali, quæ versimiliter in specie non concederet.

XXIII. Gratia non perimitur morte Concedentis, licet nondum sit in ejus executione processum.

C. 9. de Off. & Pot. Jud. Del. in VI.

REGULÆ RATIO: Habetur in 16. VI. Regulâ, Beneficium Principis decet esse mansurum.

XXIV. Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine Institutione Canonica obtineri.

C. 1. de Reg. Jur. in VI.

REGULÆ RATIO: Ut ad Beneficia necessaria est Vocatio Interior, sic & Vocatio Exterior, quæ nihil aliud est, quam Institutio Canonica.

XXV. Privilegium personale Personam sequitur, & cum eâ extinguitur.

C. 7. Ibid.

REGULÆ RATIO: Personæ inhæret, ideòque sequi illam debet, & cum eâ extingui.

XXVI. Indultum à Jure Beneficium non est alicui auferendum.

C. 17. Ibid.

REGULÆ RATIO: Debito Principi honori detrahitur, dum concessum ab eo Beneficium Lege suâ, aufertur.

Convenit nonnihil cum 16. VI. Regula; si enim decet, Principis Beneficium manere, nemini est illud auferendum; dicimus, *nonnihil*, quia differt ab illâ, nam 16. docet, durare debere Principis Beneficium quantum est ex parte Principis; 17. verò tradit durare debere, quantum est ex parte aliorum.

XXVII. Qui Prior est Tempore, Potior est Jure.

C. 54. Ibid.

Est hæc Regula ad alias res, quam ad Beneficia, extendatur, inter Beneficiales collocatur, quia Beneficia potissimum respicit, ideòque recensens res; in quibus locum habet, orditur à Beneficiis.

REGULÆ RATIO: Quoties Præventioni est Locus, qui prævenit, cæteris paribus, alteri est præferendus, qui autem prior est tempore, is est, qui prævenit.

XXVIII. Quod ob alicujus gratiam conceditur, non est in ejus dispensium retorquendum.

C. 61. Ibid.

REGULÆ RATIO: Contrà Justitiæ cuique suum tribuentis Præcepta, ac contrà gratiam Concedentis Intentionem est, ut Beneficium in Maleficium convertatur.

XXIX. Quod alicui gratiosè conceditur, non debet aliis trahi in exemplum.

C. 74. Ibid.

REGULÆ RATIO: In Præcedentibus sive Communi-bus, sive Particularibus continetur; nam si Odia sint restringenda, si Beneficium Personale Personam non transit, si Privilegium alicui concessum, non est ad alios extendendum.

extendendum oportet ut gratiose concessum, in exemplum non trahatur, cum illud sit odiosum, ac tamquam Privilegium Personale haberi possit.

XXX. Indignum est, & à Romanæ Ecclesiæ Consuetudine alienum, ut pro Spiritualibus facere quis homagium compellatur.

C. ult. de Reg. Jur.

Hujus Indignitatis RATIO. Homagium est honor Domino Temporalis exhibitus in recognitionem accepti ab eo Domini Temporalis; non sunt ergo Homagio Spiritualia subicienda, cum à nullo Domino Temporalis accipiantur, sed à solo Deo, cumque nobilius tractanda sint Temporalibus, quibus longè nobiliora sunt.

XXXI. Pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non potest de Jure donare.

C. 5. de Jure Patr.

REGULÆ RATIO. In quacumque re faciendâ major defectus non est, quam potestatis defectus.

XXXII. Ut Beneficia Ecclesiastica sine diminutione conferantur.

C. 1. l. 3. Decret. Tom. 12.

REGULÆ RATIO. Vel quod Collator demit sibi retinet aliundè indebitum, & Simoniam committit, quia istud est velut merces Collationis; vel aliis dat, quibus aliâ non debetur, & fit Sectio Beneficii prohibita à Concilio Turonensi. *C. 8. de Præb.*

Multò plures Regulæ circa Beneficia stricte sumpta colligi potuissent, sed istæ in Tractatu de Beneficiis hujusmodi congruentius collocabuntur.

§. II.

Quæ sint Judiciales Regulæ.

OBSERVATIO.

Non aliæ in Jure Canonico leguntur Regulæ Judiciales, quàm istæ.

I. Per Judicium Injuriis aditus patere non debet. *C. 28. de Rescript.*

Ad Mores trahi potest: est enim duplex injustitia, in judiciorum abusu, cum iste abusus sit injustitia, viaque sit ad aliam injustitiam.

REGULÆ RATIO. Institutum est judicium, ne fiant injuriæ; neve durent.

II. Speciale Mandatum derogat Generali.

C. 1. 14. de Rescript. C. 2. de Off. Leg.

Ad Rescripta extenditur, imò ad quamcumque Materiam, est enim inter Regulæ VI. amplioribus his concepta verbis: *Generi per Speciem derogatur.*

Hac in re singulare hoc habetur, quod Rescriptum v. g. posterius non derogat priori ejusdem speciei, nisi de priori mentionem faciat; Rescriptum verò Speciale derogat Generali, etsi de eo mentionem non faciat: Cujus discriminis Ratio hæc est: Rescriptum Speciale non destruit omninò Rescriptum Generale, sed ei tantum derogat in his, in quibus ei adversatur: Rescripta verò ejusdem speciei se invicem destruant, ita ut prius fiat per posterius inutile; præsumitur autem facile, quem voluisse suo Rescripto Generali in aliquare derogare; difficile autem creditur, voluisse quem Rescripto suum destruere; ideòque in 1. Casu non est necessaria expressa voluntatis mutata significatio, in 2. verò necessaria est.

III. Cui committitur Principale, committitur Accessorium.

Extenditur ad Beneficia, ut & ad judicia; Gratia enim committuntur, ut & judicia. *C. 1. 21. de Off. & Pot. Jud. Deleg.* veraque est Regula, sive Accessorium nascatur ex Principali, sive impediatur executionem istius, *GONZALEZ in C. 21. n. 2.*

Restringenda est ad Casus, in quibus Accessorium non est Deleganti specialiter reservatum; tunc enim de Ac-

cessorio faciendâ est mentio, alioquin non est commissum.

RATIO REGULÆ immediata est Regula XI. mediata verò habetur sub Regulâ X. ejusdem Tituli.

IV. Mandatum & Jurisdicção Delegata expirant, si Mandator vel Delegans, re adhuc integrâ, moriantur; secus, si re inceprâ.

C. 30. de Off. & Pot. Jud. Deleg.

Regula hæc restringenda est ad negotia quoad primam partem; Mandata enim Gratia non expirant morte Concedentis, etiam si res sit adhuc integrâ, sed durant, donec à Successore revocentur. *C. 9. de Off. & Pot. Jud. Deleg. in VI.*

Verisimilior REGULÆ RATIO est Litium odium.

V. Sententia à non suo Judice lata, non valet, nec facta coram illo Confessio.

C. 4. de Judiciis.

Extendendâ hæc Regula ad omnem processum, & à foro exteriori ad forum interius.

REGULÆ RATIO. Necessariâ ad procedendum jurisdictione caret Judex non suus.

VI. Actor Rei forum sequi debet.

C. 5. 8. de For. Compet. Restringenda est ad Causas Personales; nam in Causis Realibus Rerum forum sequendum est, (si ita loqui fas sit.)

Evidens est hujus REGULÆ RATIO; Actor de Reo conqueritur; illum ergo debet convenire coram illo, qui in Reum jurisdictionem habet, ut istius autoritate, Actori præstet, quod debet; Judex autem Rei in illum habet jurisdictionem, non Judex Actoris.

A Justitiâ ad Charitatem extendi potest dicendo, Superiori deferendum eum, qui corrigendus est, sicut Reus coram suo Judice conveniendus.

VII. Actore non probante, Reus, etsi nihil præstiterit, causam obtinet.

C. 3. de Causâ Posses. propr. C. Unic. ut Eccles. Benef. sine dimin. confer. R. 21. Moral. Prohibit. R. 67. Comm.

Ad Mores extendi potest; hinc enim inferre possumus, neminem à nobis condemnandum, nisi probetur reus.

REGULÆ RATIO. deficiente probatione, remanet Reus, ut erat, antequam conveniretur.

VIII. Cum obscura sunt Partium Jura, contra Actorem judicari consuevit.

C. 6. de Fid. Instrum. C. 11. de Reg. Jur. in VI.

Regula hæc in 7. continetur; non enim obscura sunt Jura, nisi quia Actor insufficienter probat.

Octava ergo REGULÆ RATIO eadem est ac Septimæ: alia tamen addendâ est, Reum scilicet propter Possessionem contra Actorem prevalere, quia in dubio melior est conditio Possidentis.

Alia etiam adjici potest, nempe Reum non esse præsumendum Usurpatorem, vel injustum Detentorem, nisi talis probetur, quia præsumitur Quis bonus, nisi probetur malus.

Regula hæc non differt nisi in terminis ab 11. VI. Regulâ, *Cum obscura sunt Partium Jura, favendum est Reo, potius, quàm Actori.*

IX. In Manifestis & Notoriis Ordo Judicarius non est per omnia servandus:

Non est in usu apud Gallos. *C. 21. de Jurejur.*

REGULÆ RATIO. Ordo hic servatur, 1. Ut impediatur, ne quis alium vexet. 2. Ut Actor probare possit quod intendit, 3. Reusque seipsum defendere; In Manifestis autem Actor non eget probatione, nullamque habet Reus defensionem.

X. Si Principale non tenet, nec Accessorium. *C. 6. de Fide Instrum. C. 2. de Nov. Oper. Nunt.*

REGULÆ RATIO. Principale est Fundamentum Accessorii; ruente autem Fundamento, ruant oportet quæ ipsi inniuntur.

Addere potes, quòd Accessorium est velut Principalis Consequentia, sublato autem Principio, tollitur & Consequentia.

XI. Ac.

XI. Accessorium congruit sequi naturam Principalis.

C. 9. de Offi. Jud. Deleg. in VI. Eadem est hujus REGULÆ RATIO ac præcedentis.

XII. Actore impugnante, Reo defensionis copia non est deneganda.

(etiam Excommunicato.) *C. 5. de Except.*

REGULÆ RATIO. Nullus inauditus judicandus est.

XIII. Quod ad defensionis remedium sustinetur, ad impugnationis materiam extendendum non est.

C. 5. de Except. in fine.

REGULÆ RATIO. Sunt Gratia, quæ cuidam conveniunt ut Reo, quæ ei ut Actori non conveniunt; coacta enim est Defensio, libera verò Actio.

Ista Regula non recipitur apud Gallos, quoad Casum de quo agit; nempe Excommunicatum in Judicio agere non posse, etsi sibi permittatur seipsum defendere; nam in Galliâ Excommunicatus potest agere, ex eo fortè, quòd pleraque Actiones ad certum tempus sint limitatæ, quo elapso pereunt; vel quòd incongruum judicetur, ut Excommunicatio, quæ est pœna Spirituales & Ecclesiastica, ad effectus merè Temporales & Civiles extendatur; vel quòd frequentiores Excommunicationes essent.

XIV. Nulla valet absque bonâ fide Præscriptio.

C. ult. de Præscript. C. 2. de Reg. Jud. in VI.

Eadem est cum ista VI. Possessor malæ fidei nullo tempore præscribit.

REGULÆ RATIO. Longa cum malâ fide possessio non est nisi injusta rei alienæ detentio, eò culpabilior, quò diuturnior.

XV. Multa per patientiam tolerantur, quæ si deducta fuerint in Judicium, exigente justitiâ, non sunt toleranda.

C. 18. de Præb.

REGULÆ RATIO. Priùsqvam ad Judicium deducantur, ut Judici ignota habentur, ideòque sine scandalo ab illo dissimulari possunt: Postea publicè notum est ab eo illa non ignorari, undè si impunita dimittat, vel illa approbare censetur, vel ignaviæ insimulabitur.

XVI. Ibi Causa semper agi debet, ubi Crimen admissum est.

C. I. CAUS. III. QUÆST. VI. Servatur in Galliâ tam circa Clericos, quam circa Laicos.

REGULÆ RATIO. Faciliùs & certius judicatur Causa, ubi nata est.

XVII. Juramentum non est Iniquitatis vinculum.

C. I. de Consuetud. in VI. R. 13. Mor.

Hinc judicandum, juramentum justum non ligare.

REGULÆ RATIO. Juramentum iniquum irritum est. Hinc Regula 58. in VI. non est obligatorium contra bonos mores prælitum juramentum.

XVIII. Potior videtur conditio Occupantis.

Strictè sumpta spectat ad Judicia, in quibus Procurator diligentior in præsentandâ suâ Procuratore, alteri præfertur; latè sumpta ad quævis negotia *C. 6. de Procur. in 6.* de Procuratoribus pluribus in solidum commissis intelligenda: Excipè Casum, in quo addita est Clausula, si non omnes possent. *ibid.*

Eadem est ac ea quæ habetur in explicatione 8. hujus Tituli.

XIX. Sine possessione Præscriptio non procedit.

C. 3. de R. J. in VI.

REGULÆ RATIO. Possessio est unum è prærequisitis ad præscriptionem; quæ sunt Titulus coloratus, Possessio, quæ certò duret tempore, Bona Fides, reique Capacitas. *CABASSUT. Cap. 22. n. 7. l. 6.*

XX. Semel Malus, semper præsumitur Malus.

Cap. 8. ibid.

Regula videtur contraria Charitati, quæ non cogitat malum, sed non est; non enim Charitatis est malum

Tom. I.

non cogitare in omni casu, sed tantum, cum nullum subest fundamentum, quale subest in casu Regulæ; præterea non præsumitur hic Malus in omni mali genere, sed in eo tantum, in quo Malus inventus est, idque solum, ut impediatur ne simile malum perpetret; undè hæc præsumptio non obest; sed potius prodest ei, in quem cadit: undè verbo præsumptio, de quâ Regula, non est maligna, sed cauta, ut potè non nata ex pravâ malè judicandi consuetudine, aliove vitio, sed ex justo metu: hinc semel Perjurus semper Perjurus habetur, id est ob primum perjurium à jurando repellitur, eoque modo à mali juramenti periculo liberatur. *CANISIUS Præfat. in Regulas VI.* notat hanc à *BONIFACIO VIII.* deductam ex variis Casibus ac Textibus Juris, eosque recenset.

XXI. Ratum Quis habere non potest, quod ipse nomine non est gestum.

C. 9. ibid.

Loquitur Regula de ratihabitione propriâ, quâ Contractus vel Actus Judiciales me contingentes, ab alio meo nomine facti, sine meo Mandato, à me rati habentur.

Requirat Regula, ut ratihabitio hæc valeat, utri Actus pro me, seu meo nomine expressè facti sint, idque requirit, quia quod de re meâ, ab alio, suo, non meo nomine, fit, omninò irritum est, ideòque à me ratum seu firmum fieri non potest; quod verò de re meâ meo nomine, sed me non mandante fit, non est irritum, sed irritandum, si velim, ac proinde me consentiente ratum fieri potest.

Duplex est, Ratihabitio, quæ est impropria; altera, quâ Beneficii collatio, ad quam meus requiritur consensus, me infcio facta, à me rata habetur, vel tacitè vel expressè, tacitè, si de illâ non conquerar intrâ tempus mihi à Jure concessum; expressè, si verbo vel scripto me consentire, ut valeat, significem: altera, quâ res vi metue facta rata habetur. Utraque autem impropria est, quia 1. casu, Actus non fit nomine meo; 2. verò, Actus fit non ab alio, sed à me invito. Hinc ratiificatio hæc differt ab eâ, de quâ in Regula 21. & 22.

XXII. Ratihabitionem retrotrahi & Mandato non est dubium comparari.

C. 10. ibid.

Confirmat quod præcedens affirmat, nempe rem meo nomine gestam à me ratam haberi posse; si enim Ratihabitio Mandato comparatur, clarum est rem, me non mandante factam, sed meo nomine ratam à me haberi posse, quasi à me mandata esset.

REGULÆ RATIO. Ratihabitio facit, quod fecisset Mandatum, consensum enim desideratum præbet, quem Mandatum præbisset.

XXIII. Extrâ Territorium Jus Dicenti non paretur impunè.

C. 2. de Constit. in VI.

REGULÆ RATIO. Nullam habet Judex extrâ Territorium jurisdictionem.

XXIV. In Judiciis non est acceptio Personarum habenda.

C. 12. ibid.

REGULÆ RATIO. Ut justa sint Judicia, qualia esse debent, ponderanda sunt tantum Causarum momenta, sive rationes, quibus Causæ sunt bonæ vel meliores, vel malæ; Personarum autem qualitates non sunt rationes, quibus bonæ vel meliores efficiantur, vel malæ aut peiores.

XXV. Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur.

C. 20. ibid.

REGULÆ RATIO. Res eadem potest ab uno eodemque pluribus titulis possideri, ac proinde pluribus modis defendi. *CANISIUS* hanc Regulam rectè explicat.

XXVI. Quod Quis mandato facit Judicis, do- lo facere non videtur.

Cujus RATIO hæc sequitur: *Cum habeat parere necesse.*

C. 24. ibid.

c

XXVII.

XXVII. Quæ à Judice fiunt, si ad ejus non spectant Officium, viribus non subsistunt.

C. 26. *ibid.*

REGULÆ RATIO; suum extrà Officium caret jurisdictione.

XXVIII. In obscuris, minimum est sequendum. De pœnis loqui videtur, præceptumque, ut minima à Judice decernatur, diu ambigitur, quam Lex vel Canon in casu, de quo agitur, præfinit. Sic intellecta eadem ferè est ac Regula 49. VI. In pœnis benign. &c. C. 30. *ibid.*

Et si Regula hæc Judicem potissimum respiciat, ad alios extendi potest.

REGULÆ RATIO. Dubia sunt in benigniorem partem interpretanda. *Canisius* hanc Regulam fusè explicat, probatque, illam locum habere nedùm in Judiciis, sed etiam in Contractibus, in Constitutionibus pœnalibus: idem dicendum de *Glossa*. Utroque loco confirmatur allata expositio, ipsiusque ratio: huc facit Regula 49. VI. quæ in ista continetur, ut pars in toto.

XXIX. Non licet Actori quod Reo licitum non existit.

C. 32. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Reus paris conditionis esse debet ac Actor, idcirco quæ licent isti, alii licere debent, sed non è contrà, ut probat *Canisius* in Regulam 20. VI.

XXX. Non debet Quis fructum consequi ex eo, quod nifus est impugnare.

Cap. 38. *ibid.* Locum habere videtur in Testamentis, Donationibus, Contractibus, Electionibus quibuscumque: quoad Contractus specialiter firmatur Regula 75. *ibid.* Frustrà sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem à se præstitam servare recusat.

REGULÆ RATIO. Quod à me impugnatur, quantum in me est, irritum est, ac proinde, ut irritum mei gratià habendum est, cum autem rei nullius nullus sit fructus, ex re à me impugnata fructum nullum consequi debeo; exceptiones quasdam hæc Regula patitur, quas *Canisius* notat in illam.

XXXI. In pœnis benignior est interpretatio faciendi.

C. 48. *ibid.* Eadem videtur cum 28. hujus Tit. ac proinde eadem illius RATIO.

XXXII. Non est in mora qui exceptione legitimè se tueri potest.

C. 60. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Exceptio illa debitum suspendit.

XXXIII. Exceptionem objiciens, non videtur de Adversarii intentione consistere.

C. 63. *ibid.*

REGULÆ RATIO habetur in 25. hujus Tit. si enim licet uti pluribus defensionibus, possum uti defensionis exceptione, quin Adversarii intentionem consistat; quia hæc utens defensione, aliis non renuntio.

XXXIV. Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multò magis admittendus.

C. 71. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus; agere autem, est quid majus, quam excipere.

XXXV. Contractus ex conventionem Legem accipere dignoscuntur.

C. 85. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Contrahentes obligant se ad id, quod volunt: obligatio in Contractibus, est Lex Contrahentium. Mutuus Consensus in aliquid, quod sibi invicem placet, est Conventio; ac proinde Contractus ex Conventionem Legem accipiunt.

XXXVI. In ipso Causæ Criminalis initio, non est à Quæstionibus, id est tormentis, inchoandum.

C. 6. de Reg. Jur.

REGULÆ RATIO. Injustè cruciatur, qui ex bonis conjecturis non judicatur Reus: hæc autem circumstantiæ initio processus criminalis sunt discutendæ: Nota quòd etsi hæc Regula falsò desumatur ex S. Gregorio, & contrà mentem illius sit, attamen vera est in se ob adductam rationem.

XXXVII. In minimis Causis, sicut in majoribus, appellationi est deferendum.

C. 11. de Appell.

RATIO. Appellatio, est defensio, quæ nulli est deneganda.

XXXVIII. Quoad ordinem judicarium, quod Jure Civili licet, Jure Canonico quoque licet, nili Juri Divino adverteretur, vel aliud Jus Canonicum præscribat.

Inferitur ex Cap. 2. de Causâ Possess.

REGULÆ RATIO. Judicarium ordinem desumpsit Jus Canonicum à Jure Civili.

XXXIX. Clericorum Causæ Jure Canonico decidendæ.

C. 9. de For. compet. cui jungenda Pars decisa, in quâ ponitur principium, ex quo contenta in citato Cap. prout apud GREGORIUM IX. habetur, decisa inferitur; Pars enim apud GREGORIUM relata est mera consequentia Partis decisæ, cum in illa decidatur, Causas Clericorum pecuniarias judicandas Jure Canonico, ex eo, quòd in Parte decisa dictum est, Clericis nihil commune esse cum Legibus publicis. C. 9. de Foro compet.

Hæc Regula non recipitur integra, nisi in Locis, in quibus Suprema Potestati placet, ut Clerici solo Jure Canonico regantur: in aliis recipitur tantum quoad Causas merè Ecclesiasticas, quarum decisa è Jure Canonico pendet: idcirco GONZALEZ notat n. 2. hanc Constitutionem esse localem.

XL. Forum Quis fortitur ratione delicti, contractus, domicilii, rei.

C. 20. de For. compet.

REGULÆ RATIO. Illorum quolibet subditus efficitur Judicum Locorum, in quibus illa sunt vel fiunt.

XLI. Negantis factum nulla est per rerum naturam probatio: Sed ex illius ad objecta responsione, de veritate vel de falsitate negati judicare licet.

C. 5. de Renuit.

XLII. Tanta est Judicis autoritas, ut pro ipso semper præsumi debeat, donec contrà ipsum aliquid legitimè probetur.

C. 11. de Prob. in quo CONCILIUM LATERANENSE IV. jubet, ut omnia Acta Judicialia conscribantur, ne Judex tali præsumptione abuteretur.

XLIII. Facientem & Consentientem par pœna constringit.

EX S. PAULO desumitur. Rom. X. v. 32. quoniam Qui talia agunt, digni sunt morte, non solum qui ea faciunt, sed qui consentiunt facientibus. C. 47. de Sent. Excom.

XLIV. Non vindicabis bis in idipsum.

NAHUM. I. C. 24.

XLV. Leviter Castigatus reverentiam exhibet Castiganti, asperitatis autem nimie Increpatio, nec correctionem recipit, nec salutem.

Conc. Bracchar. Tertium desumit ex quodam Sapientie. C. 8. Dist. XLV.

XLVI. Ut quod injustè fecit, ipse justè patiatur.

C. 11. CAU. II. QUÆST. I. C. 6. CAU. XXIV. QUÆST. III.

XLVII. Quatuor modis pervertitur Humanum Judicium, timore, cupiditate, odio, & amore.

ISIDOR. C. 78. CAUS. XI. QUÆST. III.

XLVIII. Causa semel affectata apud superius Tribunal, non potest, eo inconsulto, deinceps devolvi ad inferius Tribunal.

C. 19. de For. compet.

XLIX. Qui

XLIX. Qui prior appellat, prior agat.

C. 2. de Ordin. cognition. GONZALEZ in hoc cap. illam Regulam sic explicat, ut verus sensus sit, quòd is, qui appellat, est Actor in secundâ instantiâ coràm Judice ad quem, etsi Reus fuerit in primâ instantiâ coràm Judice à quo, eamque desumptam dicit ex L. Qui appellat. 29. ff. de Judiciis.

S. III.

De Moralibus Regulis.

Antequàm colligantur Regulæ Morales juxtâ divisionem superius memoratam, una Generalis præmittenda, quæ præ aliis omnibus est notanda ac retinenda; præscribit enim modos, quibus exorta circa Mores dubia decidenda sint, quòd ad Mores permaximè pertinet.

ARTICULUS I.

De Canonicis Morales Questiones decidendi Modis.

OBSERVATIO.

In Jure Canonico non alii leguntur modi, quibus Morales Questiones decidantur, quàm isti.

1. *Scriptura sacra.* C. 3. DIST. XX. ibi enim habetur, ad alia recurrendum, cùm casus decidi nequeunt ex Scripturâ.

2. *Canones*, mox citandorum Textuum, quibus *Decretales Summorum Pontificum* annumerantur: in Priore enim legitur fidem inutiliter habere, qui Canones non recipit: in Posteriori, Canones vocantur Divina Scripta Græca, quia nondùm erant Canones Latini, qui ab Ecclesiâ Romanâ reciperentur. C. 1. DIST. XX. C. 3. cit.

3. *Sancti Patres.* C. 3. cit. in utroque expressè habetur: *Clementina* 1. de *Fide & Summâ Trinit.* quæ præfert opinionem, quæ docet in Baptismo infundi Infantibus Virtutes, ex eo quòd sit Sanctorum dictis magis consona.

4. *Sanctorum exempla.* C. 3. cit. hic modus in isto Capite exprimitur, quòd restringendum ad ea, quæ Legi Naturali vel Divinæ manifestò non adversantur.

5. *Concilia Generalia vel Particularia.* C. 3. cit. hic etiam *ibid.* exprimitur.

6. *Sedes Apostolica*, si à Conciliis Particularibus decidi nequeant. C. 1. DIST. XX.

Non obstat, quòd Canon 2. & Canon 3. citati inter Apocryphos à Criticis collocentur; hoc enim non fit propter id, quòd continent, sed ob Autoris illorum incertitudinem: præterea Canon 3. nihil habet, quòd non sit in Canone 1. quem omnes legitimum esse LEONIS IV. sætum agnoscunt, eo solo excepto, quòd de exemplis Sanctorum dictum est, quòdque confirmatur ab eodem Canone 1. Quòd enim dicit de Scriptis Patrum, extendere fas est ad eorum exempla, quæ non minoris ponderis ac autoritatis sunt, quàm illorum Scripta. *Can. 2.* de alio Decisionum fonte non loquitur quàm de Decretalibus, de quarum autoritate mentio ampla fit in DIST. XIX. quæ tota est in illâ probandâ. Ad hæc *Canon 3.* DIST. XX. de eadem sermonem facit, & recensens Pontifices Veteres, quorum Decretales reciperentur, incipit à Siricio, idèòque excludit ab hoc numero illas, quæ Antiquioribus suppositæ sunt.

In recensendis Fontibus, ex quibus Ethica Christiana haurienda est, juxtâ Juris Canonici præscriptum, ordinem autoritatis secuti sumus; idèòque 1. locum dedimus Scripturæ Sacræ, 2. Conciliis Generalibus, 3. Decretis Summorum Pontificum, 4. SS. Patribus, 5. Istorum exemplis, insinuavimusque, in Controversiis circa illam exortis, non esse recurrendum ad Summos Pontifices, nisi cùm à Conciliis Particularibus finiri non possunt, vel quia illorum Celebratio possibilis non est, vel quia non consentiunt in Decisione.

Ex notato ordine sequitur, quòd si SS. Patrum Dicta, vel Pontificum Decreta, adversentur vel Scripturæ, vel Conciliorum Generalium Definitionibus,

Tom. I.

Regulæ Decisionum esse nequeant: hoc agnoscit GRATIANUS DIST. XIX. sub *Can. 7.* excludens expressè ab his, quæ dixerat in favorem Sanctionum Pontificiarum, quascumque præceptis Evangelicis adversantes. Idem S. LEO confirmat in *Can. 2.* DIST. XIV.

Quòd mox observatum est ad Decisiones ab iisdem datas circa proposita eisdem dubia, hujus rei exemplum refertur attentione dignissimum in Commentario VAN ESPEN in DIST. XX. *Concilium Toletanum IV.* an. 686. cui præsidebat S. Julianus Confessionem 16. Capitulis constantem miserat ad *Benedictum II. Papam*; intellecto autem, quòd iste quatuor ex illis improbareret, biennio post congregatum fuit aliud Concilium, in quo cùm reperissent ista consona Dictis SS. *Ambrosii, Augustini, Fulgentii*, pronuntiarunt, standum esse his Dictis. Leges citatum exemplum, & concludes, quòd notata exceptio jure merito notanda est.

Clementina suprâ citata inter Regulæ vel Fontes Decisionum Moralium & aliarum ad Doctrinam spectantium, recensere videtur Theologorum Modernorum Sententias, cùm illas collocet inter momenta, quibus determinatur ad relatam opinionem alteri præferendam; sed id restringendum ad ea, de quibus nec Scriptura, nec Concilia, nec Summi Pontifices, nec SS. Patres quidquam clarè dixerunt, nec non ad ea, in quibus Moderni Theologi cum SS. Patribus consentiunt, vel de Theologis intelligendum, quorum Doctrina communiter recepta est, ut *Divi Thomæ*; aliorumve similium. Hæc Clementina facta est approbante Concilio Viennensi, an. 1311.

Quòd de SS. Patrum autoritate in Decisionibus hæctenus dictum est, confirmatur per *Cap. unicum de Fide & Summâ Trinit. in VI.* in quo deciditur ex consensu illorum, tùm Græcorum, tùm Latinorum, Spiritum Sanctum unâ Spirazione æternaliter procedere ex Patre & ex Filio: desumitur ex *Concilio Lugdunensi. I.* Idem Textus distinguit Doctores à Patribus, & *Glossa* in verba *Doctorum* ait, quòd illorum præcipuus est ordo in Ecclesiâ, illud probans per C. 12. de *Hæret. S. Sicut*, addit, quòd hoc nomine intelligendi sint Prædicatores & Prælati, ad id autem allegat C. 1. DIST. XLIII. Horum duplex genus, aliud Pontificum, aliud non Pontificum, ibi distinguitur à S. GREGORIO.

ARTICULUS II.

De Prohibitoriis circa Mores Regulis.

OBSERVATIO.

Prohibitoria circa Mores Regulæ hæc sunt.

I. Plus timeri solet quòd specialiter, quàm quòd generaliter inhibetur.

Clem. unic. de excess. Prælat. in fine.

II. Cùm quid prohibetur, prohibentur etiam omnia, quæ ex illo sequuntur.

R. 35. 80. de Reg. Jur. in VI.

III. Malitiis hominum non est indulgendum, C. 23. de *Rescript. C. 5. Qui accusant Matr. C. 27. de Priv.*

Hæc Regula Superiores præcipuè respicit; horum enim est Hominum malitias correctione, vel punitione, vel Lege coercere.

REGULÆ RATIO. Fiunt in dies pejores Homines, nec eorum malitiis obvietur: vix enim penâ in officio suo retinentur.

IV. Fraus & dolus nemini patrocinari debet.

C. 15. 16. de Rescript. R. 4.

Includitur in superiori, fraus enim & dolus sunt malitiæ, quibus non est indulgendum, ac quibus indulgeretur, si cuiquam patrocinari permitterentur. Contrâ

verborum æquivocationes trahi potest; fraus enim & dolus sunt actionum æquivocationes.

REGULÆ RATIO: Si fecus fieret, quàm ferat Regula, ad fraudem & dolum aperiretur via maximè frequentanda.

V. Quæ vi metuve fiunt de Jure in irritum revocanda.

vel quod eodem recidit, *Qua vi metuve fiunt carere debent robore firmitatis. C. 4. De iis, qua vi.*

RATIO REGULÆ. Vis metusve libero officium consensui ad actum valorem jure merito desiderato.

Resfringenda ad vim metusve injusta; nam v. g. si quis metu justæ Depositionis, Beneficio renuntiat, renunciatio valet; vel si alius metu mortis meritæ, & à Judice præceptæ fœminam sibi in matrimonio jungat, matrimonium validum est.

VI. Nullus debet de malitiâ suâ commodum reportare.

C. 7. de Judiciis. C. 9. de Dolo & Contu. R. 2.

Ad quartam reducitur; est enim velut illius Ratio, cum dolus nemini debeat patrocinari, ne ex malitiâ commodum reportet.

REGULÆ RATIO. Indè remuneraretur, undè puniendus est.

VII. Contumax non esse debet melioris conditionis, quàm Obediens.

C. 9. de Dolo & Contum.

RATIO: Inobedientia amaretur, & obedientia odio haberetur.

VIII. Propter Scandalum vitandum, non est Veritas omittenda.

C. 3. de Reg. Jur. Intellige Veritatem præcepti, ut illa Regula concordet cum 25. ejusd. Tit.

REGULÆ RATIO. Sicut non sunt faciendæ mala prohibita, ut eveniant bona, ita nec omittendum bonum præceptum, ut vitentur mala.

IX. Quod ad defensionis subsidium est inventum, non debet ad deprecationis dispendium retorqueri.

C. 12. de Penis.

REGULÆ RATIO. Contrarium agens gratiâ abutitur, bonumque in malum convertit, utrumque autem injustum est.

X. Peccati veniâ non danda nisi Correcto.

C. 5. de Reg. Jur. in VI.

REGULÆ RATIO. Peccati veniâ non Correcto data, novæ culpæ occasio est. A foro exteriori ad interius extendenda est.

XI. Nemo potest ad impossibile obligari.

C. 6. ibid. defumitur ex Jure Naturali.

Ad illam reducitur 41. & 66. Regula, ut effectus ad causam.

REGULÆ RATIO. Injusta esset hujusmodi obligatio, cum impleri non possit.

XII. Non est sine culpâ Qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.

C. 19. ibid.

Optima est contra Curiosos, nec non illos, qui artes, quas ignorant, exercent, vel sine mandato aliorum negotia gerunt.

REGULÆ RATIO. Ex ordine vel statu suo egreditur, qui id agit quod Jure Divino, imò & Naturali prohibetur; præterea rei alienæ se immiscens, negligens est suæ; cum enim sua quemque res satis illum occupet, qui alienæ se immiscet, suam negligere necesse est.

XIII. Cum quid prohibetur, prohibentur etiam omnia, quæ ex illo sequuntur.

C. 29. ibid. Vide R. 6. præcepti.

REGULÆ RATIO. In Principio Consequentia includuntur.

XIV. Locupletari non debet Quis cum alterius injuriâ, vel jacturâ.

C. 48. ibid.

Loquitur de jacturâ injustâ, ut inferre licet ex præcedenti voce, injuria, quæ injustum nocumentum significat.

REGULÆ RATIO: Qui cum injusto alterius damno locupletatur, furtis vel quasi furtis, res suas auget.

XV. Non est obligatorium contra bonos Mores præstitum juramentum.

C. 58. ibid. C. 3. de Jurejur. in 3. Collect. R. 18. infra.

REGULÆ RATIO. Inferioris Lex Superioris Legi contraria non ligat; promissorium autem juramentum, de quo Regula, est Lex privata sibi à Jurante imposita, undè, cum Homo sit infinitè inferior Deo, Lex illa Jurantem non ligat, si sit Legi Dei contraria, qualis est, quando contra bonos Mores juratur.

XVI. Dolo facit qui petit, quod restituere oportet eundem.

Intelligitur de restitutione ei, à quo petit, faciendâ; si enim restituendum esset alteri, justè peteretur, cum injusto Detentori res auferretur, ut Domino legitimo daretur. *C. 59. ibid.*

Regulæ Casus hic esse videtur: quamdam pecuniæ summam vero titulo Joanni debes, hanc à te peto tanquam potiori titulo, sed sicto mihi debitam, ut illa Joannem frustrer, tibi que servem; vel petens usuras, quas tibi restituere teneor, Creditores tuos debitis frustror. In utroque casu me dolose agere manifestum est, nec non ad restitutionem teneri erga illos, quibus dolus meus præjudicat.

XVII. Nemo ex consilio, dummodò non sit fraudulentum, obligatur.

C. 62. ibid.

Excipiendi videntur casus, in quibus ex justitiâ consilium bonum dare tenetur qui dat; quales sunt, Confessor circa Animæ Salutem, Medicus circa Corporis sanitatem, Advocatus circa lites; isti enim, si ex ignorantia, ex negligentia, aliâve culpâ malum præbent consilium, injustitiam committunt, cum ex officio, bona dare Consilia teneantur; undè videntur in eos, quibus per mala consilia nocent, obligari.

XVIII. In malis promissis fidem non expedit observari.

C. 69. C. ibid. 3. de Jurejur. in 3. Collect.

REGULÆ RATIO. Lex Deo contraria non est servanda, malum promissum est Lex Deo contraria, ac proinde non est servandum.

XIX. Qui contra jura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere.

C. 92. ibid.

Excipiendi casus, in quibus Lex, quæ violatur, est merè pœnalis.

REGULÆ RATIO. Præsumptio, de quâ Regula, justa est ex eo, quòd alicujus culpæ Reus circa aliquam rem, alius non ab similibus Reus circa eandem non immeritò creditur, eodemque reus interpretatio *Canisii* in eandem.

XX. Bona fides non patitur, ut exactum semel, iterum exigatur.

C. 83. ibid.

Loquitur Regulâ de iteratâ exactione scienter factâ.

REGULÆ RATIO. Non potest Quis cum bonâ fide indebitum scienter exigere: exactum autem semel, indebitum est, ac proinde non potest iterum scienter exigi, sine malâ fide.

Ad pœnam extenditur, quæ bis eadem, de eodem delicto non iterato, exigi nequit sine malâ fide. *Canisius in hanc Regulam.*

XXI. Quidquid in sacris Deo rebus & in Episcopis injustè agitur, pro Sacriligio reputatur, quia Sacra sunt, & à quoquam violari non debent.

C. 7. de Reg. Jur.

REGULÆ

REGULÆ RATIO. Ex Epist. 2. *Stephano I.* suppositâ vulgò desumitur, relatâ integrâ apud LABBEUM. *Conc. to. 1. p. 732.* ar ex variis locis Autorum longè posteriorum confecta est, ut patet ex citationibus marginalibus. Regula tamen indè deducta non ideò rejicienda, cum nihil nonnisi veri habeat & à GREGORIO IX. approbata sit.

XXII. Qui ex timore præceptum facit, aliter quàm debeat, facit, & ideò jam non facit.

C. 8. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Timor pœnæ temporalis, vel æternæ sensibilis, non excludit peccati voluntatem, idcirco, dum ex tali timore sit præceptum, cum voluntate non faciendi sit, ideòque æquè inutiliter & damnabiliter, ac si non fieret; idque, quia in vitandâ pœnâ, à jacturâ à Deo districtâ ultimus finis constituitur.

XXIII. Non est arguendus, nec impugnandus, cujus Crimen non deprehenditur.

C. 13. CAUS. VI. QUÆST. III.

REGULÆ RATIO. Correptio videtur tunc injusta, ideòque nociva.

XXIV. Periculosissimè admittitur hæc Compenratio, ut mali aliquid faciamus, ne alius gravius malum faciat.

C. 1. DIST. XIV.

REGULÆ RATIO. Temerariè, incautè & injustè exponimus Salutem nostram pro Salute alienâ: incerti enim sumus de veniâ pro peccato nostro obtinendâ; incerti etiam, an talis indiscreta Caritas Proximo proderit; dum enim impeditur peccatum exterius, peccatum interius non cavetur.

XXV. Etî Bonum, (*intelligo Bonum consilii non præcepti*) quondòque omittendum sit, malum numquàm est committendum.

C. 2. *de novi operis.*

REGULÆ RATIO. Bonum cessat quondòque esse Bonum, ratione circumstantiarum, sed nullæ sunt circumstantiæ, quæ efficere possint, ut quod in se malum est, de quo hic sermo, desinat esse malum.

XXVI. Ignoscendum Erranti ex simplicitate, non autem Pervivanti in errore cognito.

Cap. 8. DIST. VIII.

REGULÆ RATIO. Probabilis error (qualis qui ex simplicitate aliâve honestâ causâ oritur) excusat, non item alius.

XXVII. Non tanto pondere prohibenda licita, quæ non expediunt, quanto pondere prohibenda illicita.

C. 9. CAUS. XXVIII. QUÆST. I.

RATIO. Prius, minus malum, quàm posterius.

XXVIII. Qui scit se aliis præpositum, si ut non vult gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat illis importabile pondus imponere.

C. 14. CAUS. II. QUÆST. VI.

RATIO. Alteri ne feceris, quod tibi fieri non vis.

XXIX. Non est putandum in verbis Scripturarum, esse Evangelium, sed in sensu; non in superficie, sed in medullâ; non in sermonum foliis, sed in radice rationis.

C. 64. CAUS. I. QUÆST. I. Ex. S. Hieronymo.

REGULÆ RATIO. Littera occidit, Spiritus vivificat: verba sunt velut Corpus, vel cortex; sensus verò, sicut Anima vel succus.

XXX. Quod licet, sed non expedit, quale id, ex quo Hominibus Salutis impedimentum infertur, non est faciendum.

C. 9. CAUS. XXVIII. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Licitum hoc casu sit illicitum ratione circumstantiæ, quâ efficitur non expediens.

XXXI. Jungendi non sunt, quibus studia & Vota sunt diversa.

Tom. I.

C. 22. CAUS. XVI. QUÆST. VII.

REGULÆ RATIO. Hujusmodi coherere & conjungi nequeunt.

XXXII. Ex eventu Facta æstimanda non sunt. C. 8. 9. 10. DIST. XLVII. Hinc non judicandum, quòd Pastor Gregem suum pro debito officio non curet, ex eo solo, quòd Grex malus sit.

REGULÆ & Exempli RATIO. In Moralibus, ut in Physicis, multa impediunt, ne res eventum congruum habeant.

XXXIII. Adversitas, quæ Bonis objicitur, probatio est Virtutis, non indicium Reprobationis.

C. 48. CAUS. VII. QUÆST. I.

Regula loquitur de Viris Justis, vel saltem de Pœnitentibus: desumitur ex S. GREGORIO eamque probat naufragio S. PAULI euntis in Italiam ad prædicandum, quod sic exprimit: *Quis enim nesciat, quàm prosperum fuit quod S. Paulus Apostolus prædicaturus ad Italiam veniebat, & tamen veniens naufragium pertulit, sed navis Cordis, in Maris fluctibus, integra stetit.* Malè ergo existimatur Malus, qui affligitur, si aliudmè Bonus habeatur.

XXXIV. Non spectandum, quid Quis dicat, sed quid agat.

C. 71. CAUS. XII. QUÆST. II.

REGULÆ RATIO. Plenus venter facilè de jejuniis disputat, idem dic de Divite, ergà paupertatem, de Sano, ergà morbos.

XXXV. Sapiens non est omnis, qui nocet.

C. 14. CAUS. VI. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Initium Sapientiæ timor Domini.

ARTICULUS II.

De Permissoriis circa Mores Regulis

OBSERVATIO.

Non alia leguntur in Jure Canonico circa Mores Permissoria Regula, quàm ista.

I. Aliud est præcipere, aliud permittere; præcipimus quod placet: quod autem permitimus, nolentes permitimus.

C. 9. CAUS. XXXI. QUÆST. I.

RATIO. Præcipiens eligit, Permittens alienæ necessitati obedit.

II. Necessitas facit licitum, quod non est in Lege licitum.

C. 4. *de Reg. Jur.*

Refrigenda ad illa, quæ ex se mala non sunt, quæ non sunt Odium Dei, Perjurium, Mendacium, ista siquidem nullâ ex causâ licita sunt.

REGULÆ RATIO. In gravi, & urgente necessitate, de quâ Regula, obligare non intendit Legislator, nec potest intendere, quia plus prodest, vel minus obest non servata Lex, quàm prodesset, vel obesset servata.

III. Vim vi repellere omnes Leges omniaque Jura permittunt.

C. 3. *de Sent. Excom.*

REGULÆ RATIO. Quolibet Jure Homini licet seipsum conservare, ideòque & repellere, quæ huic conservationi adversantur.

Regula huic alibi additur *cum moderamine inculpatæ tutelæ*; idque, quia vim vi Repellens sui defensionem intendere debet, nec aliam in repellendo vim adhibere, quàm quæ ad removendam præsentem injuriam, verè necessaria est. C. 2. 18. 19. *de Homicid.*

IV. Necessitas non habet Legem.

C. 11. *de Conf. DIST. I. C. 2. de Observ. Jejun.*

Eadem est ac I. nam sensus illius est, quòd Necessitas à Lege excuset, ac proindè, quòd licitum faciat quod in Lege illicitum est.

Refrigenda ergò est eodem modo, ac illa.

V. Frustrà quis sibi postulat fidem servari ab eo, cui fidem præstitam servare recusat.

C. 75. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Contrahentes paræ sunt conditionis ergà Contractum, undè, si alter fidem frangat, alteri frangere licet.

Vide *Canisum* in hanc Regulam.

VI. De Manifestis, quæ non possunt bono animo fieri, nobis permittitur judicare.

C. 2. *de Reg. Jur.*

REGULÆ RATIO. Judicium hujusmodi non lædit Proximum.

VII. Illa nonnunquam sinenda sunt, quæ, si cæteris constet integritas, nocere sola non valent.

C. 3. CAUS. I. QUÆST. VII. R. 33. *Præcept.* Ad Abusum circà Disciplinam, qui sine scandalo tolli non possunt, Regulam hanc accommodare licet; dùm enim Fides & Mores sunt integra, abusus isti non nocent.

REGULÆ RATIO. Si ad vitandos Saluti non nocivos abusus excitetur scandalum, morbo pejus remedium adhibetur, vel leviore laborans morbo ægrotus, graviore & mortali exponitur.

VIII. Aliud est Dei jubentis, aliudve Superioris Imperium, aliud Conservi secundum misericordiam Charitatis, quæ à Deo est illi inspirata, fidele consilium. Consilio si uti nolueris, minùs boni adipisceris, sed nil mali perpetrabis: sed si Domini præcepto, aliudve Superioris, non obedis, peccas.

C. 3. CAUS. XIV. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Consilium est de de meliori Bono, Præceptum verò de Bono necessàrio.

IX. Non omne licitum expedit, sed tunc tantum, quandò ex illo nullum inferitur Salutis impedimentum.

C. 9. CAUS. XXVIII. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Incommodum ex re in felicità nascens, illam pro accidente circumstantia illicitam facit. Hac Regula desummi videtur ex 1. ad CORINT. C. VI. v. 12. 13. C. X. v. 20. & 21. *Omnia mihi licent, sed omnia non expediunt.*

X. Utilius Scandalum nasci permittitur, quàm Veritas relinquatur.

C. 3. *de Reg. Jur.*

REGULÆ RATIO. Minus Malum præferendum majori.

ARTICULUS. III.

De Præceptoris circà Mores Regulis.

OBSERVATIO.

Non alia leguntur in Jure Canonico Præceptoria circà Mores Regula, quàm istæ.

I. CUM quid præcipitur, omnia, quæ ex illo sequuntur, præcipiuntur.

Colligitur è C. 39. *de Reg. Jur. in VI. R. 11. Prohibit.*

REGULÆ RATIO. Consequentias Principium continet.

II. Plus timeri solet quod specialiter injungitur, quàm quod generaliter imperatur.

C. 6. *de Hereticis* huc pertinet R. 6.

III. In dubiis semitam debemus eligere tutiorem.

Vocatur hæc semita tutior, quæ à peccato certò removet, minùs tuta quæ peccati periculo exponit. C. 12. 18. *de Hom. vel Clem. 1. de verb. signif. C. 3. de Sponsalib. C. 4. De Pœnit. DIST. VII.*

REGULÆ RATIO. Nullum Malum est peccato comparandum, idcirco cuilibet nos exponere debemus, ut peccatum vitemus.

IV. Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

C. 5. *de Usur. C. 4. de Reg. Jur. in VI.*

REGULÆ RATIO. Injusta rei alienæ detentio, qualis sit, dùm quod restitui potest, non restituitur, mortale peccatum est. Peccatum autem mortale remitti non potest, alio non remisso, ideò omne peccatum retinetur, dùm injustè aliena res detinetur.

V. Qui gravius excedit, gravius est puniendus.

C. 12. *de Hæret. C. ult. de Exces. Præl.*

Clara est REGULÆ RATIO. Commetienda enim est Pœna cum Culpâ.

VI. Quantò Quis melior est, tantò in Sacris Officiis obeundis aptior est, idcirco aliis præferendus.

C. 26. CAUS. XVI. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Præcipua Dispositio ad Sacra Officia est Morum probitas.

VII. Non tantum attendenda sunt quæ fiunt, quantum quo animo fiunt.

C. 1. CAUS. XV. QUÆST. VI.

REGULÆ RATIO. In Moralibus Bonum, & Malum præcipue pendet ex intentione, ut patet MATTH. C. VI. v. 22. 23.

VIII. Dubia circà Proximi mores sunt in meliorem partem interpretanda.

C. 2. *de Reg. Jur.*

REGULÆ RATIO. Charitas exigit, ut præsumatur bonus qui non probatur malus. Adde quòd Proximus non manifestè malus, est in possessione boni nominis, ideòque in dubio pro eo judicandum.

IX. Defeat Peccator, quia offendens in uno, factus est omnium Reus.

C. 9. *ibid.*

Loquitur Regula de omni peccati mortalis Reo, eumque flere jubet, tanquam, omnium peccatorum conscium; idque, quia ergà Cæli amissionem & Charitatis violationem, quolibet mortali peccato finis quasi Rei omnium Peccatorum: quodlibet enim Charitatis vinculum rumpit, Cælumque claudit æquè ac cuncta simul, adeò ut qui unum tantum committit, non minùs Charitate privetur, Cæloque, si in eo decedat, quàm qui omnia simul commisit.

X. Non potest esse Pastoris excusatio, si Lupus comedit, & Pastor nescit.

C. 10. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Super Gregem debet vigilare Pastor, ne ulla Ovis ipsius Curæ commissa pereat.

XI. In Officiis Charitatis primo loco illis tenemur obnoxii, à quibus Beneficia accepisse cognoscimus.

C. 7. *de Testam.*

REGULÆ RATIO. Undè exeunt flumina huc revertuntur.

XII. Deo Servientibus Beneficium negare non convenit.

C. 12. CAUS. XI. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Omni petenti, da: multò ergò magis id justo utilique labore Merentibus applicandum.

XIII. Veritatis est Regula, ut nihil facias tui commendandi gratiâ, quò alius minor fiat, neque si quid Boni habeas, ad deformationem alterius & vituperationem exerceas.

C. 13. CAUS. XI. QUÆST. III.

REGULÆ RATIO. Proximum sicut teipsum diligere teneris.

XIV. Ad rectè judicandum de rerum pretereuntium usu, attendendum quid Locis, Temporibus, Personis conveniat.

C. 1. DIST. XLI. in quo leguntur exempla convenientissima, sicut etiam in C. 2. 3. 4. 5. *ejusd. DIST.*

REGU-

REGULÆ RATIO. His circumstantiis, ut & finis circumstantiâ, bonus vel malus fit istarum rerum usus.

XV. Non decet alii te fecisse, quod ab alio fieri tibi nolles.

C. 13. de Majorit. Simile quid habetur. C. 2. de mutuis Petition. C. 37. de Excom. l. 5.

REGULÆ RATIO. Christi autoritas.

XVI. Plus est Deo, quam Homini deferendum. C. 37. de Excomm. l. 5.

REGULÆ RATIO. Spiritus Sancti impetro testimonium *Aff. IV. v. 19. Aff. V. v. 29.*

XVII. Non satis est bene velle, sed etiam benefacere oportet, nec satis est iterum benefacere, nisi id ex eo bono fonte, hoc est ex bonâ voluntate proficiatur.

C. 14. D. 86. R. 19.

XVIII. Benefacere nemo potest, nisi elegerit, nisi amaverit, quod est in liberâ voluntate.

C. 33. CAUS. XXIII. QUÆST. V.

REGULARUM XVII. & XVIII. RATIO. Sicut Cupiditas est omnium Malorum radix, sic Caritas fons est omnis Boni.

XIX. Nisi fiat quod Bonum est, à Malo abstinerere non sufficit.

Clem. 3. de penis. l. 5. C. 18. CAUS. XXII. QUÆST. V.

REGULÆ RATIO. Bonum fac & declina à Malo.

XX. Ad veritatem vitæ pertinet, ut id quod exterius agitur, interiorem mentis dispositionem & habitum repræsentet.

Clem. 1. de verb. signif. R. 16.

REGULÆ RATIO. Alias exterior actio est mendacium, simulatio & hypocrisis.

XXI. Attendere non debemus solum quid factum sit, sed potius quid faciendum.

C. 27. de Elect.

REGULÆ RATIO. Exemplis Lex est præferenda.

XXII. Non solum quod Malum esse dignoscitur, sed & omne, quod speciem habet Mali à veris Perfectis specialiter vitandum est.

Clem. 1. de verb. signif.

REGULÆ RATIO. Perfecti sunt cæterorum specula, quæ omni carere debent maculâ, etiam apparenti.

XXIII. Operari nunquam licet contra Conscientiam, quæ certa judicatur.

Qualis de qua C. 44. de Excomm. C. 13. de Restit. Spoliat. C. 35. de Simon. C. unic. de Scrutinio.

Hinc, potius sustinenda sunt Ecclesiæ Censuræ, quam quod certò scimus à Deo nobis prohibitum, jubente Ecclesiâ ex errore Facti, faciamus.

REGULÆ RATIO. Conscientia hujusmodi est proxima actionum nostrarum Regula.

XXIV. Conscientia levis, vel temerariæ credulitatis, præcipue ad sui Pastoris consilium explodi debet.

C. 44. de Excom. Extravag. 1. de verb. signif. Joann. XXII.

XXV. Ortum ex scrupulo, peccandi periculum non evades, nisi deponas errorem.

C. 35. de Sim.

REGULÆ XXIV. RATIO. Manente causâ manet effectus, quandiu autem manet error, manet peccandi periculum, quod ex illo oritur.

REGULÆ XXV. RATIO. Constitutus est à Deo Pastor ut ducat, ideòque consulti in dubio Pastoris consilia sequenda sunt.

XXVI. Manente circa actionem faciendam dubio, ab eâ est abstinendum.

C. 24. de Rescript. C. 2. de Secund. Nupt.

REGULÆ RATIO. Ad hoc, ut mihi agere liceat, oportet, ut moraliter certus sim de actionis meæ Bonitate.

XXVII. Cum plures sunt circa eandem rem opiniones, probabilior sequenda est.

Probabilior autem est, quæ meliori nititur ratione, quæve Doctorum tam Antiquorum, quam Modernorum Theologiæ conformior. *Clem. 1. de Sum. Tri. §. 3. C. 4. de Feriis §. 1.*

REGULÆ RATIO. Opinio hæc ad veritatem, quæ sequenda est, propius accedit.

XXVIII. Communis utilitas, Privata est præferenda.

C. 18. de Regularib.

REGULÆ RATIO. Majus bonum minori prædiligendum est.

XXIX. Superiori magis curandum est, ut Leges ferventur, quam ut constituantur.

C. Unic. de Regular. in VI. §. Utr.

REGULÆ RATIO. Legum Conditor circa illarum observationem negligens, peccandi materiam plurimis subministrat.

XXX. Quisquis præceptis non obtemperat, justis vel non evidenter injustis, Reus est, & Debitor poenæ.

C. 3. CAUS. XIV. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Peccati stipendium poena.

XXXI. Exigit Perverforum audacia, ut non solâ prohibitionem contenti sint Superiores, sed etiam delinquentibus poenam imponant.

C. 2. de Censib. in VI.

REGULÆ RATIO. Dignum est, ut quos Dei timor à Malo non revocat, saltem coerceat severitas Disciplina.

XXXII. Rectorum negligentia, dum spem impunitatis permittit, multam nutrire pestilentiam confuevit in Subditis.

C. 7. de Elect. §. ult. Extravag. Joann. XXII. de penis. C. 2. D. 62.

XXXIII. Quod dicit Apostolus, dimittendum Conjugem potius, quam Christum. hoc de Parentibus, de Filiis, de Fratribus est dicendum.

C. 7. CAUS. XXVIII. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Qui non odit Patrem suum, aut Matrem suam, non est in Deum dignus, ait *Christus* MATT. C. X.

XXXIV. Quod neque contra Fidem, neque contra bonos Mores injungitur, indifferenter est habendum & pro eorum, inter quos vivitur, Societate est servandum.

C. 11. DIST. XII. §. 2. ex S. Augustino R. 6. permiss.

REGULÆ RATIO. quoad secundam partem, Monstrum est Membrum, quod suo non convenit Corpori.

Quoad primam, quod Fidei vel Moribus bonis non adversatur, non est malum, ideòque quidquid Superior circa hujusmodi res præcipiat, servandum.

Hinc cum quisque subdatur Ecclesiæ, in quâ degit, eo modo agere debet, quo Ecclesiam istam agere viderit, S. Augustinus id probat ex S. Ambrosii Decisione, proprium suum exemplum allegantis. §. 1.

XXXV. Afflicto non est addenda afflictio.

C. 2. CAUS. VII. QUÆST. I. C. 5. de Cler. agrot. ibid.

RATIO REGULÆ. Misericordie miserandum.

XXXVI. Diversitatem Corporum sequitur diversitas Animorum, ideòque non sunt omnes Animi eodem modo regendi, curandive; sicut nec Corpora eodem modo sunt alenda, curandave.

C. 5. de Concess. Preb.

REGULÆ RATIO. Qui hanc non servant Regulam se ridendos æque præbent, ac Sutores, qui eundem cuius pedem calcem assuerent.

XXXVII. Bene judicandum de iis, qui agnoscunt culpam, ubi non est culpa.

C. 4. D. 5. C. 2. de observ. jejun.

REGULÆ RATIO. Bonarum Mentium est suas ibi culpas agnoscere, ubi culpa non est. Conscientiæ quoque

timoratae quodcumque in viâ Dei apparet devium expaveſcunt. *E. C. 4. §. Sancta. Clem. 1. de verb. ſignif.*

XXXVIII. Sanctius eſt paucos Bonos habere, quàm multos Malos.

C. 14. de etat. & qual.

Hinc, Qui præeſt, Subditorum probitati, quàm multitudini magis attendat.

REGULÆ RATIO. Si Cæcus Cæcum ducat, ambo in foveam cadunt; ut à Bonis bonum ſperandum, ſic à Malis malum timendum; Arbor bona bonos fructus facit, Arbor mala malos. *MATT. C. VII.*

XXXIX. Eo quis corpiendus eſt modo, quo peccavit, clàm, ſi clàm; palàm, ſi palàm peccavit. *C. 19. Cauſ. II. Quæſt. I.*

REGULÆ RATIO. Alioquin injuſta vel vana correctio: injuſta, ſi publicè arguatur privata culpa: vana, ſi clàm corrigatur delictum publicum, natum enim ex delicto ſcandalum non auferitur.

XL. Benè loquendo inimicitia extinguenda (*ad-dendum*) & beneficiendo.

C. 88. CAUS. XI. QUÆST. III.

REGULÆ RATIO. Malefactis & Maledictis inimicitia generantur; atqui contrarium contrario curatur.

XLI. Integritas Præſidentium, Salus eſt Subditorum, totiùs Familiæ ſtatus & ordo nutat, ſi quod requiritur in Corpore, non inveniatur in Capite.

C. 5. DIST. LI.

REGULÆ RATIO. Quod à Prælatiſ agitur, facile trahitur à Subditis in exemplum *C. 7. de voto &c.*

XLII. Cùm duo occurrunt peccandi pericula, majori minus præferendum eſt.

C. 4. 7. CAUS. XXII. QUÆST. IV. C. 1. 2. 20. DIST. XIII.

Hinc, ſi quæ Mulier falſò exiſtmet, vitam ſibi vel Familiæ ſervandam furto vel adulterio, furtum adulterio præferat. Si quis juramentum illicitum ſervandum putans, perjurio vel homicidio exponatur, quod ex his peccatis ſibi minus videtur, eligat. Nul-lus autem in ſimilibus caſibus eſſe poteſt, niſi ex ignorantia vincibili, quæ ideò à peccato non excuſat. Exemplum iſtud eſt in *Can. 1. 2. cit.* In 2. verò ſunt alia, quæ ad rem optimè faciunt.

REGULÆ RATIO. Quò majus eſt periculum, eò majus eſt malum, ideòque magis vitandum.

XLIII. Injuſta Juſti maledictio, ut præmium eſt habenda.

C. 890. CAUS. XI. QUÆST. III.

REGULÆ RATIO. Prodeſt patienter ferenti, præbet ſiquidem merendi materiam, ideòque præmium recipiendi.

XLIV. Alienum poſſidere videtur qui partis non utitur, vel malè utitur.

C. 11. CAUS. XIV. QUÆST. IV.

REGULÆ RATIO. Rebus ſuis Bonus utitur, & benè utitur; alieno autem uti non audeat: Malum verò permittit Deus alieno abuti, & neceſſario illius uſu interdum ex avaritia abſtinere, idque in penam peccati, quo alienum retinet.

XLV. Sana Ratio Exemplis eſt anteponenda. *C. 11. d. 9. Eadem eſt ac 20. hujus Tituli.*

REGULÆ RATIO evidens eſt; Exempla ſiquidem ſanæ Rationi contraria, prava ſunt, proindeque non ſequenda.

XLVI. In Dubiis & Obscuris ſequendum eſt, quod nec Præceptis Evangelicis, nec S. S. Patrum Decretis contrarium eſt.

C. 2. DIST. IV.

Dubitatur v. gr. an omne Mutuum eſſe debeat gratuitum; fundamentum dubii eſt, vel numerus, vel autoritas Doctorem, vel rationum pondus, quibus offendi-tur ex unâ parte, ſolum Charitatis Mutuum gratis dandum, & ex aliâ, id omni Mutuo con-

venire: in hoc dubio non eſt ſequenda prima opinio, utpotè contraria Præcepto Evangelico, *Dare nil indè ſperantes*, quod abſolutum & generale eſt, ac S. S. Patrum Decretis, quæ in hoc inter Mutua non diſtinguunt.

Quod in Regulâ dictum eſt de S. S. Patrum Decretis, ad ea reſtringendum eſt, quæ Sacrorum Librorum Decretis adverſari non videntur.

REGULÆ RATIO. Scripturæ autoritas potior eſt, quàm cujuſvis aliùs.

XLVII. Non eſt à reâ viâ recedendum propter Perditorum convitia.

C. 10. DIST. XLVII.

REGULÆ RATIO. Qui vult Hominibus placere Malis, Chriſti Servus eſſe nequit. *ibid.*

XLVIII. Inferioris Culpa imputanda Superiori, qui, cùm poſſit, illam non impedit.

C. 1. 3. DIST. LXXXVI.

REGULÆ RATIO. Facientis culpam procul dubio habet qui, quod poteſt corrigere, negligit emendare. *ibid.*

XLIX. Ex rerum uſu judicandum non eſt, an bonæ, malæve ſint.

Vid. 99. Regul. Commun. C. 9. CAUS. XIV. QUÆST. V.

REGULÆ RATIO. Poteſt quis re malâ benè, bonâ malè uti.

L. Cum Honoris augmento, cura Sollicitudinis crefcere debet, ut veſtium cultui actionis ornamenta convenient.

C. 9. DIST. C.

REGULÆ RATIO. Honor eſt laboris ſtimulus, ſicut & merces.

LI. Rationis ordo exigit, ut, qui ſibi vult, ab alio juſtitiam exhiberi, ei non debeat, quod juſtum eſt, denegare.

C. 3. de mutuis petitionib. in 2. Colleſt.

REGULÆ RATIO. Diliges Proximum ſicut te ipſum; qui Proximo negat, quod ab eo exigit, exemplo ſuo ad denegandum movet.

C A P U T I I I.

Quæſtiones circâ ipſas Juris Canonici Regulas.

Circâ has Regulas, iſta duo tractanda ſuperſunt,

1. *Quæ ſit illarum connexio cum reliquo Jure Canonico.* 2. *Quæ ſit illarum connexio cum Jure Naturali:* Utrumque autem paucis expedietur.

Ad 1. ergò dicendum, 1. ipſas Juris Canonici Regulas nullam habere connexionem cum illâ hujus Juris Parte, quæ Fidei Dogma tangit; qualis eſt quæ de Fide Catholica, Summâ Trinitate, & de Sacramentis tractat; nulla eſt ſiquidem iſtarum Regularum, quæ Fidem reſpiciat, undè ſit, ut ferè nullam etiam habeant connexionem cum illâ Juris Parte, quæ Mores ſpectat, quatenùs Fide reguntur, qualis eſt quæ circâ Sacramenta, ſimiliaque ſupernaturalia, præcepta tradit. Reſtringitur poſterior Pars hujus obſervationis propter iſtas Regulas. 1. Malæ fidei Poſſeſſor numquam præſcribit. 2. Non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. 3. Venia non datur niſi Correcto: hæ enim Regulæ, aliæve ſimiles contingunt Mores, prout Fide reguntur, cùm 1. definitum ſit à Concilio Generali Lateranenſi IV. *C. ult. de Præſcript. & deductum ſit ex Divo Paulo dicente: Quod non eſt ex fide, ſeu conſcientiâ, peccatum eſt.* Duoque alia ſunt Axiomata Sacramentum Pœnitentiæ proximè reſpiciencia.

2. Iſtas Regulas connexionem maximam habere cum illa Juris Parte, quæ circâ Diſciplinam verſatur, Moresque, prout Ratione reguntur, quæque aliis omnibus longè major eſt. Omnes etenim, paucis exceptis, directè pertinent, ad Judiciâ, ad Beneficiâ,

ad

ad Contractus, aliaque similia, circa quæ Disciplina occupatur, nec non & Morum, prout Ratione reguntur, Scientia.

3. Disciplinales Regulas benè multas ad Mores converti posse, ac proinde plurimas Juris Canonici Regulas, hoc in sensu, seu indirectè, Mores respicere, ac consequenter confusam, vel remotam cum Canonibus Moralibus connexionem habere.

4. Memorata tria patere ex facta superius cunctarum Juris Canonici Regularum Collectione in Quatuor divisâ Titulos; nam nulla inter eas circa Fidem, saltem expressa, reperitur: circa Mores autem ad plus 30. cæteræ verò sunt Disciplinales & 170. excedunt: inter istas autem occurrunt plurimæ, quæ ad Mores extendi possunt, ut sub istarum singulis notatum est.

Quoad Connexionem ipsam Juris Canonici Regularum cum Jure Naturali, duplici ex parte illam patere dicendum est; nam 1. indubitatè est, illas esse justas: alioquin, cum sint reliqui Juris Canonici vel Principia vel Consequentiæ, reliquum Jus Canonicum injustum esset. Si autem justæ sunt, Juri Naturali, primo Justitiæ creato Fonti, conformes sint oportet.

2. Ratio cuilibet subjuncta illam cum Jure Naturali connecti demonstrat, quælibet siquidem non aliundè, quam ab isto Jure desumitur: Legat & conferat qui dubitabit.

His Quæstionibus adjiciendæ duæ non minùs utiles; nempe 1. *Quomodo utendum sit his Regulis in decidendo?* Ut autem sentiat hujus Quæstionis utilitas, sciendum est à Regulis quibuscumque nonnullos casus excipi, ideòque, antequàm Quis utatur, inspicere debet, an casus decidendus per Regulas ab illis excipiatur, eo neglecto periculosa & nonnumquam perniciofa Decisio; Sicut ULPIANUS intelligendus, dùm dicit *Quòd periculosa sit in Jure Definitio, parùmque sit, ut non subverti possit*: hujus enim rei causa est hæc Regulis utentis negligentia: Sic quoque CURIUS interpretandus, dùm asserit *ex Regulis levia & perniciofa argumenta deduci*, probatque exemplis desumptis ex inconsideratione casuum exceptorum: id enim demonstrat per exempla allata, cum petuntur ex casibus à Jure expressè exceptis. Hinc duò inferuntur: Primum, quòd multùm interfit Quæstionis propositæ Decisio; Alterum, quòd cujusvis abusus Regularum cavendi ratio melior nulla sit, quam quæ indicata est in hac observatione, nimirùm, ne Regulæ ultrà casus in illis præcipuè comprehensos extendantur, quod necessarium quoque est in usu cujuslibet Axiomatis, Aphorismi, Sententiæ, Legis, aliùsve rei similis. Videtis CANISIUM in *Regulis 6. Præfationem, Chassanei Paratula in Cap. ult. Decretalium, & Cabassutium cap. postremo L. 6. Theoria & Praxis.*

Quæstio ultima, *Quid sentiendum de Commentariis circa Regulas Juris Canonici, quanam aliis præferenda?* LANGLET in *Indice præcipuorum Canonistarum & judicio circa illorum Opera, & Editionum collectionem. n. 10.* meminit decem Commentariorum de Regulis Juris Canonici, præfertque aliis illa, quæ à MUXELLANO, POKTO, & CANISIO edita sunt. De 1. autem dicit, quòd pro meliori habeatur, quòdque cognosci possit quanti valeat ex eo, quòd CAROLUS MOLINÆUS in illud Notas fecerit. De 2. quòd magni fiat, sed agatur de re, circa quam non multa legenda; De 3. quòd maximo in pretio sit. Initio hujus numeri loquens de Commentario in folio JOAN. BAPT. NICOLAI in Regulas utriusque Juris, notat hæc in re sufficere breviores sed præcisas Notas, quibus Spiritus Regulæ declaretur cum variis casibus in eâ comprehensis. Viam hanc secuti sumus in Collectione, quam damus, quam inchoavimus anno 1700. ideòque 15. annis antè citatum Indicem, qui editus est an. 1715. Exstat autem hic Index ad calcem Tomi *Comment. in Libertates* eo anno typis recuso.

CAPUT IV.

Conciliatio plurimorum Canonum, quorum Alii sunt inter Regulas Juris sub hoc Titulo collectas in fine Collectionis GREGORII IX. & Collectionis BONIFACII VIII. Ceteri verò pro Regulis habentur, cum plurimis Canonibus alterutrius generis, qui illis adversari videntur.

Collectis omnibus Regulis Juris, quæ passim vagantur per Universum Juris Corpus, illis in varias series distributis, additis Exceptionibus earundem, exposito vario, quem exhibere possunt intellectu, probatisque ac firmatis nostris expositionibus, necessarium etiam ad absolvendum perficiendumque hoc Opus duximus illas inter se conferre, atque eas conciliare, quæ speciem aliquam oppositionis gerunt, idque pariter exequi circa plures Regulas post hæc nostram Collectionem detectas, quæ simili conciliatione indigere nobis visæ sunt, nec non illud Argumentum hæc transferre: hæc rejectio nobis facultatem dabit tantùm expatiandi quantum occasio postulabit, nec cogemur interrumpere connexionem, quam Regulæ collectæ inter se habent. Secus autem crebris Digressionibus opus fuisset, propter difficultates, quæ solvi nequeunt, nisi multi Canones invicem conferantur, undè Collectio Regularum in prolixum Commentarium desisset, prodissetque quod ab Operis consilio abhorreat, in quo intendimus jungere atque ordinare quod in variis locis Juris dispersum atque permixtum est. Semel enim confectâ Collectione, facilius est annotare quid Regulæ contrarium habeant, sive Regulæ ejusdem seriei invicem, sive Regulæ singularum cum cæteris omnibus conferendo: adeòque necessaria est hæc Collatio, ut alia non suppetat via cognoscendi penitus quousque Canones invicem opponantur; plura hujus rei in decursu hujus Tractatus exempla offendemus.

Licet maxima Pars Regularum Juris Canonici desumpta sit è Jure Civili, ut patet ex laudationibus adjectis, & multò luculentius ex Commentario Canisii in Regulas Sexti, non intendimus Canonicas Regulas cum Civilibus conferre, illasque harum ope exponere: Regulas Canonicas cum Regulis Canonicis tantùm conciliare nitimur, nullâ Juris Civilis habitâ ratione, speramusque fore, ut auxilio illo non indigeamus ad componendos (ut aliàs factum fuit) inter se Canones, eamque Methodum aggredi eò magis oportet, quòd Canones, qui suas dispositiones mutuantur è Legibus Civilibus, eas sæpè temperant, præsertim quoties illud æquitas suadet, quo nihil est justius ubi Autores Canonum utramque Potestatem, Spiritualem ac Temporalem, confociant in Regionibus, ad quarum Regimen illos condunt; exceptis iis casibus temperatio Legum Civilium per Canones nullam vim fortitur absque autoritate Principis, nisi Leges illæ Legi Naturali vel Divinæ adversentur, tùm enim Ecclesia declarat tantummodò opportunitatem illam, simulque obligationem Deo potiùs, quam Homini bus parendi. *C. 20. de Præscript.*

Si hunc casum exemeris; Ratio, quæ Leges Civiles à Canonibus temperari approbat, hoc, si de Rebus merè Temporalibus agatur, improbat, alia quippè non est nisi reddendum esse Deo, quæ Dei sunt & quæ sunt Cæsaris, Cæsari. Porrò hæc Ratio Ecclesiam adstringit ad nihil curandum præter Res Spirituales, quas suscepit, & dimittendas Principi Res Temporales, ad quarum administrationem ipse constitutus est.

Cæterùm Regula Juris nos impulit, ut tentaremus eas quæ sibi videntur adversari invicem componere, quæ extat *C. 29. de Elect. in VI. BONIFACIUS VIII.* qui sæpè illam adhibet, supponit; illam esse Principium certissimum, cui constanter inharendum est eamque velut Fundamentum suæ Definitionis proponit, *Cum expediat Jura Juribus concordare*; & quidem Legum Latores, Novarum aut Veterum Compositores, singulariter attendunt, ne aliquid dissonum irrepat, & suam hæc in re vigilantiam prædicant, ut

testan-

testantur *Præfationes JUSTINIANI, GREGORII IX. & BONIFACII VIII.* Plurimi etiam Auctores extritère, & quotidie exurgunt, qui Leges, sive Civiles, sive Ecclesiasticas, conciliare student: Tales sunt generatim Glossatores, atque Interpretes Legum, qui Textui exponendo admoveere satagunt omnes, qui dissidere videntur, suisque Responsionibus tollere nituntur repugnantia objectæ speciem: imò quædam habemus Opera speciatim ad concordiam discordantium Canonum elaborata, ut *Decretum Gratiani*, & quædam ad Leges Legibus conciliandas, sub Titulo Antinomiarum, quæ sunt Legum oppositiones, vel contrarietates.

Igitur, si generatim multum expediat, ut mox probavimus, Jura Juribus concordare, quanti erit momenti conciliatio eorum, quæ præcipuum in Jure dignitatem sibi vindicant, Regularum scilicet, quæ ejus sunt, ut ita dicam, Principia vel insigniores Consecutiones.

Nos veritatis hujus probè conscios, simulque fidenter sperantes auxilium ejus, qui nostri laboris finis est & columen, Nos, inquam, à proposito neque Operis magnitudo, neque infelicis exitus periculum, aut timor nequaquam avocet.

SECTIO I.

Utrum effectus vulgaris Legis Prohibitivæ sit, irritum facere actum sibi contrarium.

EXordium faciemus à Regulis hanc Quæstionem spectantibus, quibus digniores nullas novimus, quarum oppositio tolli debeat, atque ad concordiam adduci. Illæ quippè pertinent ad Leges prohibitivas numero infinitas, atque earum dissonantia manifesta apparet.

Ea autem dissonantia duplex est; Prior in eo constat, quòd juxta Regulam 64. de R. J. in VI. *Quæ contra jus sunt, pro infectis utique haberi debent*, porro, hæc elocutio disertè significat nullitatem ipso facto, quia simillima est huic, *pro Suspendis, pro Excommunicatis haberi debent*, quæ, ut probatum fuit in Tractatu de Censuris, una est earum, quæ denotant Censuram ipso facto incurrendam.

Juxta hanc Regulam. C. 2. de Testib. & attest. conceptis verbis definit, ea quæ contra Leges fiunt, nullam vim habere, *Necessè est, ut quod contra Legem cautum est, non habeat firmitatem*: Caput hoc desumptum est à Sancto Gregorio, qui loquitur de testimoniis dictis adversus dispositionem Novellæ, quæ nullitatis pœnam disertè non sancit; at nihilominus asserit Gregorius, nullas esse attestaciones ejusmodi, illudque ex eo conficit, quòd, prohibente Lege, dictæ sunt.

Ex adverso C. 10. DIST. X. à JOANNE VIII. desumptus docet, illud, quod contra Leges fit, irritum non esse, sed dignum esse, quod rescindatur, *Quod contra Leges accipitur, per Leges dissolvi meretur*: quod congruit Regulæ, *Qui concessã abutitur potestate, illam meretur amittere*.

Ejusdem sunt conditionis illi Textus, atque ii, qui nonnullos Actus aut Contractus rescissioni obnoxios reddunt, qui annotati & collecti fuere in *Tractatu de Contractibus*, idemque obtinere debent, atque illi qui Censuras minantur, jubendo, ut illis feriantur quorundam facinorum Rei, (*plures laudati sunt in Tractatu de Censuris*) sicut enim Actus valent, donec rescindantur, ita Facinora impunita sunt, donec Judex Censuram in Reos tulerit.

Posterior discordantia est inter Textus jam laudatos ex una parte, & Regulam Cap. 16. de Regularib. *laudatam* ex alterâ, scilicet *Multa fieri prohibentur, quæ, si facta fuerint, obviunt firmitatem*. INNOCENTIUS III. hanc Regulam adhibet ad Professionem Religiosam absque probatione annuâ emissam, undè, quoniam Concilium Tridentinum ejusmodi Professionem nullam

esse voluit, prohibitioni suæ pœnam nullitatis adjecit, C. 15. Sess. XXV. de Regular. eaque agendi ratione infinuavit, Legem prohibitivam non importare nullitatem Actuum sibi contrariorum, nisi pœna nullitatis disertè sanciat.

Qui conferet hanc Regulam cum laudatis supra Regulis, fatebitur, hanc illis videri è Diametro oppositam: posterior enim significat, multos esse Casus, in quibus Actus prohibente Lege confecti, neque irriti sunt, neque rescissioni obnoxii; superiores autem liquidò affirmant, illos Actus esse nullos, vel rescissione dignos.

Actuum variorum plurimæ species in Corpore Juris occurrunt, quorum alii sunt irriti, quia Legibus adversantur; alii, non obstante illa oppositione, stabiles sunt; utriusque casus Argumenta exhibita sunt in *Tractatu de Matrimonio*: ibi commemoravimus Leges Prohibitivas, quæ irritas faciunt Nuptias, in quibus negliguntur, atque impedimenta inde orta ideò vocantur dirimentia: plures etiam aibi attigimus Prohibitivas Leges, quarum violatio Matrimonium illicitum reddit tantum, & quæ vocantur impedimenta merè prohibitiva; denominatio, quæ ostendit, saltem circa Matrimonium, Legem prohibitivam irritantem non esse, nisi pœnam nullitatis adjiciat prohibitioni. Similes exhibuimus probationes in *Tractatu de Beneficiis*, ubi plures attulimus species casuum, in quibus Provisiones nullæ sunt, atque aliorum, in quibus illicitæ sunt tantum, sive per Præsentationem & Institutionem, sive per Electionem, sive per Collationem perfectæ fuerint. *Tractatus etiam de Sacramentis*, plures ejusmodi casus suppeditat, nam multos casus exposuimus, in quibus nulla ea sunt, itemque multos, in quibus illicitè dumtaxat conferuntur. Similes habentur in *Tractatibus de Contractibus, de Judiciis*, ubi observavimus, non omnium Solemnitatum, à Jure requisitarum in Contractibus, omissionem esse irritantem; sed, nonnullis hunc effectum parientibus, reliquis hoc effectu carere, sed, si neglectæ fuerint, Actus illicitos tantum facere. Quod diximus de Contractuum Solemnitatibus, ad Solemnitates Judiciorum producendum est, quarum alia si negligantur, irritum fit judicium; cæteræ autem ad Judicii validitatem non requiruntur, sed ad pleniorum Actuum securitatem.

TRACTATUS de Votis, sive Religionis, sive Vulgaribus, similes continet probationes, sicut *Tractatus de Jurejurando Decalogi expositioni insertus*: Nam v. g. omnes illi Actus, aut Contractus, aut Sacramenta, vel Vota, vel Juramenta è malâ intentione procedunt, sunt illicita, nec tamen nulla. Idem dicendum est de *Tractatu, de Vi, Metu aut Seductione*, ubi annotavimus sex esse Actuum species ob aliquod ex illis vitium irritas, cæteras esse solum rescissioni obnoxias: Item ibi egimus de Simonia, casus observavimus, in quibus Actus propter Simoniam irriti sunt, & nonnullos, in quibus sunt tantum illiciti.

Inter tot ac tam varias Actuum species, qui illiciti sunt, nec tamen irriti, nullus est, qui Legi cuidam Prohibitivæ non adversetur, ideò enim sunt illiciti, quia prohibiti. Plurimum igitur abest, ut mera prohibitio Actuum, eos irritos faciat, quibus violatur; quin sequitur, nullitatem, eorum qui sunt irriti, aliundè proficisci, quàm ex merè prohibitione, omnes enim sunt vetiti, sed undè oritur? Aliam non agnoscimus causam, quàm elocutionem, quæ nullitatem, aut per se ipsam importat, aut ex Consuetudine inducit.

Tùm Locutio per se ipsam nullitatem importat, cum nullitatem Actus disertè declarat, v. g. hæc, *Quod secus factum fuerit, irritum esto, vel pro nullo habeatur, aut vi careat, vel stabilitate*. Tunc verò Locutio nullitatem ex Consuetudine inducit, cum solitum est eam instar priorum intelligi: sic intelliguntur hæc verba, *non possit, directa ad Personam, cui actus interdicitur, v. g. nubere, donare, testari, non possit*. Sic etiam intelliguntur illa, *confiteri non potest*: in prohibitione actus adhibita, cujus luculentum exemplum habemus in Cap. 1. de Sent. & Re Judic. quod dicit *Sententiam adver*

adversus Leges, aut Canones latam consistere non posse, & in Lege 2. ff. de Ritu Nupt. Nuptiæ consistere nonpossunt, nisi consentiant: &c. Eundem etiam intellectum habere debent verba, quæ circumscribunt potestatem agendi; argumento est *Can. 3. de Penit. in VI.* Voluntas igitur Legislatoris, per verba congrua perspicue declarata, est causa, quæ Actus à Lege prohibitos irritos, facit, non prohibitio mera.

Itaque ad conciliandas laudatas superius Regulas, quarum alix docent id, quod fit contra Legem, pro infecto habendum esse, alix verò docent plures Actus consistere, non obstante quæ eos prohibet Lege; Intelligentæ sunt hæc de Lege, cujus verba nullitatem non sapiunt, illæ autem de Lege, cujus verba nullitatem important, vel expressis verbis, vel æquipollentibus.

Adversus hanc interpretationem *Objici* non potest, nisi Regulas, quæ pro infectis habent ea, quæ sunt contra Leges, verbis generalibus uti, atque distinguendum non esse quod Lex non distinguit, aut excipiendum quod non excipit; *Sed Respondemus*, ut distinctioni, vel exceptioni locus sit, non requiri, ut sit in Lege, quæ prohibet, sed satis, si reperiatur in aliis Legibus, quia Univerfum Juris Corpus, velut Lex, spectandum est, undè nata est hæc formula, Lex sive Jus hoc præcipit, sive hoc vetat. Itaque sensus hujus Adagii, non esse distinguendum, ubi Lex non distinguit, aut non excipiendum, ubi non excipit, est, nullam distinctionem sive exceptionem admittendam esse, quæ non innitatur alicui eorum Legum ex quibus coalescit Lex seu Corpus Legum, ac probabile est ideò in *R. 64. de R. J. in VI.* usurpari verbum generale, *Jus*, prout significat *Corpus Juris*, ut in his locutionibus de *Jure non subsistit, Jure cautum, casibus in Jure expressis* vel à *Jure permissis*.

Sic intelligendum est quod legitur *Can. 2. XXXV. Quæst. VI. & Cap. 3. Qui Matrimonium accusare possunt, Quod contra interdictum & ordinem Ecclesiæ factum est, ratum non haberi, tamquam inordinatum tam Divinæ quam Humane Legis auctoritas proclamatur, illud esset falsum & erroneum, quia circa Matrimonium, de quo illic agitur, plures sunt Ecclesiæ prohibitiones, quæ sibi contrarios Actus non faciunt irritos.*

Quod de nullitate ipsius Facti diximus, producendum est ad nullitatem Sententiæ ferendæ, quæ locum habere non debet, nisi in casibus expressis, sic intelligendus est *Canon 10. Dist. X.* Idem debet esse judicium de penâ nullitatis, ac de cæteris, quibus non est locus nisi in casibus discretè conceptis, atque eo, quo concipiuntur, modo, scilicet ipso Facto, vel per Sententiam Judicis, ut probatum fusiùs fuit in *Traçtatu de Censuris*, ubi congesimus omnes Casus Censuræ à Jure expressos, & discevimus eos, in quibus ipso Facto incurritur, ab iis, in quibus Censuræ sunt ferendæ tantùm vi Sententiæ. Quod autem dicitur de hoc genere pœnarum, ad cæteras est producendum propter eandem rationem, scilicet odium pœnarum, quod non secus ac reliqua odia restringendum est, & proindè illæ non sunt admittendæ nisi in Casibus, in quibus Legislator manifestam voluntatem suam fecit.

Frustrâ *Objiceretur*, nullum fore effectum Legis merè prohibitivæ, si Actum sibi contrarium irritum non faciat, ac proindè illam esse inutilem: quoniam duplex est effectus illius Legis; Prior est adstringere Subditos ad non faciendum id, quod vetat, Posterior est Contemptores obnoxios facere pœnæ, quæ ferri debet à Magistratu ad vindictam contumeliarum Legibus inustarum præposito: atque ob hanc rationem, Leges merè affirmativæ neque effectu neque utilitate carent. Prior Legum effectus est obligatio; Posterior est subiectio pœnæ, quæ ex neglectâ obligatione nascitur, quia pœnam merentur, qui suum non implent Officium.

Quod hucusque diximus ad probandum prohibi-

tionem actuum eos non facere irritos, confirmari potest observatione satis congruâ atque obviâ; scilicet, si Lex merè prohibitiva irritos faceret Actus contrarios, inutile fuisset adicere nullitatem pluribus Legibus prohibitivis, sicut inutile esset jungere Censuram quibusdam Legibus Ecclesiasticis, si omnes Leges Censuræ subicerent eo ipso, quod sunt Leges Ecclesiasticae. Sanè dici nequit, ideò nullitatem adjectam esse quibusdam Legibus prohibitivis, ad monendum, illas hanc vim ab ipsâ prohibitionem fortiri; nam si fuisset mens Legislatoris indicare effectum Legis prohibitivæ per oppositionem nullitatis in quibusdam Legibus, illam dilucide aperire debuisset, ne ad contrariam Sententiam moveret, quòd illa nullitas abest à quibusdam Legibus Negativis.

Adjiciendi sunt ad Canones laudatos occasione *Reg. 64. in VI. C. 1. de Sent. & Re Judic. & Can. 12. CAUS. XXV. QUÆST. II.*

SECTIO II.

Utrum nullus sit Casus, in quo Juris Ignorantia excusationem afferat, & Ignorantia Facti non afferat?

Regula 13. de *R. J. in VI.* collata cum *Cap. 9. de Cler. Excomm. minist. Cap. 2. de Constitut. in VI. C. 40. de Præb. C. 9. de Procuratoribus in VI.* Quæstioni propositæ locum fecit, sic enim concipitur, *Ignorantia Facti, non Juris excusat.* Generalis est absque ullâ restrictione, aut exceptione hæc Regula.

C. 2. de Const. in VI. incipit ex 2. parte Regulæ, casum quo Subditi præter suam voluntatem ignorant præcepta Superiorum; Equidem BONIFACIUS VIII. hanc exceptionem proponit quasi dispensativè, ut *Animarum periculis obvietur, Sententiis per quorumcumque Ordinariorum Statuta prolatis ligari nolumus Ignorantes, dum tamen eorum ignorantia non sit crassa aut supina.* Sed verisimile est, Pontificem scripsisse *nolumus*, pro *declaramus*, declaramus, Subditos non teneri Statutis Ordinariorum, quæ præter suam voluntatem ignoraverunt: ille enim Pontifex peritior erat, ut nescierit, ignorantiam invincibilem excusare à Jure Positivo, atque illam, quæ est præter voluntatem, esse invincibilem, & proindè eos, qui in hac ignorantia jacent, non indigere, ut dispensetur cum eis à Lege, quæ eos non adstringit.

C. 9. de Clero Excomm. minist. de Ignorantia Facti agens declarat, illam non excusare, nisi sit involuntaria: definit, illos, qui Sacra Munera obeunt non ultrò ignorantes se esse suspensos, non cadere in Irregularitatem, quam subirent, si voluntaria esset eorum ignorantia, ut significant hæc verba *crassa & supina*, vel si sit *Conscientia Erronea*; quod intelligendum est de errore spontaneo seu vincibili.

Posteriora duo Capita VI. quæ laudata sunt agunt de quibusdam Factis, quorum ignorantia non prodest, licet invincibilis sit; *Prius* est illud quo datis successivè ad idem Beneficium duabus Gratiis Expectativis, Pontifex priorem revocavit, vel posteriori inseruit Clausulam *Anteferri* cum Decreto irritante, inscio Expectante, atque Ordinario; Nihilominus Collatio priori Mandatario facta, nulla est, quamvis ille atque Ordinarius Facta ignoraverint: atque hoc est enorme Privilegium Expectativarum quæ erant ejusdem generis. *Posterior* spectat ad Procuratorem specialem constitutum ad in eundem Matrimonium, qui illud ex personâ Constituentis celebrat, revocata jam procuratione, Matrimonium est nullum, etsi revocatio à Procuratore ignorata fuerit.

Illam est oppositio, quæ tolli debet. Regula eversa videtur per Textus, quibuscum collata fuit, qui demonstrant casus, in quibus Ignorantia Facti non prodest, & alios, in quibus Ignorantia Juris excusat: Regula autem generaliter definit, hanc non excusare, sed illam: Sed facile conciliantur Canones dicendo, casus laudatos esse exceptiones Regulæ, illique in cæteris esse locum, quod sufficit ad illam restaurandam, cum vix aliqua sit absque exceptione Regula.

Glossa in Cap. 2. de Const. in VI. quod mox laudavimus, innitens eo, quod ibi agitur de Statutis Ordinariorum, quæ Jus peculiare uniuscujusque Dioceseos continent, de Jure singulari intelligit, quod ibi dicitur, Ignorantiam non voluntariam excusare ab illo Jure; atque inde concludit, aliud obtinere circa Decreta Juris Communis, quod extrâ culpam ignorari posse à nemine contendit. Satis accurata non videtur hæc consequentia; nam, si fieri potest, ut Diocesanus invincibiliter ignoret Statuta suæ Dioceseos Jure Communi longè breviora, quidni fiet, ut eodem modo ignoret aliquam partem Juris Communis tam longè latèque diffusi? Sanè Ignorantia Juris Communis ex iisdem causis nasci potest, atque Ignorantia Juris singularis, scilicet ex educatione in Regionibus illius Juris insolentibus, ex morbis diuturnis, qui obstant eruditioni, ex assiduis occupationibus, quæ prælectionibus, id est promulgationi Legum, tum Generalium, tum Specialium, interesse non sinunt.

Silemus de Reg. 14. *ibid.* declarante Successorem in jus alienum censi ignorari, ac merito rerum à Prædecessore gestarum, quia non est opposita Reg. XIII. de quâ agimus. Sufficit observare illam præbere exemplum, in quo excusat Ignorantia Facti, & sic confirmare Primam Partem Reg. XIII.

Quod attinet ad exceptiones petitas è Cap. 9. de Cler. Excomm. ministr. & ex C. 2. de Constitut. in VI. illæ subintelliguntur in Regulâ. Hinc enim Ignorantia Factorum injusta non excusat à peccato, spontanea autem Ignorantia injusta est, quoties de rebus scitu necessariis agitur, inde Ignorantia Juris non voluntaria caret culpâ, atque à peccato excusat.

Quoad Cap. 9. de Procur. in VI. necessaria fuit illa definitio, ut occurreretur consecutionibus acerbius Nuptiarum perfecti consensû expertium.

Denique postrema Regula ex Cap. 40. de Præb. in VI. fundatur in plenitudine Potestatis, quâ in rebus Beneficialibus tunc fruebantur Pontifices, quæ plenitudini Justitiæ non satis cohæret. Caput illud est BONIFACII VIII. exeunte Saeculo XIII.

Ignorantia Juris nasci potest ex obscuritate aut ambiguitate Legis, in cujus expositione dissident Interpretes, itâ ut genuinus sensus invincibiliter ignoretur: ejusmodi Lex, cum careat perspicuitate, quæ legitur essentialis esse, obligatoria esse non videtur. V. FAGNANUM Cap. 13. de Constit. n. 34.

SECTIO III.

Utrum Præsules, qui jus condendi Leges habent, reneantur observare, atque observari curare, Leges suorum Prædecessorum, cum eas consistere Ecclesie utilitas postulat.

Regula, *Par in Parem non habet imperium*, Præsules ab hoc vinculo solvere videtur. C. 20. de Elect. eadem est species hujus, Prædecessor Successoribus præjudicium asserre non potest, pari imò eadem potestate functuris, *ibid.* nam ad astringendas personas necessaria est autoritas in ipsas & nulla ligatur, quin ei fiat præjudicium.

Aliundè Ratio Legis est superior tum ejus Conditori, tum ejus Successoribus; ipsa enim est Leges sancienda Causa; undè Can. 2. DIST. IX. S. 151.

DORUS dicit, Legislatores agnoscere debere semetipsos teneri ad observandas Leges, quas tulere, atque in animum inducere se, nisi eas observent, significaturos, eas non sibi videri æquas, aut contemptui eas suo objecturos exemplo. Ratio autem Legis est utilitas communis juxta Can. 2. DIST. IV. in quo idem Autor, enumeratâ inter condiciones Legis utilitate, docet eam non esse privatam ipsius Conditoris, sed communem Civium utilitatem: *Nullo privato commodo, sed pro communi Civium autoritate conscripta.* Id ipsum supponit INNOCENTIUS IV. C. 2. de Privileg. in VI. dum affert rationem Legis, quam condit, *Ad commune commodum & profectum aliorum intendentes.* Itaque quamdiu Publica utilitas requirit, ut vigeat Lex, non licet Successori eam antiquare, vel eam ipse non observando, sed à cæteris impunè violari sinendo.

Indè proficiscitur illud S. LEONIS. C. 3. CAUS. XXV. QUÆST. I. *Quæ ad perpetuam utilitatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione varientur, nec ad privatam trahantur commodum, quæ sunt ad bonum commune profixa:* Hæc Sententia supponit Legem tamdiu vigere debere, quamdiu aliquid ad publicam utilitatem confert. De his Legibus intelligendus est Can. 1. *ibid.* in quo dicit *Gelasius* Sedem Primam præ cæteris exequi debere uniuscujusque Synodi Constitutum, quod Universalis Ecclesie probavit assensus.

Idem sit judicium de Can. 7. *ibid.* in quo dicit *Zozimus* autoritatem Sedis Apostolicæ nihil contrâ Statuta Patrum condere posse, aliquid-ve immutare, atque apud se inconvulsis radicibus vivere Antiquitatem, cui Decreta Patrum sanxere reverentiam. Non secus est de omnibus Canonibus, qui Decreta Sedis Apostolicæ, Divinis Constitutionibus consociando, dicunt illa temerare fas non esse; Can. 4. *ibid.*

Perindè est de his S. GREGORII verbis, *Justitiæ ac Rationis ordo suadet, ut qui sua à Successoribus cupit Mandata servari, Decessoris sui procul dubio voluntatem ac Decreta custodiat.* C. 15. *ibid.*

Sic etiam intelligendi sunt Can. 2. & 5. CAUS. XXV. QUÆST. II. in quibus ait S. LEO *Ad suum tendere reatum, si Paternarum Regula Sanctionum juxta Privilegia ac Jura Ecclesiarum, se consentiente vel negligente, violentur.*

Idem sit de Can. 7. *ibid.* in quo docet S. GREGORIUS, *Institutionis Pontificalis Decreta perpetuâ stabilitate & sine aliqua refragatione esse servanda, nimisque asperum esse & præcipue bonis Sacerdotum moribus inimicum niti quempiam quæ bene sunt ordinata rescindere, & Exemplo suo docere cæteros sua quandòque post se Constituta dissolvere:* Perindè est de Can. 10. & 12. *ibid.* *Sibi se injuriam facere, si Majorum Statuta infringeret, atque Ecclesiasticæ moderationi esse omnino conveniens, quæ ordinata fuerint vel rationabiliter decisa, nullâ in posterum refragatione turbari.*

Denique idem Pontifex exponit quod dictum est de obligatione Successorem ad servanda tum per se, tum per cæteros, Decessorum Decreta Can. 19. *ibid.* distinguendo justâ & utilia ab iniquis & inutilibus; *Decessorum Statuta, sicut legitima & justa Successorem custodire convenit, itâ debet etiam malè facta corrigere.*

Quamdiu durat communis utilitas, justæ sunt Constitutiones; si exoleverit, exolecit pariter æquitas Constitutionum; juxta C. 1. de R. J. *Per quascumque causas res nascitur, per easdem dissolvitur:* propter commune bonum justæ sunt Leges, igitur oppositâ viâ fiunt injustæ. V. GONZALEM in hanc Regulam, ubi multa affert exempla, quæ hanc nostram accommodationem confirmant, scilicet rem aliquam per rem contrariam destrui.

Quamdiu igitur viget utilitas Legum à Decessoribus latarum, tandiù eas custodire teneantur Successores, atque observandas curare; quamvis eorum Majores nullam habuerint in eos autoritatem: illa enim obligatio non oritur ex autoritate Decessoris in Successorem, verùm ex autoritate rationis Legum justarum

justarum, quæ astringit omnes, qui ad condendas Leges sunt præpositi, eosque cogit ad eas conservandas, quæ jam conditæ sunt, modò commune bonum requirât, ut vigeant illæ, sicut jubet, ut illæ, rebus in contrarium versis, antiquentur; Dignitas cum oneribus suis, perindè ac cum suis honoribus in Successorem transit. *Rationi congruit, ut succedat in onere, qui substituitur in honore R. 77. de R. J. in VI. quæ innititur R. 55. Qui sentit onus sentire debet commodum, & è contrâ.*

Regulæ duæ ex C. 20. de Elect. desumptæ, non spectant ad obligationem servandarum Decessoris Legum, & curandi ut serventur; verùm ad facultatem dispensandi ab eis, ut indicat id, quod immediatè antecedit, scilicet *Per Constitutionem factam à Prædecessore non admittitur Successori dispensandi facultas.* Regulæ sequentes sunt rationes illius Definitionis, & justæ sunt; nam Successor non potest, nisi à Superiori spoliari dispensandi facultate, quæ suæ Dignitati cohaeret, in cuius jura omnia succedit, sicut in ipsamet Dignitatem.

Itaque Regulæ illæ non adversantur Canonibus, quibuscum collatæ sunt, nam hi hætenùs probant, Successorem teneri ad exequendum, atque servari curandum Leges Majorum, quamdiù id commune bonum postulat, atque necessitatem hanc esse unum ex oneribus Dignitatis in quæ succedit, sicut in ipsam Dignitatem. Regulæ autem, quæ oppositionem redolebant, non agunt nisi de facultate dispensandi, quâ Successor spoliari nequit, nisi per auctoritatem suæ antecessentem.

Hic discutendi non est locus, utrùm dispensandi facultas Episcopis adempta fuerit per reservationem ad Pontificem, atque an C. 4. de Consec. Præb. hanc reservationem probet per hæc verba INNOCENTII III. ejus Dignitatem commendantia, *Qui secundum plenitudinem Potestatis de Jure possumus supra Jus dispensare?* Sufficiet remittere ad Regulæ circa facultatem dispensandi insertas *Tractatui de Jurisdictione Ecclesiastica*, atque hic obiter observare, 1. ibi agi de prohibitione promittendi vel conferendi Beneficia antè vacationem, quæ tanti est momenti, ut necessaria sit ad dispensandum plenitudo Potestatis, ac proindè nihil indè concludi posse ad reliquas Dispensationes.

2. Ultramontanos ex his verbis, *suprà Jus dispensare*, elicere, Pontificem esse Juri Positivo Superiorem, atque cum hac Prærogativâ solus fruatur, eum solùm posse dispensare, prout voluerit, circa Beneficia, quorum ipse Dominus est: verùm Illi prævè utuntur verbo *suprà* illis apposito pro *circâ*, quia Pontifex nihil aliud dicere studet, nisi sibi dari jus facultatem dispensandi à Jure etiam in gravioribus casibus.

3. Prætenfam illam Superioritatem in Jus annihilari per Decreta Pontificum mox laudata, qui se subditos agnoscent Canonibus conditis, sive à suis in Sede Apostolicâ Majoribus, sive ab Autoribus Synodis.

4. Probatum fuisse Pontificem, ubi conferebatur cum Ecclesiâ Universali & Conciliis Generalibus, Pontificem, inquam, ipsis esse subditum, ac proindè Decretis ex eorum Auctoritate prodeuntibus. *V. Tract. de Pontif.*

SECTIO IV.

Quâ Ratione conciliandi sunt Textus, qui Jus Canonicum cum Divino Jure confundunt, atque illi, qui utrumque dilucide fecernunt.

Prioris generis Textus sunt 1. II, qui loquentes de Constitutione Studiorum Juris Divini & Juris Humani Romæ, declarant per Jus Divinum designari Jus Canonicum & Jus Civile per Jus Humanum.

Tom. I.

num. Talis est C. 2. de Privil. in VI. *Providemus quòd ibidem de cætero regatur & vigeat Studium Juris Divini & Humani*, Canonici videlicet & Civilis.

2. Illi, qui Canones Spiritui Sancto, perindè ac Sacram Scripturam adscribunt; Tales sunt præ cæteris C. 5. CAUS. XXV. QUÆST. I. qui asserit Violatores Canonum blasphemare Spiritum Sanctum, cujus nutu & gratiâ Sancti Canones editi sunt: & C. 5. CAUS. XXV. QUÆST. II. in quo S. LEO de Nicænis Canonibus agens, eos Spiritu Dei conditos nuncupat. *Secundùm SS. Patrum Canones Spiritu Dei conditos*: Tales sunt Canones Conciliorum, quæ se in Spiritu Sancto congregata esse asserunt, ut Constantiense, Basileense, Tridentinum.

3. Illi, qui Quatuor priores Synodos Generales, atque eadem viæ cæteras Oecumenicas adaquant Sancto Evangelio C. 2. DIST. XV. in quo dicit S. GREGORIUS, se sicut Sancti Evangelii Quatuor Libros, sic Quatuor Concilia suscipere ac venerari.

4. Illi, qui Leges Canonicas inter Leges Divinas collocant, ut *sex priores Can. DIST. X. à Gratiano* laudati, ut probet Constitutiones Principum obsequi Constitutionibus Ecclesiasticis. Primus desumptus à NICOLAO I. Legem Divinam inter Constitutiones Ecclesiasticas complectitur; nam, ut probet Lege Imperatorum non in omnibus Ecclesiasticis controversiis utendum esse, dicit, *eas Evangelicæ ac Canonice Sanctioni aliquoties obviare*: Item, *Legem Imperatorum non esse supra Legem Dei, sed subius*; atque *Imperiali Judicio non posse Ecclesiastica Jura dissolvere* laudat duo testimonia suorum Prædecessorum, qui Legibus Imperialibus Ecclesiasticas Leges anteposuerunt, primum est INNOCENTII I. qui dicit, *Divinis Imperiali Judicio Provinciis, ut Duæ Metropoles fiant, Ecclesiam Dei non commutare Honores, aut Divisiones perpetui*: alterum est à GREGORIO, *Si, inquit, Religionis causâ Conjugia debere dissolvi dicantur, sciendum est, quia, etsi hoc Lex Humana concessit, Lex tamen Divina prohibuit*: Denique sic concludit NICOLAUS: *Eccle. quemadmodum Imperiali Judicio non possunt Ecclesiastica Jura dissolvi, sed qualiter quod Lex Humana constituit, Lex Divina prohibuit.* Porrò prohibitio dividendi Metropolim Ecclesiasticam, quandò Princeps Provinciam in duas dividit, est Constitutio merè Ecclesiastica aut Canonica; altera, quâ Religionis causâ dissolvi Matrimonium consummatum prohibetur, est Divina & Canonica simul; Canon ille desumptus est ex *Epistola ad Episcopos secus Convicinum congregatos directâ.*

In 2. Canone SYMMACHUS in VI. Synodo Romanâ, regnante THEODORICO dicit, *Non licet Imperatori . . . aliquid contrâ Divina Mandata præsumere, nec quidquam, quod Evangelicis, Prophetiis, aut Apostolicis Regulis obviet, agere.* Consilium GRATIANI postulat, ut illæ Regulæ inter Leges Canonicas habeantur.

In 3. Canone FELIX multis modis declarat in *Causis Dei* (seu Causis Ecclesiasticis) Regiam voluntatem Sacerdotibus Christi subdendam esse, non præferendam. *Et. Ne, dum mensura Cælestis Dispositionis exceditur, eatur in contumeliam Disponentis.*

Canon 4. asserit Constitutiones contrâ Canones & Decreta Præfulum Romanorum, vel Bonos Mores, nullius esse momenti.

Canone 5. laudatus jam NICOLAUS ad MICHAËLEM scribens dicit, *Imperium vestrum suis Publica Reî quotidianis administrationibus debet esse contentum, non usurpare quæ Sacerdotibus Dei solùm conveniunt.*

Canone 6. S. GREGORIUS Nazianzenus Tribunalibus Ecclesiasticis Sæcularia conferens dicit, *Hæc tantùm ab illis superari, quantum Spiritu Caro, Cælestibus Terra, Divinis Humana.*

His Canonibus addendus Can. 4. DIST. XXV. QUÆST. I. in quo significat HILARIUS Papa, se sibi tantùm

d

tantum videri ad servanda Sedis Apostolicæ Decreta, quantum ad Divinas Constitutiones adstrictum, & Can. 2. DIST. XII. qui dicit, *Canones consuetudini prævalere*. Quod est una è Juris Divini prærogativis; idem fert C. 2. DIST. XI.

Atque illi sunt Textus, qui Jus Canonicum cum Jure Divino permiscere videntur; Hi autem utrumque egregie fecerunt.

Tales sunt, 1. Omnes, qui docent, Canones antiquari posse per contrariam Consuetudinem; id expresse asserit. C. 11. de *Consuet.* Illud elicitur ex omnibus Canonibus, qui de Canonicâ Præscriptione loquuntur, quorum præcipui sunt in CAUS. XVI. QUÆST. III. & IV. quæ spectat ad Definitiones Canonum, quibus his Canonibus derogatur.

2. Illi, qui docent in Scripturis Sacris, quæ Jus Divinum continent, nihil exhiberi, quod iniquum aut non verum sit, secus esse autem de Scriptis Patrum, è quibus multi Canones eruti sunt; & de quibuscumque privatis Scriptis concepta sunt S. Augustini verba. C. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. DIST. IX.

3. Illi, qui significant, Legem Divinam esse immutabilem, atque dispensationi non subditam, Leges autem Canonicas esse mutationi ac dispensationi obnoxias. v. DIST. IV. V. VI. IX. XI. XII. Quod enim ibi dicitur de Consuetudine, potest accommodari Legibus merè Canonicis, quoniam de Consuetudine Ecclesiasticâ potest intelligi, quæ habet vim Legis Canonicæ, sicut Consuetudines inutiles, aut Juri Naturali vel Divino adversantes, servari non debent, sed utrique cedere, ita & Leges inutiles, vel contrariæ Bonis Moribus, Rationi, Veritati, quæ verba sunt Juri Divino vel Naturali synonyma: Multi Canones collecti sunt in *Tractatu de Constitutionibus*, qui ostendunt, Constitutiones Ecclesiasticas esse mutationi obnoxias, & multi in *Tractatu de Dispensationibus*, qui ostendunt, in illis esse dispensationi locum.

4. Illi, qui ostendunt Legem Divinam esse ubique eandem, secus esse de Canonibus, qui varii sunt pro variis Temporibus, & Locis, in *toto Jure passim*.

5. Illi, qui infideles Legibus Divinis subjiciunt, atque eos à Legibus Canonicis immunes declarant. C. 4. de *Consang.* C. 8. de *Divort.*

Atque hi sunt præcipui Textus posterioris generis cum Superioribus componendi. Quod facile fiet, si meminimus eorum, quæ dicta sunt initio Prolegomenorum, scilicet esse Canones, qui Divini Juris circa Fidem aut Mores executionem curant: illi autem ad Jus Divinum, quod interpretantur, aut promulgant, aut jubent servari, pertinent; quæ dignitas præcipue convenit Canonibus Conciliorum Generalium, quorum Definitiones Juris Divini prærogativas fortiuntur, cum sint infallibiles, immutabiles, atque dispensationem excludant: Horum Canonum ratione, Jus Canonicum, vocatur Jus Divinum in 1. Textu, laudatur & confunditur eum eodem Jure in cæteris Textibus prioris generis.

Cæteri Canones Divino Juri adjiciunt, quasdam Institutiones ad Disciplinam pertinentes, quarum infinitus est numerus. De his Canonibus intelligendi sunt Textus, qui distinguunt Jus Canonicum à Jure Divino.

Æquissima est autem illa distinctio; nam Jus Canonicum sic spectatum, omnibus Humani Juris vitis est obnoxium; nec refert de Canonibus generatim dici, illos esse à Spiritu Sancto conditos; hoc enim idè dicitur, quia sunt ut plurimum Canones in Comitibus, quibus ejus auxilium majus aut minus pro eorum ratione promissum fuit: undè oritur discrimen inductum inter Definitiones Conciliorum Generalium debito modo coactorum, atque habitorum, & cæteros Canones, Prioribus infallibilitatem adscribens. Auxilia Spiritus Sancti, prout opus est, dividuntur, eo autem majori in Conciliis opus est, quo gravior est Canonum Materies. Hæc ope, quota quanta sit, Canones reverentiam merentur, sed illi, qui merè Dis-

ciplinam spectant, non sunt evecti supra Legum Humanarum conditionem, sed varii sunt pro variâ Personarum, Temporum, & Locorum ratione, ac pro variâ eorum, quibus constituuntur, indigentia variabiles.

Secundùm opinionem eorum, qui putant reservationem Casuarum Majorum pertinere ad Pontificem ex Institutione Divinâ, sicut ejus Primatum, inter Canones Juri Divino pares adscribendi sunt illi, qui de hac reservatione agunt: hoc sensu INNOCENTIUS III. C. 2. de *Translat.* dicit ex Institutione Divinâ, non ex Humanâ Constitutione, Spiritualis Conjugii Episcopi cum Ecclesiâ dissolutionem per translationem, demissionem, aut depositionem, Sedi Apostolicæ reservari. Putavit enim, nonnullos Canones, qui Pontifici adscribunt facultatem hujus dissolutionis, eam spectavisse velut consecutionem ejus Divini Primatus. FAGNANUS in C. 8. de *Consang.* n. 13. alios asserit Textus ad probandum, Jus Canonicum, Divinum vocari, & Juris Divini nomine comprehend.

SECTIO V.

Utrum sit aliqua species Actûs, qui, cum nullus esset initio; tractu temporis possit convalescere: vel qui validus initio, per subsequens factum invalidus fiat: Denique utrum CAP. XII. de Regular. probet alterutram conciliationem ejus Textûs cum R. XVIII. & LXXIII. de REG. JUR. in VI.

PRIMUM distinguendi sunt Actus nulli, ab Actibus annullabilibus.

Actus nulli, sunt ii, qui prorsus effectu carent, putâ Actus Absoluti sine legitimâ potestate confecti, vel omisis solemnitatibus essentialibus v. g. Actus Collationis & Præsentationis ab iis facti, qui nec titulo, nec possessione, nec quasi possessione juvantur; Actus celebrationis Matrimonii sine Testibus requisitis, atque ab alio, quàm legitimo Ministro.

Actus annullabiles, sunt ii, quorum effectus pendulus est, partim ob defectum consensus alicujus personæ, & qui rati sunt aut irriti per factum posterius: Rati, si gravatæ Partes non querantur intrâ legitimum tempus. Irriti, si Partes læsæ querantur. Tales sunt Electiones, ad quas aliqui Electores non sunt vocati, quæ effectu carent, si eorum aliquis, queratur intrâ tres menses ad Electionem datos, & vim fortiuntur, si nemo intrâ illud tempus queratur. Tales sunt Collationes ab Ordinario factæ in præjudicium Patroni, vel Collatoris Inferioris; nam si hi non querantur intrâ sex menses, valent Collationes, quæ fierent irritæ, si intrâ tempus præstitutum querantur Personæ læsæ.

Non agimus hæc de Actibus annullabilibus, de quibus convenit, eos per factum posterius ratos aut irritos fieri posse. De Ratis aut Irritis ab initio Actibus loquimur, & Queritur. *Utrum illi ex post facto vim suam amittere, & hi vim, quam non habebant, nancisci valeant?*

Circâ hanc Quæstionem duæ sunt Juris Regulæ, quæ absolute negant, utrumque fieri posse, scilicet XVIII. & LXXIII. de *Reg. Jur. in VI.* Prior est, *Non firmatur tractu temporis, Quod de Jure ab initio non subsistit*. Posterior sic concipitur. *Factum legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat, à quo inchoari non potuit*. Hæ Regulæ in sensu opposito acceptæ, alia in alterâ continentur; id enim postulat ratio contrariorum: nam, si Actus irritus tractu temporis convalescere non potest, Actus ratus ex post facto dissolvi non debet, vel, si factum posterius Actui, qui ratus fuit, nocere nequit, neque etiam prodesse debet ei, qui ab initio fuit irritus. Hæc posterior Regula restringenda est ad Actus absolute indissolubiles, putâ Matrimonium consummatum; Consum-

matum, inquam, quoniam non consummatum per Professionem Religiosam legitime factam dissolvi potest.

Quoad actus dissolubiles, illi procul dubio legitime possunt retractari propter factum posterius, quamvis rite perfecti fuerint, quorum exemplum vulgare sunt Sponsalia, quæ iuste solvuntur per casus subsequentes, quæ, si prævisissent, ipsa fuissent, irrita. Itaque Regula Posterior minus patet, quam altera, cum exceptiones quasdam patiat, hæc Prior autem nullas; nam exempla, quæ afferuntur ad probandum, actus nullos ob defectum consensu, convalescere, posse per consensum subsequentem, pertinent ad actus annullabiles, vel si spectent actus irritos, non congruunt; numquam enim actus ob defectum consensu nulli, convalescunt per subsequentem consensum, sed reparatur nullitas actus irriti, validum actum substituendo.

Remotis jam omnibus, quæ caliginem offundere possent Conciliationi, quam quarimus; afferenda est Summa Cap. 12. de *Convers. Conjugatorum*, quod adversari videtur expositis Regulis. Cum à *Celestino III.* quæstum foret, utrum Mulier, quæ putans, Virum suum esse defunctum, habitum Religionis sumpserat, & regresso Viro, e Monasterio exierat, eo mortuo teneretur in Religionem redire, Respondet ille, illam Professione suâ, quod suum erat, obstrinxisse, & proinde semetipsam obligavisse in tempus, quo libera esset; undè concludit eam redire debere, quia in eum casum pervenit, in quo votum efficax emitte poterat. Respondemus, quod licet votum ejus non tenerit usquequaque, eæteris tamen fuit obligatorium quatenus se poterat obligare; promisit enim invadendo Monasterium, se non exacturam carnis debitum, quod erat in potestate ipsius, redire verò ad Seculum in ejus potestate non erat, sed in potestate Mariti, & ideo quantum ad ipsam tenuit votum, quod post viri obitum tenere non desit, cum ad eum Casum, à quo poterat efficax habere principium, pervenisse noscatur.

Hic Textus adversari videtur Regulæ XVIII. in eo quod dicit, actum, qui ab initio non constitit, tractu temporis convaluisse, & Regulæ LXXIII. in eo, quod supponit, actum nullum, si pervenerit in eum casum, quo fuisset efficax, indè trahere vim, quæ caruit. Regula autem in sensu contrario accepta docet, eventu subsequente actum non fieri ratum, licet ab eo casu potuerit inchoari.

Sed oppositio est tantum in terminis, nam 1. Pontifex loquitur de actu irrito ex unâ parte, ex alterâ ratio; Regula autem XVIII. loquitur de actu absolute nullo. 2. Vult tantum, ut illud, quod firmum est, subsistat; dum ejus effectus partim suspenditur propter obstaculum absolutam executionem impediens, eoque sublato obstaculo actus effectum suum plenissime fortiat, sed difficile intellectu quomodo idem actus partim nullus, partim validus esse possit: hinc ratus; hinc irritus; irritus respectu ejus, cui injustè nocet; efficax respectu ejus, à quo profectus est: videtur enim, quod perindè atque in Rebus Moralibus unicus defectus sufficit ad vitiandam actionem, ita obtinere debet in cæteris quibuscumque rebus. Itaque postea significat Pontifex in rigore suam Definitionem difficultate non carere; nam præmissa, se judicare, salubrius fore illi Mulieri, si redeat in Monasterium, adjicit, eam tamen ad id compelli non debere. *Consultius itaque ducimus, ut vanitatibus Saculi derelictis, ad Monasterium redeat; ubi bonè ducta intentione Professionem fecit: si verò ad hoc induci non potuerit, invitam ipsam credimus non cogendam.* GONZALES in hoc Caput contra objicit Epistolam *Petri Blefensis*, qui credit Professionem esse nullam, & proinde illam rursus nubere posse post obitum Viri, & solutio, quam affert, Textui adversatur, & notæ præcedenti, in quâ agnoscit Professionem esse validam saltem quoad Continentiam servandam post obitum Mariti, quod non coheret,

Tom. I.

cum vix concipi valeat, quomodo idem actus possit esse partim nullus; partim validus: adde, quod perindè est de hoc Casu, ac de illo, quo Mulier credens Virum obiisse, alteri nupsit, postea verò errore detecto, ad Virum priorem rediit, quæque isto verè mortuo, ad posteriorem reverti nullatenus obligatur.

SECTIO. VI.

Quare in quibusdam Argumentis illicitum haberi debet, Quod expresse non permittitur, & in aliis, licitum videri debet, Quod diserte non interdicitur, & Quenam sint illa Argumenta.

Regula Posterior extat in Cap. 29. de *Sent. Excom.* his verbis, *Quia tamen Conditor Canonum Absolutionem ejus sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi, agit de Excommunicatione per Canones sancitâ, & dicit, Absolutionem Censuræ, quæ specialiter non reservatur Autori Canonis, cæteris concedi.* Quoniam agitur de Absolutione Censurarum, Quidam Autores indè concludunt, eam Sententiam esse Absolutioni peculiaris, nec attendunt huic Argumento accommodari potuisse Regulam Generalem, ut solent specialibus Casibus applicari Generalia Principia.

Alia Sententia reperitur in C. 2. de *Translat.* ubi ait INNOCENTIUS III. esse quosdam casus, in quibus vetitum censi debet id, quod non est diserte permittum. *Nonnunquam intelligitur prohibitum quod non invenitur concessum.* (S. 2. præsertim eum.) Agit de facultate, quam habet Metropolitanus, ad cogendum Suffraganeum, ut Dignitati renunciet, si Consecrationem suam fieri quinque Mensibus neglexerit, supponensque Canones, qui hanc facultatem tribuunt Metropolitanis, ei potestatem Suffraganeos transferendi non dedisse, concludit, eam illi non pertinere, suamque Conclusionem duabus confirmat rationibus, quarum Posterior ea est, quam retulimus.

Elicitur etiam eadem Sententia ex Cap. 5. de *Usu & Autor. Pallii* & similibus, quæ docent, Metropolitanum uti non posse Pallio, nisi diebus expresse concessis; necnon ex Cap. 15. de *Tempor. Ordin.* in quo INNOCENTIUS dicit, Metropolitanum mandare non potuisse Suffraganeo suo, ut uno & eodem die Virum eundem ad tres Ordines Sacros promoveret, cum illi hujusmodi Dispensatio à Canone minimè sit permittita.

Eadem reperitur. 1. in omnibus Textibus, qui laudant Regulam, *Quod non est Sanctorum Patrum Decreto sancitum, non est superstitiosus adinventionibus præsumendum.* Ejus generis sunt cit. C. 2. de *Translat. & Can. 26. CAUS. II. QUÆST. V. à STEPHANO V. de sumptus, ubi legitur Documento pro Decreto: Ex illis etiam Textibus est Cap. 6. de Hæret. in VI. in quibus id, quod licitum est in uno Casu, prohibetur in cæteris, ille est casus Dispensationis limitatæ, quæ in gratiam Fidei conceditur.*

Atque illi sunt Textus oppositas Sententias continentes, qui conciliari debent. Quenam sint Argumenta, in quibus unaquæque locum habeat, indicabit Conciliatio; sed antea observandum est, utramque spectare facultatem faciendi res nonnullas, quarum aliæ Jurisdictionem requirunt, aliæ verò non requirunt. Potestas Jurisdictionis, est Ordinaria, vel Delegata: Ordinaria certa negotiorum genera spectat, eaque universim complectitur; Delegata in certis negotiis circumscribitur: Potestas Ordinaria acquiritur per Dignitatem, cui illa coheret, vel per Mandatum Generale Ordinarii: Potestas Delegata acquiritur per Mandatum Speciale. Potestas Ordinaria potest restringi per Reservationes in gratiam Superioris factas, vel per Privilegia, quæ aliis aliquam dant ipsius partem, vel per Consuetudinem, aut Præscriptionem.

d 2

Ordina-

Ordinarius potest quodcumque ipsi non adimit Reservatio, Privilegium, Consuetudo, aut Præscriptio: unde fit, ut qui de aliquâ potestate, litem movet Ordinario, tenetur probare, illam sibi ex aliquo honorum Titulo pertinere, & donec id præstiterit præsumitur pro Ordinario, qui interim frui debet ac in fruitione manuteneri.

Si Potestas Ordinarii ei partim restituta fuerit per derogationem factam ipsius limitationibus, quoad hanc restitutionem nil potest præter id, quod illi conceditur aut restituitur; plura hujus rei habemus exempla in Derogationibus à Tridentino factis, Reservationibus, & Exemptionibus quoad certa Capita. Ordinarius nihil recuperat præter potestatem, quæ ipsi per derogationem redditur; atque in hac re pro Delegato habetur.

Itaque Posterior Sententia ad Ordinarium spectat, Prior verò ad Delegatum, & eos omnes, qui pro Delegatis haberi possunt; tales sunt Procuratores à l certa negotia, Arbitri ad quasdam lites electi; Delegatio, Procuratio & Compromissum definiunt circa Potestatem illarum Personarum, quòd id, quod illis non datur, eis interdicitur. Confessarius, cui certi casus reservati conceduntur, nihil potest ultra casus concessos: ejusdem conditionis sunt Pœnitentarii, atque ipsi etiam Vicarii, quibus Episcopus non nisi quòsdam è casibus sibi reservatis mandavit, alios personæ suæ retinendo.

Quoad res, quæ Jurisdictionem non requirunt; Qui eas Jure communi possident, possunt quod sibi non interdicitur: Ceteri nihil possunt, præter id, quod eis conceditur. v. g. Curati possunt percipere omnes Decimas, quarum perceptio ipsis non prohibetur; quia Decimæ Jure communi Curatis debentur sunt; Ceteri qui eas, ex Privilegio percipiunt aut Consuetudine, aut Præscriptione, nihil percipiunt præter id, quod ex iis Titulis, acquisitum est.

SECTIO VII.

Quis consensus Textuum, qui dicunt, „Laicos etiam pios non esse in Ecclesiâ, nisi obediendi; non imperandi gratiâ: eosque nullam accepisse Potestatem in Personas & Bona Ecclesiastica, cum eis, qui docent Principibus commissam esse Ecclesiæ Curam, cujus rationem, si eam neglexerint, Deo sunt reddituri?

Exordiemur à commemoratione Textuum, de quibus agitur. Præcipui Prioris generis sunt Cap. 10. de Constitut. Cap. ult. de Reb. Eccl. alien. & Can. I. DIST. XCVI. Primus Tertio innititur, & quoad Argumentum nostrum ait INNOCENTIUS III. *Attendentes, quòd Laicis etiam Religiosis super Ecclesiis & Ecclesiasticis Personis nulla sit attributa Potestas, quos obsequendi manet necessitas, non autoritas imperandi, à quibus si quid proprio motu statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum & favorem, nullius firmitatis existit, nisi ab Ecclesiâ fuerit approbatum:* Quod deinceps probat per Decretum Concilii Romani, sub SYMMACHO, quod reprobavit Statutum BASILII Præfetti Prætorio, & Vices agentis ODOACRI Italiæ Regis, de non alienandis Prædiis Rusticis, vel Urbanis, Ministeriis, & Ornamentis Ecclesiarum, hæc potissimâ ratione, quòd non fuit autoritate Romani Pontificis roboratum.

Factum in hoc Textu laudatum legitur C. 7. DIST. XCVI. in quo refertur Constitutio BASILII, & Decretum CONCILII, quòd illam legi iussit, atque ob multas rationes improbat: illius duo erant Capita, primum circa Electionem Pontificis versabatur, eamque fieri vetabat, nisi vocatus esset, ut turbis occur-

reret Præfectus; hæc prohibitio Patribus ingrata fuit, qui timebant, ne Laici electionem præripere, ut indicant hæc verba CRESCONII unius ex illis Episcopis: *Prætermisiss Personis Religiosis, quibus maxime cura est de tanto Pontifice, Electionem Laici in suam redigerent potestatem.* Notandum est, BASILIUM exponere in Præfatione se admonitione *Beatissimi viri SIMPLICII* hoc Statutum fecisse: Quadam M. S. ferunt *Symmachum* pro *Simplicio*; cum Symmachus de hac Constitutione queratur, credibile est, *Basilium* loqui de *Simplicio*.

Caput alterum spectat prohibitionem alienationis, de qua locuti sumus, atque inter pœnas, quæ ibi proponuntur, est Anathema; quod absurdum visum est, Laicum hominem Censuras in Ordinem Ecclesiasticum dictare; sed hæc potissima non fuit ratio à Patribus allata, sed Pontificem Romanum, ad quem præcipue attinebat hoc Decretum, ejus participem non fuisse. Ultima Ratio fuit, ne subsisteret illa Scriptura ad Ecclesiæ Commodum vergens, in eo quòd irritabat, quæcumque fierent in Ecclesiæ præjudicium, atque Emptorem ac Venditorem ad restitutionem omnis causæ cogebat; ne, inquam remaneret exemplum præsumendi quibuslibet Laicis quamvis Religiosis vel Potentibus quolibet modo aliquid decernere de Ecclesiasticis Facultatibus.

Verba INNOCENTII III. *Quos manet necessitas obsequendi, non autoritas imperandi,* desumpta sunt ex sententiâ Mediolanensis Episcopi relatâ in hoc Can. 1. DIST. XCVI.

Hi Textus videntur inniti R. LI. de R. J. in VI. quæ fert: *Semel Deo dictatum, non est ad Usus Humanos ulterius transferendum;* fortasse visum est, quòd sicut Consecratio Bonorum Ecclesiæ, ea à Sæculari Commercio subducit, ita illa Autoritati Sæculari subtrahit.

Posterioris generis Textus sunt in CAUS. XXIII. QUÆST. V. C. 20. 21. 22. 26. CANON. XX. sic loquitur de Principibus: *Cognoscant Principes Sæculi, Deo debere rationem reddere, propter Ecclesiâ, quam à Christo tuendam suscipiunt: tùm subicit, nam sive angeatur Pax & Disciplina Ecclesiâ per Fideles Principes, sive solvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum Potestati suam Ecclesiâ credidit.* Canon hic à S. ISIDORO HISPALENSIS desumptus est. Canon 21. Sic concipitur: *Res Humanae aliter tute esse non possunt, nisi, quæ ad Divinam Confessionem pertinent, & Regia & Sacerdotalis defendat Autoritas.* Hic Canon est S. LEONIS ad Pulcheriam Augustam. CONCILIUM TURONENSE III. anni 813. dicit in Can. 22. laudato. *Quos oportet per Sæcularis Potentiæ Disciplinam à tam pravâ consuetudine coerceri, qui per Salutifera Sacerdotum Monita noluerunt revocari.* JOANNES VIII. in 26. ait, *Administratores Sæcularium Dignitatum, qui ad Ecclesiarum tuitionem, Pupillarum, ac Viduarum protectionem constituti sunt, quoties ab Episcopis & Ecclesiasticis Viris conventi fuerint, eorum querimonias attentius audiant & secundum quod necessitas expetierit, diligenti studio corrigant: quòd si Dei timorem præ oculis non habentes, negligere post Secundam & Tertiam admonitionem inventi fuerint, omni se noverint Communionem usque ad condignam satisfactionem privatos.*

Illi sunt Textus, qui superius allatis videntur adversari; nam si Principibus Ecclesiæ tuitio, protectio, cura, commissa est, oportet ut Leges ad hoc necessarias condere possint; itaque si Bona Ecclesiæ malè administrantur, vel absque justâ causâ alienentur, si Viri Ecclesiastici pessimo agendi more Ecclesiâ exagitant, oportet, ut Principes possint præcipere quod tollendis his malis est idoneum; si autem illa mala tollere possunt, quidni etiam illis obviare possint? Hi Textus supponunt, Principes tuitionem Ecclesiæ nihilominus suscepisse, quam Orphanorum, Pupillarum, Viduarum, aliarumve Personarum miserabilium, in quarum subsidium Leges condere possunt, tam ad propulsanda immin-

nentia illis mala, quàm ea, quæ jam patiuntur. Si Principes rationem Deo sunt reddituri propter divisiones, aliasve Ecclesiæ perturbationes, quibus meriti neglexerunt, oportet, eos habere jus illis providendi per Leges, quas efficaces fore arbitrabuntur.

Cùm prioribus adversari videantur hi Textus, alio modo componi non posse videntur, & hæc oppositio tolli, quàm dicendo, priores de Principibus Supremis non loqui, quibus Ecclesiam suam commendavit Christus, siquidem *Basilium* supremam Potestatem non habebat; vel si de illis Principibus agunt, eorum Definitio restringenda est ad casus, in quibus Principes conderent Leges, inconsultâ Ecclesiâ, circa negotia, in quibus eam audiri necessarium est.

Et hæc sunt quæ aptiora duxerimus ad Conciliationem Textum, de quibus agitur.

SECTIO VIII.

Utrum possit conciliari Regula, Idem de similibus ferendum Judicium, cum Textibus, qui dicunt Odiâ esse restringenda?

Laudata Regula refertur ab INNOCENTIO III. in cap. 2. de *Translat.* velut Principium certum, quo probat, Canones, qui soli Pontifici adscribunt translationem Episcoporum Consecratorum, habere locum in Episcopis Electis, maximè in Confirmatis; observatque vinculum, quo Episcopus Consecratus Ecclesiæ suæ jungitur, non esse strictius eo, quod Episcopum Electum tantum eidem Ecclesiæ connectit, imò idem posse dici vinculum. *Licet usque ad tempora ista Quod cautum fuerat de Episcopis, expressum non fuerat de Electis, propter expressam tamen similitudinem, vel identitatem prorsus nemini poterat videri dubium subtiliter inventi, cum idem Judicium de similibus sit habendum.*

Regula hæc usurpatur in reservatione translationis Episcoporum Electorum ad Pontificem ejusve Sedem, & videtur contraria Textibus, quibuscum hæc comparatur; hæc enim reservatio translationis Episcoporum ad Pontificem, videtur odiosa, cum non sit alterius conditionis, quàm cætera reservationes, illæ autem inter odia collocantur; quia per eas restringitur Potestas ordinaria, quæ favorabilis est.

Textus conferendi sunt 1. REG. XV. de R. J. in VI. *Odiâ restringi convenit.* 2. REG. XXX. *ibid.* In *Obscuris minimum est sequendum.* 3. REG. XLIX. In *pænis benignior est interpretatio facienda.* 4. Cap. 18. de *Sent. Excom.* in VI. quod dicit *Irregularitatem admittendam non esse nisi in Casibus expressis.* 5. Cap. 1. & 2. de *Filiis Presb.* in VI. quæ docent *restringendas esse dispensationes velut res odiosas.* Idem est de omnibus Textibus qui docent, *Privilegia in præjudicium alicujus concessa, restringenda esse ad casus expressos in Privilegio.* Idem esse debet de omnibus Textibus, quibus probatum fuit in *Tractatu de Censuris & Irregularitate*, ratiocinationem à pari in neutro Argumento admitti, & quod amplius est, nec ratiocinium à majori.

Illâ repugnantia speciosa saltem jam patefactâ, ad eam tollendam supponendum est, Pontificem putavisse, Reservationem translationis ad Sedem Apostolicam, esse Prærogativam ipsi à Jure Communi tributam, eamque spectavisse ut genuinam consecutionem Primatus, qui à Jure Communi nascitur: hæc opinione imbutus judicavit, eam reservationem esse cum favore accipiendam, itaque cum favore ampliari æquum sit, juxta Regulam *favores convenit ampliari*, oportuit in causâ, de qua loquebatur, à casu expresso in jure, protendere ad casum non expressum, facultatem Sedi Apostolicæ adscriptam; persuasum igitur habens Pontifex translationem Episcoporum Consecratorum ad se pertinere, idque à Canonibus expressè definiti, conclusit, illam reservationem etiam Episcopos solum Electos comprehendere, quia in rebus favorabilibus idem

Tom. I.

de similibus ferendum judicium. Consequentia hæc non peccat, si vera sint illius Principia; sed aliud erit in sententia eorum, qui putant reservationem translationis Episcoporum ad Pontificem, à Jure merè Canonico profectam esse, eamque nondum satis attente INNOCENTII III. fuisse roboratam; nam ex illâ opinione sequitur, jus Episcopos transferendi pertinere ex Jure Communi ad Synodum Provincialem, vel ad Metropolitanos, qui illo usi sunt, X. aut XI. prioribus Ecclesiæ Sæculis, ut probat Thomassinus. *Lib. 1. singularum trium Priorum Partium sui Operis DE DISCIPLINA.*

Ex Privilegio per Canones Pontificibus concessio, nata est hæc reservatio & juxta hoc inter odia potest illa numerari, & proinde ratiocinium à pari circa eam potest non admitti, sed stare licet juri expresso. Nulla est igitur repugnantia, nisi juxta hanc sententiam Pontifici improbatam, qui secundum suam opinionem ratiocinium à pari usurpavit, in reservatione translationis Episcoporum in gratiam suæ Sedis: prædicta ergo ejus accommodatio juxta ejus principia intelligenda est.

Purgari potest illa accommodatio, supponendo, illud Privilegium Juri fuisse insertum, atque ejusmodi Privilegia Juris Communis esse Partem, & propter hanc rationem cum favore esse accipienda, sicut ipsum Jus Commune: tale est Privilegium Carnem comedendi Die Natali Domini, licet Abstinentiæ Die contingat: fortè opportuniùs dici potest, INNOCENTII III. tempore, Jure Communi solum Pontificem Episcopos transtulisse.

SECTIO IX.

Multi Canones definiunt, standum esse Posterioribus, si hi cum Prioribus pugnent; Unus occurrit, qui dicit in illo casu standum esse antiquiori; Quâ viâ conciliare potest hic cum cæteris?

Hic postremus Canon est C. II. CAUS. XXXIII. QUÆST. II. §. 1. desumptus ex Præfatione Libri de summo bono ad Episcopum Massonem inscripti, qui sic concipitur, *Quotiescùmque in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius sententia magis teneatur cujus antiquior aut potior extat autoritas.* Si vetustior autoritas est præferenda, falsum ergo, novitios Canones esse anterioribus anteponendos.

Faciliùs intelligetur illa repugnantia speciosa saltem relatis Textibus posterioris generis, quos subjicio.

GRATIANUS DIST. XXIX. cap. 1. & 2. pro principio asserit, componendos esse Canones contrarios ex tempore, quo confecti sunt, & laudat duos Canones, qui hoc disertè docent. Unus est S. ISIDORI HISPALENSIS, alter S. GREGORII. Porro conciliatio ex tempore quæsitâ, fit potissimum dicendo, posteriorem vincere priorem, ut probant Textus expressi Cap. 1. de *Cognitione Spirituali*: ALEXANDER III. repertis Canonibus pugnantibus circa Quæstionem, utrum Cognatio Spiritualis complectatur Liberos post compaternitatem natos, aliis dicentibus, eos comprehendere, aliis, non comprehendere; definit, standum esse Posterioribus. *Licet primus Canon exinde editus natos post compaternitatem ad invicem copulari prohibeat, alter tamen Canon Posterior editus primum corrigere, tum relatâ dispositione hujus Canonis concludit, Unde nobis videtur, ut secundum Posteriorem observari debeat.*

Cap. 1. de *Constit.* in VI. disertius loquitur in ipsa Argumenti sede, nam duo Constitutionum genera distinguuntur, quarum aliæ continent Jus Commune, aliæ Jus Singulare & Speciale. v. g. Statuta quorundam Collegiorum, ac statuitur, quod ubi Summus Pontifex Constitutionem novam condit veteri

d 3

con.

contrariam, ille primam per sequentem revocat, et si ejus mentionem non fecerit. Licet Romanus Pontifex, qui Jura omnia in Scrinio pectoris sui censetur habere, Constitutionem condendo posteriorem, Priorem, quamvis de ipsa mentionem non faciat, revocare noscatur.... Quae sequuntur spectant Jus singulare, cui se derogare negat Pontifex, nisi illud specialiter commemoret, & rationem hujus discriminis afferens, ait, *se hujus Juris singularis, cum sit Facti & in Facto consistat, esse probabiliter ignarum, quod de Jure communi dii nequit, quod ipse condidit & in Scrinio pectoris gestat.*

Adversus hos Textus objici non possunt C. 28. de Rescript. & C. 3. de Capel. Monach. quae praeter oppositionem, requirunt etiam derogationem expressam Constitutioni anteriori; nam de Constitutionibus Posterioribus, quae Prioribus contrariae sunt, non agitur; verum de Gratiis, quae obviant Conciliis Generalibus, quibus tantam reverentiam exhibere nonnulli Pontifices, ut testarentur, se nolle illis derogare, nisi per expressam mentionem: atque ille mos hodie invaluit, ut probat specialis mentio, quae fit Conciliorum Generalium in Clausula Derogatoria Juri cuiusque contrario Gratiis, quae conceduntur; quinimodo aliquid specialius exigunt, circa Tridentinum, cui per hanc Clausulam Generalem derogari nolunt.

FAGNANUS in Cap. 28. & GONZALES in Cap. 3. laudatam Quaestionem discutunt, an, ut Constitutio contraria anteriorem emendet, necesse sit id expresse caveri? & contendunt, hanc cautionem non esse necessariam, sed sufficere solum oppositionem. FAGNANUS *ibid.* n. 37. sibi objicit Textum allatum a S. ISIDORO acceptum, & respondet, illum esse intelligendum non de autoritate, quae nascitur ex Vetustate, sed de ea, quae oritur ex Dignitate; ita ut ejus sensus sit, in casu discordiae inter Decreta duorum Conciliorum, praefenda esse Conciliorum Majorum Decreta Statutis Synodorum Minorum, nimirum arbitratus est ille Autor haec verba, *antiquior aut potior*, hic esse Synonima, illa accersit ex Can. 28. DIST. I. qui prolixior est Can. II. CAUS. XXXIII. QUEST. II. Sed Paragraphus, qui ad rem facit similis est, excepto quod in hoc 28. Can. legitur, *aut antiquior aut potior*, abest autem prius *aut*, ab altero Canone. Sed etiam si Autor Textus putavisset Decretum Concilii Veteris esse praefendum Decreto Concilii Recentioris, ejus opinio levioris esset momenti; nam *Epistola S. Isidori ad Massonem* procul dubio supposititia est; nam 1. laxamenta, quae approbat, Doctrina illius Autoris adversantur; 2. nec nisi mediante IX. Saeculo prodire.

Itaque, vel abjiciendus est hic Textus, vel ut autoritatis nullius, vel componendus cum caeteris, eum per illos exponendo, quod aequum est, quia Textus obscuri per Textus apertos sunt exponendi.

Quod diximus supra, Constitutionem Posterio-rem Anteriori derogare, quando ipsi adversantur, restringendum est ad Capita, in quibus illae sunt oppositae; caetera vigere debent, ut disertè docet, C. 41. de Elect. in VI. restringendo C. 4. *ibid.* ad Appellationes Extrajudiciales, circa quas aliquid immutavit in Jure antiquo in materia Electionum & definiendo Jus vetus subsistere circa caeteras Appellationes. Ratio est, quia emendatio Juris odiosa res est, & proinde locum non habet, nisi in Casibus expressis.

SECTIO X.

Conciliatio Textuum, qui significant Canones obligare statim, atque promulgati sunt; cum iis qui insnuant, alicujus temporis lapsum ad id requiri.

QUAMVIS Observationes GRATIANI non sint Textus Juris, multumque abfit, ut illae vim atque autoritatem eorum Textuum fortiantur; quaedam tamen

hanc dignitatem adeptae sunt per approbationem generalem: ex hoc numero videtur esse §. *Leges insinuantur* DIST. IV. *Leges insinuantur, cum promulgantur, Moribus autem utentium firmantur*, qui intelligendus est de Legibus susceptis, saltem per silentium Partium, quas spectant, nam illae, quae rejiciuntur, ut minus congruae, Moribus utentium non sunt confirmatae.

C. 1. de Postul. supponit, Leges obligare statim atque solemniter promulgatae sunt, desumptum illud est ab INNOCENTIO III. qui reprobat postulationem Episcopi Altissiodorensis in Archiepiscopum Senonensem, quia ille non servaverat interdictum, quod Regno erat illatum, quamvis solemniter promulgatum, *Cum Cardinalis idem Sententiam Interdicti praesentibus multis Archiepiscopis & Episcopis solemniter ac publice promulgavit*, & ad purgandam suam recusationem & obviamdum excusationi Episcopi, dicentis, eam Sententiam sibi significatam non fuisse, adjicit INNOCENTIUS, quod *nec sit necessarium, cum Constitutio solemniter editur aut publice promulgatur, ipsius notitiam singulorum auribus per speciale Mandatum, vel Litteras inculcare, sed id solum sufficit, ut ad ejus observantiam teneatur, quod noverit eam solemniter editam ac publice promulgatam.*

C. 13. de Penit. significat, Legem obligare statim, atque promulgata est, nam declarat poenam sancitam in Medicos qui neglexerint monere aegros, ut Sacramenta suscipiant, incurri statim, atque Constitutio per Praelatos Locorum fuerit publicata.

Idem insinuat Clem. 2. de Haeret. his verbis, *Statuimus nullis ex nunc*, quae indicant, Concilium Vienne- nse voluisse Decretum suum effectum suum fortiri statim, atque solemniter promulgatum fuisse.

Quoad Textus, qui insnuant, Legem non parere obligationem, nisi certo tempore, à die Promulgationis elapso, duo occurrunt in Tit. *ne Clerici vel Monachi*, tertius scilicet & ultimus; *Primus à Concilio Turonensi* desumptus est, an. 1163. qui excommunicat Monachos, qui sub specie utilitatis suorum Fratrum, aliorum-ve, è Monasterio exeunt, ut Medicinam aut Mundanas Leges legant, nisi ad Claustrum suum intra duorum Mensum spatium redierint.

Posterior est Honorii III. qui illam Constitutionem extendit ad Archidiaconos, Plebanos, Decanos, Praepositos, Cantores, & alios Clericos Personatus habentes, nec non Presbyteros, nisi ab his intra spatium praedictum destiterint.

Cap. 49. de Sent. Excom. excommunicat eos, qui de caetero servari fecerint Statuta edita, & Consuetudines introductas contra Ecclesiae Libertatem, nisi ea de Capitalibus suis, intra duos Menses, post hujusmodi Publicationem Sententiae fecerint amoveri. Hoc Caput est ejusdem Honorii III. ad Episcopum Bononiensem.

Ad Conciliationem horum Textuum, Observandum est, 1. Quasdam actiones per Canones praecipitur, quae statim post Promulgationem fieri nequeunt, quales sunt illae, de quibus agunt tres Posterioris generis Textus: nam qui è Monasterio exierant, ut Medicinam legerent, aut Mundanas Leges, aliquo tempore indigebant, ut redirent, atque res ad iter suum necessarias compararent. Idem cogitandum est de Beneficiariis, qui Locum sui Beneficii ex eadem causa deseruerant. Idem dicendum de iis, quibus jubetur delere Statuta Libertati Ecclesiasticae contraria, illud fieri nequit praeter deliberationem cum Collegio & ejus consensum, quae circumstantiae tempus requirunt & tractationem aliquam.

2. Aliquando atrocitas poenae postulat negligentiam insignem, ne poena sit gravior delicto, negligentia autem non fit insignis, nisi post aliquod tempus: haec mens est CONCILII TRIDENTINI. Cap. 2. SESS. VII. quod certum tempus praefigit ad executionem Decreti lati in eos, qui tunc plura Beneficia incompatibilia possidebant.

3. Pro-

3. Promulgatio non fiebat in fingulis Parochiis, fed tantum in Sede Legislatoris, Pontificis, Metropolitanani & Epifcopi, vel in Loco Concilii; tumque longo tempore indigebant Remotiores à Loco promulgationis, ut ejus notitiam haberent. Hinc Pius IV. in Diplomate: menfis Augufti an. 1564. dato ad declarandum, ex quo tempore Decreta Tridentina circa Difciplinam obligarent, declarat, illa obligare cœpiffe tribus ab eorum promulgatione Menfibus.

4. Idem Pontifex ibidem affert in rationem fuæ Definitionis, quòd ex Jure Communi Constitutiones novæ non obligant, nifi poft aliquod tempus, *Jure etiam Communi fancitum, ut Constitutiones novæ vim, nonnifi poft certum tempus, obtineant.*

5. Juxta illud Jus CONCILII TRIDENTINI C. I. Sess. XXIV. de Reform. Matrim. jubet, Decretum fuum in Matrimonia Clandeftina non habere vim, nifi poft Menfem à Promulgatione in Parochiis factâ; Decernit infuper, ut hujusmodi Decretum in unâquâque Parochiâ fuum robur poft triginta dies habere incipiat à die primæ Publicationis in eadem factâ. Caput idem concedit illis, qui cafu vitæ erant implicati, Menfem, fcilicet intrâ, quem prohibitioni parerent.

6. Cap. 1. De Concef. Præb. in VI. fupponit, ac pro certo proponit, Legem non obligare, nifi, quando pervenit ad notitiam eorum, pro quibus condita eft, vel poft tempus ad hanc notitiam neceffarium. *Lex feu Constitutio nullo astringit, nifi, poftquam ad notitiam pervenerit eorumdem, aut nifi poft tempus, intrâ quod ignorare minimè debuiffent.*

7. JOANNES XXII. Cap. 1. de Præb. inter ejus Constitutiones, ad executionem fuæ Definitionis adverfùs pluralitatem Beneficiorum incompatibilium, per Dispensationem Sedis Apoftolicæ impetratorum, atque poffefforum, dat Menfem numerandum à tempore notitiæ, quod de notitiâ præfumptâ intelligendum eft, intrâ menfem à tempore notitiæ numerandam.

8. Quoniam inter laudatos Canones, alii unum, alii duos, nonnulli tres Menfes concedunt, patet hinc, illius temporis Definitionem pendere à Legislatoris voluntate, juxta circumftantias Locorum, Temporum, & Perfonarum, ordinatâ: ex eadem voluntate pendet determinatio, utrùm Lex ftatim poft fufficientem Promulgationem obtinebit, an intrâ certum tempus datum, ad faciendam Legislatori fupplices admonitiones, atque impetrandum ejus confenfum ad inobfervationem, ad ejuſdem diffeiminandam inter omnes Subditos Legis notitiam.

Ex omnibus his Obfervationibus fequitur, inter Textus propofitos tamquam pugnantes, nullam eſſe difcordiam, fed diverfitatem meram, quam induxit varietas Circumftantiarum, Locorum, & Temporum: ejuſdem funt conditionis illi Textus, cujus illi, de quibus loquitur C. 7. De iis, quæ funt à Prælatiſ, Autoritates præmiſſæ, licet diverſe ſint, non tamen adverſe.

Sequitur etiam, illud difcrimen non verſari circa Caput præcipuum, verùm circa Circumftantias, quæ nihil ex eo mutant: Caput illud eſt, Legem non poſſe, nec debere vim habere, nifi poſtquam potuit, & debuit fufficienter innotefcere; nam, ut ſuprà oſtendimus, Tit. 2. Ignorantia invincibilis Juris excuſat ab obſervatione ejus Decretorum; illa autem provenire poteſt tam ex inſufficienti Promulgatione, quam ex impedimentis, quæ Promulgationem notam fieri prohibuerunt.

Hic monendum duximus, eſſe Leges, quæ jubent, iterari promulgationem ſtatim temporibus, eamque iterationem alium habere finem, quam primam, de qua hucusque egimus; hæc enim fit, ut prima detur Legis notitia, ut poſſit obligare ac ſervari: iteratur autem Promulgatio, certis temporibus, ut Legis gravitas inſinuetur per curam renovandi ejus memoriam, aut ad movendos ad eam ſervandam Subditos, vel ad faciendam monitionem generalem Cenſuræ, alteriufve pœnæ, quæ per eam fancitur: Prioris ge-

neris eſt Decretum CONCILII TRIDENTINI C. I. Sess. XXIV. de Reform. Matrim. Poſterioris eſt C. 1. de Locato Conduſto, quod fert Excommunicationem in Transgreſſores C. 39. de Simon.

SECTIO XI.

An Textus, qui dicunt in Legibus novitates eſſe pernicioſas, adverſentur iis, qui docent ſemper licere novas Leges condere.

Pontifex HONORIUS III. C. 9. de Conſuetudine, certum eſſe ſignificat, novitates in Legibus ſæpè ſæpiùs difcordiam parere, illudque inducere videtur ex eo, quòd mediocris non fit autoritas uſus antiqui, *Cum Conſuetudinis, uſusque longevi non fit levis autoritas & plerumque difcordiam pariant novitates.*

BENEDICTUS II. C. 1. de Privil. EXTRAVAG. COMMUN. illud adhibens principium adverſus Leges novas, illud corroborat per obſervationem proſus congruam caſibus, in quibus adverſantur uſui veteri, cujus æquitas probata eſt, & cujus mutationem non requirit utilitas manifeſta, ſcilicet, amorem rei, quæ diutiùs viſa eſt juſta, difficilem facere commutationem Legis antiquæ cum novâ, cujus utilitas non eſt manifeſta. *Plerumque pariunt novitates difcordiam, præſertim cum ab eo, quod diù æquum viſum fuit, per novam Constitutionem receditur, nec quare recedatur, evidens utilitas, vel alia cauſa ſubeſt.*

INNOCENTIUS I. longè antea vituperaverat novitatem in Legibus, verùm aliâ de cauſâ, ſcilicet propter contumeliam Eccleſiæ Superioris, cujus deſeritur uſus, ut illi præferatur mos per autoritatem Inferiorem introductus: illud ſignificat Can. 11. DIST. XI. deſumptus ex ejus Reſponſione ad Decentium Epifcopum Eugubinum, qui illum conſuluerat circa quosdam Uſus nonnullarum Eccleſiarum, Eccleſiæ Romanæ, à qua Religionem acceperant, Ritibus adverſos. *Si qui à Romana Eccleſiæ Conſuetudine errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas, ut ſcire valeamus, Qui ſint, qui aut novitates inducunt, aut alteriùs Eccleſiæ, quam Romanæ Eccleſiæ, exiſtiant Conſuetudinem eſſe ſervandam.*

His Textibus adverſari videntur. 1. Can. 2. DIST. VIII. in quo S. Auguſtinus obſervat, Jus Poſitivum à Jure Naturali in eo diſcrepare, quòd hoc non ſubjacet novitati, illud verò illi fit obnoxium, non ſolum ex parte Dei, qui Leges Humanis Moribus adverſas condere poteſt, verùm etiam ex parte Principum, qui illæſis Societatis Regulis poſſunt præcipere, quod neque ipſi, neque eorum Deceſſores præceperant, illiſque obtemperandum eſſe, ne peccetur in generale Societatis pactum Regibus obſequendi. *Si enim Regi licet in Civitate, cui regnat, aliquid jubere, quod neque antè illum Quisquam, nec ipſe, unquam juſſerat, & non contra Societatem obtemperatur, imò contra Societatem non obtemperatur; generale quippè pactum eſt Societatis obedire Legibus. Licet igitur Principi Leges novas condere, tenenturque ejus Subditi illis, non obſtante novitate, obſequi.*

Idem videtur de Can. 6. CAU. XXV. QUÆST. I. in quo URBANUS II. cum retuliſſet, Quosdam dicere, ſemper licuiſſe Pontifici Leges novas condere, eorumque ſententiam approbaſſet, duos caſus excipit, Scripturæ Sacræ ſcilicet, & Definitionum Conciliorum Generalium, à quibus divertere non poteſt Pontifex, quin cadat in errorem; Per hanc exceptionem ſignificat in quocumque alio Argumento, poſſe juberi aliud, quam præceptum fuerat, prohiberi, quod erat licitum, permitti, quod erat vitium.

Quod de Principe dictum eſt, ac de Pontifice, dici debet de omni Prælate, cum Seculari, tum Eccleſiaſtico, qui Constitutiones condere poteſt. Poſſunt illi novas condere Leges, ſivè circa illam rem jam factæ fuiſſent quædam, ſivè nullæ; in utrâ-

que circumstantiâ Leges novæ turbas & discordiam parere possunt; Quæ adversantur Legibus antiquis circâ eandem rem, hunc effectum parere possunt, per obligationem, quam imponunt vincendi moris Legum Veterum: Quæ sunt in materiâ novâ, & Legibus experite, idem procurabunt, tollendo veterem libertatem.

Quomodo igitur componi possunt Textus, qui docent, in Legibus non esse innovandum, atque à novitate avocant per metum inducendæ discordiæ, cum illis, qui docent, licitum esse, ac semper fuisse, novas Leges condere, tam in rebus, quæ Legibus carebant, quàm in eis, quæ in Legibus erant ordinatæ; cum uterque casus sit Divisionibus obnoxius?

Huic apparenti discordiæ Respondemus, Leges novas non ritè fieri, nisi cum urgens Ecclesiæ vel Reipublicæ necessitas, aut utilitas evidens eas requirunt: atque in illis circumstantiis majoris Boni cupido minus negligere cogit; Bonum commune vincit omne privatum Bonum, & facilè subitur periculum minoris Mali ad vitandum majus: Equidem fit aliqua vis, dum à Jure Veteri, quod Consuetudo jucundum fecerat, & à Libertate, quæ fruebatur antea, avellimur: nullæ sunt igitur in his casibus discordiæ causæ, utilitas Legis illi obsequium parit; Vice versâ, si Lex in Legislatoris commodum vergat, si ille sui solius utilitatem quærat, si aliis jugum grave imponat ad suum lucrum, Subditi vix parent, seipsosque macerare debent ad vincendam suam repugnantiam, indè nascitur dissidium ex oppositione studiorum; Subditi bonum suum quærunt in publicâ utilitate inclusum, Præpositi suum aucupantur à communi longè alienum.

Confirmari potest ex Cap. 8. de Consang. quod dictum est ad conciliationem allatorum Textuum; desumptum est illud à LATERANENSI IV. Docet Præfatio, occurrere casus, in quibus mutatio Legum necessaria est, atque ejus generis esse 1. Cum cessat causa, quæ primas Leges induxerat: 2. Cum id postulat urgens Reipublicæ necessitas: 3. Cum id suadet atque inducit evidens utilitas: *Non debet reprehensibile judicari, si secundum varietatem Temporum Statuta quando variantur Humana, præsertim, cum urgens necessitas, vel evidens utilitas idem exposcunt.* Jam dixerat S. ISIDORUS, Legem Tempori congruere debere. C. 2. Dist. IV. *Loco, Temporique conveniens, quod eò magis est necessarium, quod experientia docet res, certo tempore utiles, in alio tempore perniciosas evadere: id fufius demonstratum est hujus Textus occasione in Traditione circâ Sacramentum Matrimonii: indè fit, ut Concilium, postquam probavit mutationem, quæ fit in Legibus Humanis, per exemplum mutationis, quam fecit Deus in Legibus Veteris Testamenti, & dixit, quædam genera Affinitatum afferre implicationes, & perniciosas Animabus, illa abrogat ex principio, quod cessante causâ, scilicet utilitate, cessare debet effectus; nimirum vinculum Legis. Hinc observare juvat, distingui posse in Legibus duplex utilitatis genus, nempe eam, quæ communis est omnibus Legibus, de quâ mox egimus, & illam, quæ unicuique Legi peculiaris est, ejusque finis & causa proxima: tale est in Lege Matrimonia propter Cognationem irritante, commodum dilatandæ Caritatis cogendo Cognatos, qui satis invicem familiares existimabantur, ad jungendas Affinitates cum aliis, quibuscum nullam specialem necessitudinem habebant: sed, cum amor inter Cognatos remotiores refrigit, æquum fuit illis permittere invicem conjugari, ad renovandam necessitudinem penè extinctam: Studiis imminutis, neglecta fuerat conservatio probationum Affinitatum ejusmodi, undè contingebat, ut plures inter se Matrimonium inirent in gradu vetito, quod plura incommoda pariebat, sive ergâ Temporalia, sive ergâ Spiritualia; nam post*

diuturnam Consuetudinem & multorum Liberorum susceptionem, Cognationis probationes reperiebantur, quæ inserviebant, ad faciendum dissidium, & explendas novas cupiditates. Nonnulli, licet eis innotuisset aliquod impedimentum, cohabitare perseverabant ut Vir & Uxor, atque in crimine vitam sæpè usque ad mortem ducebant: indè urgens necessitas atque evidens utilitas abrogandi gradus remotos Consanguinitatis, & genera Affinitatis parùm placita.

Non difficile foret colligere magnum numerum Canonum, qui vetant aliquid immutare in Legibus, præter necessitatem vel utilitatem Ecclesiæ. Tales sunt præcipuè qui dispensationes prohibent, his casibus exceptis, qui referuntur in *Tractatu de Dispensationibus*, inserto *Tractatu de Jurisdictione Ecclesiastica*. Plures etiam ejus generis occurrunt. CAUS. VII. QUÆST. I.

Ex omnibus Textibus prioris generis, nullus est, qui absolutè dicat, Novitates in Legibus esse perniciosas; insigniores insinuant tantum, id sæpius accidere; itaque supponunt illi, quosdam esse casus condendis novis Legibus opportunos, aliàs damnavissent omnes Leges Positivæ singularum Provinciarum circâ singula Argumenta, & proindè omnes Constitutiones novarum Censurarum, novarum Irregularitatum, novorum Impedimentorum Matrimonii, novarum Solemnitatum in Judiciis, novorum Generum Appellationis, quoniam abrogatio Legum per Consuetudinem novum Jus introductio, illud scilicet, quod antè illas Leges observabatur; Quot sunt Textus, qui hanc abrogationem approbant, si ritè fiat, tot suppetunt Argumenta, Canones non improbare novitatem, quotiens illa est necessaria.

SECTIO XII.

VARIIS MODIS COMPONENTI I. Textus qui unicum Casum excipiunt à Regulâ dicente, Legem futuris providere, cum Textibus, qui plures casus excipiunt. 2. Textus, qui puniunt actiones nondum vetitas, cum Textibus, qui illam punitionem videntur damnare.

HÆ duæ Oppositionum species hîc junguntur, quia sunt connexæ in iisdem Textibus, ut demonstrabitur, postquam illi relati erunt.

Plures Textus ab illâ Regulâ excipiunt casum unicum, quo Lex expressè præteritum complectitur in suâ Dispositione: Tales sunt Cap. 2. & 13. de Constitut. Prius à S. GREGORIO, Posterius à GREGORIO IX. desumptum est: utrumque refert Regulam, Posterius Exceptionem commemorat. Cum statuisset S. GREGORIUS, ut si Judæi Servos Christianos emissent, tenerentur illos Christianis vendere intrâ Quadraginta dies, declarat ille suam Constitutionem non comprehendere Judæos, qui tales ab anno habebant Servos, itaque illi non eos amisserant propter neglectam eorum venditionem intrâ Quadraginta dies, sed eis licebat eos alienare, quia Lex futuris tantum providet, præcipuè circâ penam, cum iniquum sit punire Innocentes. *Quotiens novum quid statuit, ita solet futuris formam imponere, ut dispensat præterita non commendet, ne detrimentum antè prohibitionem possint Ignorantes incurrere, quod eos postmodum dignum est vetitos suscinere.* Afferimus hunc Textum, quoniam Primus est in Jure Canonico, qui Regulam propositam continet, præterea ille confirmat quod diximus suprâ, Ignorantiam invincibilem Legis excusare, & Legem non adstringere, nisi ubi potuit & debuit sciri. V. Partem reserctam ad expositionem Constitutionis.

GREGORIUS IX. in Posteriore Textu, exponens Constitutionem, quam fecerat circâ Professionem Clericorum in Sacris constitutorum super Minores Clericos, quamvis hi antè illos fuissent recepti (quæ refertur

refertur C. 15. de Majorit. & Obed.) declarat, illam non comprehendere eos, qui antè suam Constitutionem fuerant recepti, & rationem affert, quòd Lex futuris provideat, non prateritis, nisi de de iis nominatim caveat; suam autem Constitutionem non complecti praterita in suà Dispositione. Hic ultima verba referemus, quæ nos attinent. *Cum Leges & Constitutiones futuris certum sit dare formam negotiis, non ad praterita facta trahi, nisi nominatim in eis de prateritis caveatur.*

Adjicere possumus Textui GREGORII IX. omnes Textus, qui in suis Definitionibus, de prateritis nominatim cavent; nam hæc cautio inutilis fuisset, si praterita in Legibus novis fuissent comprehensa: facta est autem ad aperiendam voluntatem Legislatoris providendi tam prateritis, quam futuris.

Continent illi Textus executionem Regulæ, & probant, illam tunc viguisse, cum factæ sunt illæ Definitiones: Multi ejusmodi occurrunt in Corpore Juris, quorum insigniores afferemus. Vetusior est in eo genere C. 2. DIST. X. QUÆST. I. desumptus è Concilio Toletano III. an. 589. qui emendat pravam Consuetudinem reservandi Patrono administrationem dotis, quam conferebat illi Ecclesiæ, quam ædificabat, & consecrari curaverat, adversus Constitutionem Antiquam, quæ Episcopi ordinationi omnia permittebat, & jubet, praterita emendari, nec non in futurum prohiberi. *Quod factum taliter in praterito corrigatur, ut & in futuro, ne fiat, prohibeatur, sed omnia secundum Constitutionem Antiquam ad Episcopi ordinationem & potestatem pertineant.*

S. GREGORIUS biennio post, scilicet ann. 591. Constitutionem condidit ad emendandum Statutum PELAGII II. Decessoris sui, quo ille Continentiæ Subdiaconos jam Conjugatos subjecerat, quamvis illa non esset usitata in illis Regionibus, tùm cum Uxores duxerant, aut Subdiaconatum acceperant, quod cum asperius visum esset S. GREGORIO, jubet, ut in posterum omnes Episcopi hunc Ordinem nemini conferant, nisi iis, qui Castitatem promitterent: quoad eos verò, qui hunc Ordinem acceperant absque hæc promissione, ipsis usum Matrimonii atque Ordinis exercitium, permittit, vetans duntaxat, ne ad Superiores Ordines pro noveantur: cujus cautibus ratione ejus Constitutio prateritis providet non secus ac futuris, illis, qui ordinati erant, usum Matrimonii, nisi vellent ab eo abstinere, restituens, & illos excludens ab Ordinibus Superioribus, quoad cæteros, aliquem sine Voto Castitatis ordinare prohibens.

HONORIUS III. C. 5. lite pendente, accommodat Privilegiis, quæ sunt Leges speciales, Regulam, de quâ agitur, definiens, Privilegium lite pendente impetratum, non derogare Juribus existentibus tempore controversiæ, nisi de litis pendentia mentionem faciat: agebatur de Indulto super perceptione Decimarum, quæ disceptabantur, definitum fuit, hanc indulgentiam non obstare, quominus in negotio procederetur, cujus mentio facta non fuerit.

GREGORIUS IX. Cap. 9. de Consecr. suam Definitionem fingens ad normam Regulæ, quam probavit supra, vetat, Episcopos committere Sacerdotibus reconciliationem Ecclesiarum pollutarum; quod tamen hætenus factum est per eosdem, misericorditer tolerat. Simile videre est in C. 4. de Consuet. circa Confirmationis collationem à Presbyteris Græcis.

Juxtà eandem Regulam cum BONIFACIUS VIII. in suà Constitutione adversus pluralitatem Beneficiorum Regularium, comprehendere vellet eos, qui in eo casu erant, eosque pœnæ subijcere, voluntatem suam disertè declarat, jubens, ut intrà Mensem alterutrum eligant, alioquin primo erunt ipso jure privati. C. 32. de Prab. in VI.

CLEMENS V. C. 2. de Etate &c. eidem Regulæ obsequitur; nam volens subijcere suæ Constitutioni Canonicos jam factos, perindè atque eos, qui sicut in posterum: utrumque genus nominatim commemo-

rat his verbis, *sunt mancipati, vel mancipabuntur in posterum, & his obtinent vel obtinuerint in futurum.* Item Pontifex Cap. Unic. de Probat. suam Definitionem extendit in prateritum & præsens, aut ergà pendentes lites.

Alii Textus, qui Argumento nostro etiam sunt affines, sunt Cap. 7. de Elect. quod astringit ad Promotionem ad Ordines quosdam Beneficiarios, & eos nominatim comprehendit, qui talia Beneficia possidebant. Cap. 31. de Rescript. quod rescindit Rescripta sive impetrata, sive impetranda, in quibus impetratorum jam Rescriptorum facta non fuerit mentio.

Cap. ult. de Filiis Presbyter. in quo GREGORIUS IX. jubet, deponi Spuriis, qui possidebant absque Dispensatione Sedis Apostolicæ, Dignitates, aut Personatus, alia-ve Beneficia Curata, & ne id de cætero præsumatur, districtè prohibet.

Cap. 1. de Consuetud. in VI. reprobans Consuetudinem obtinendi plura Beneficia incompatibilia absque Dispensatione Sedis Apostolicæ, prohibet eos, qui ejusmodi Beneficia possident, ea sic tenere in posterum, & cæteros, illa eodem modo acquirere.

Cap. 2. DIST. LXXXII. suppeditat exemplum ejusdem generis. INNOCENTIUS I. Constitutionem condens circa absolutam Diaconorum Continentiam, prateritis providet ac futuris: mitius tamen statuens circa eos, qui Matrimonio usi erant antea contracto, quam circa eos, qui in futurum uterentur.

Atque illi sunt præcipui Textus, qui vel nominatim, vel suo exemplo docent, Legem futuris duntaxat providere, nisi de prateritis in eâ nominatim caveatur.

Nonnullos eorum subijcio, qui prateritis accommodant Leges de praterito tacentes, saltem qui, ut tales, laudantur, & Textibus prioris generis in eo oppositi videntur.

Tale est 1. Cap. 5. de Usuris, quod usuris antè Lateranense III. perceptis accommodat Canonem illius contra Usurarios manifestos, quo excluduntur à Communione Altaris, ab Oblationibus, quæ fiunt ad Altare, vel alibi, & ab Ecclesiasticâ Sepulturâ, si moriantur in suo peccato, & extendit ad Usurarios Concilio anteriores pœnas sancitas, licet eorum mentionem in suo Canone non fecerit Concilium. Hic Textus est ALEXANDRI III. qui hoc Concilium celebravit: oportet igitur, eum putavisse Legem formam dare prateritis, de quibus tacet, aut saltem esse quosdam casus, in quibus cautio de prateritis non est necessaria.

2. Idem est de Can. 40. de Simon. in quo Concilium Lateranense IV. providens, ut Monasteria Mulierum nihil exigant ab eis, quas admittunt, duplex pœnarum genus sancit, non solum in futuram receptionem venalem, sed etiam in jam factas ejusmodi receptiones: Aliæ sunt Communes, scilicet nullitas receptionis; Aliæ Speciales unicuique delicto: prateritum coërcetur per translationem in aliud Monasterium ejusdem Ordinis, & posito quòd hæc pœna non queat executioni mandari, per mutationem priorum locorum, & assignationem inferiorum; futurum verò per expulsionem tam Recipientis quam Receptæ, sive sit Subdita, sive Prælata, & detractionem in locum arctioris Regulæ ad agendam perpetuam penitentiam. Porro nullus erat Canon, qui tales sanxisset pœnas in Moniales Simoniacas: oportet proindè, ut Concilium huic casui accommodaverit aliquam Legem, quæ de eo non cavebat nominatim, vel pœnam novam proposuerit in delictum jam admissum, quamvis pœnæ Legibus annexæ sint, ut absterreat Subditos à factis prohibitis.

Alii Textus, sive Leges, quæ actiones vel omissiones nondum vetitas coërcent, aut coërcere videntur, collectæ sunt inter Textus prioris generis. Tales sunt ii, qui suam Dispositionem ad prateritum extendentes, extendunt etiam pœnas, quæ sunt eorum pars major.

Ex Collatione Textuum collectorum occurrit

Tertia

Tertia Oppositio speciosa, de qua locuti non sumus in Inscriptione Tituli, scilicet, *Primus Textus refert Regulam absque ulla exceptionis mentione, Cateri vero aliquam exceptionem continent*; Sed evanescit hæc oppositio, dum attendimus, exceptionem Regulæ non esse semper annexam, sapius etiam fit, ut illa non detegatur, nisi per collectionem Textuum, qui Regulam referunt, vel usurpant. Si exurgeret oppositio ex omissione facta in quibusdam Textibus, & mentione illius rei in aliis Textibus, opposita forent Quatuor Evangelia, quorum aliud refert circumstantias, atque etiam gesta in cæteris omissa. INNOCENTIUS III. quadam exempla colligit. C. 3. de Baptismo.

Quoad oppositiones in Titulo expressas, illæ tolli nequeunt, nisi quibusdam observationibus præmissis.

1. Leges Canonice nonnumquam fiunt ad Executionem Legis Divinæ, Legisve Naturalis, vel aliarum Legum merè Canoniarum, quæ accuratè non observantur: in utràque Legum specie Leges posteriores possunt accomodare Leges anteriores casibus, qui nominatim cauti in his non fuerunt; quoniam illi casus includebantur in casibus nominatis, velut species, in suo genere; consecutiones, in suo principio; effectus, in sua causâ.

2. Sæpius accipitur pro pœnâ, Quod non est vera pœna: ejusmodi sunt Restitutio, Exclusio ab Ordinibus Superioribus, vel à quibusdam Commodis; nam Restitutio, est reparatio vel satisfactio debita, tam ab Innocente, quam à Nocente: Exclusio ab Ordinibus nascitur ex defectibus, non secus atque ex delictis; sicut exclusio à quibusdam Commodis, qualis est exclusio suffragii in Capitulo, cui subjicit ætatis defectus.

3. Leges verè pœnales, quæ ad præterita extenduntur, non cadunt nisi in Facta criminosa, vel omissiones futuras actionum præceptorum; cæteræ Leges, quæ ad præterita extenduntur, quasdam actiones aut status aut conditiones Personarum respiciunt prorsus indifferentes.

Textus laudati de Simoniâ agentes, vel Usurâ, cadunt in actiones in seipsis Lege Divinâ vetitas. Cap. 5. de Usur. quod accomodat usuris antè Concilium Lateranense III. perceptis, Definitionem illius Concilii relata in Cap. 3. ejusdem Tituli; non adhibet pœnas à Concilio sancitas, sed meram præcipit restitutionem Usurarum antea perceptarum, quæ quidem restitutio Juris est Naturalis, cui obtemperat Cap. 5. sicut ipsum Concilium fecerat; Cæteræ pœnæ non proponuntur, nisi in Reos, qui restituere recusant, atque ob hanc contumaciam graviori coercitione sunt digni.

C. 40. de Simon. quod rescindit admissionem simoniacam ad Professionem Religiosam, usurpat pœnam generalem à Canonibus in actus simoniacos constitutam, scilicet nullitatem; undè præcipit, ut si Moniales simoniacè admittæ, nequeant in alia ejusdem Ordinis Monasteria transferri, dispensativè in eodem Monasterio maneat in ultimo loco. Quoad translationem in aliud Monasterium, Monialibus applicatur Definitio Cap. 18. de Simon. ab ALEXANDRO III. desumpti, in Monachum simoniacè admissum.

Clement. 2. de Ætate, quæ suffragii jus in Capitulo adimit Canonice tam Regularibus, quam Secularibus, qui Sacris Ordinibus non sunt initiati, nominatim comprehendens Canonicos jam receptos, in eo interpretatur Canones, qui jubent eos, qui Ministerio Sacro per Clericatum se addicunt, se in suo Statu utiles exhibere, quod fieri nequit sine Ordinum Sacrorum susceptione.

Si Cap. 31. de Rescriptis rescindit Rescripta Gratia impetrata, sine mentione Rescriptorum anteriorum ejusdem generis, perindè atque ea, quæ in futurum impetrabuntur cum eadem omissione, id fit, quia Cap. 20. ejusdem Tituli jam irrita declaraverat, vel fecerat Rescripta, quæ impetrarentur tacitis iis,

quæ Pontificem à concessione petita Gratia avertere potuissent.

Cap. 7. de Elect. §. 2. executioni mandat Canones, qui jam quosdam Ordines quibusdam Beneficiis assignaverant, atque ideò suam dispositionem extendit ad eos, qui illa jam possidebant.

C. 32. de Præb. in VI. Beneficiis Regularibus accommodat Decretum CONCILII LATERANENSIS IV. C. 28. de Præb. relatum, in pluralitatem Beneficiorum incompatibilium.

C. ult. de Filiis Presbyt. quod Illegitimis adimit Dignitates & Personatus, quos absque dispensatione Sedis Apostolicæ possidebant, id statuit consequenter ad Canones, qui eos Beneficiorum incapaces declarabant, & maxime Prælaturarum, inter quas numerabantur Dignitates, Personatus, aliæ Beneficia, quibus annexa erat Jurisdicção aut Præclementia, & consequenter ad nonnullos Canones, qui Pontifici reservare videntur dispensationem Legum Ecclesiæ Universalis.

Idem fit Judicium de Cap. 1. de Consuetud. in VI. quod astringit eos, qui plura Beneficia incompatibilia possidebant absque dispensatione Sedis Apostolicæ, ad unum eligendum intra præfixum tempus, non obstante quacumque Consuetudine adversâ, quam corruptelam esse dicit: illud innititur Cap. 28. de Præb. quod Pontifici reservat ejusmodi dispensationem.

Suprà observavimus Textus, qui suam dispositionem ad præterita extendunt, ex eo docere, Legem præteritis non providere, nisi de iis in illâ nominatim caveatur: Occurrit difficultas, scilicet, cum Cap. 9. de Consecr. Eccles. vetuisset, committi reconciliationem Ecclesiarum pollutarum simplici Sacerdoti, se præterita tolerare dicit; Quoniam, inquiet aliquis, indè malè concluderetur, Legem ad præterita extendi, nisi moneat Legillator, se præteritis parcere: ita concludi non debet, quòd, cum Legillator in sua Lege præterita complectitur, ille per hanc cautionem significavit, Legem præteritis formam non dare, nisi nominatim iis provideat. Sed facilè tollitur illa difficultas, postquam vidimus Textus, qui pro Principio statuunt, Leges præteritis formam non dare, nisi nominatim de iis caveatur; nam indè sequitur, Canones, qui cautiones ejusmodi continent, id fecisse, ut obsequerentur Regulæ, sive Principio observato; Qui verò se præterita tolerare dicunt, id fecerunt ad tollendum omne dubium; hæc autem Responsio eò magis Textui opposito congruit, quòd usurpaverat Pontifex rationem, undè confici posset, reconciliationes à simplicibus Sacerdote factas, nullas fuisse, scilicet, quia res ad potestatem Ordinis pertinentes non possunt committi iis, qui Ordinem requisitum non habent: monere ergò debuit Pontifex, se præterita tolerare, ne concluderetur, reconciliationes à simplicibus Sacerdotibus factas, irritas esse, ac proindè ab Episcopis iterandas.

SECTIO XIII.

Quomodò conciliari debent Textus, qui vetant auctoritatem præstare rebus, quas permittunt; cum iis, qui absolutè permittunt.

Omnes Textus, qui abrogant aliquam Legem Præceptivam, aut Prohibitivam, ex eis sunt, qui absolutè permittunt. ALEXANDER III. C. 1. de Cognat. Spirit. commemorat Canonem, qui permittit Matrimonium inter Filios Compatrum, antè vel post Compaternitatem natos, alios quam ea persona, per quam ad Compaternitatem venit, quod Canon anterior vetuerat. Can. 8. de Consang. plures Nuptiarum species antea vetitas probat. Idem facit CONCILIIUM TRIDENTINUM Cap. 2. 3. 4. Sess. XXIV. de Reformat. Matrimonii. Quod dicitur de Canonibus, extenditur ad Consuetudines, quæ abrogant præcepta vel prohibitiones; nam sublata obligatione

tionem à Canonibus impositâ, licet omittere actionem præceptam, licet facere vitam; Idem est de Textibus, qui nominatim concedunt dispensationem quarundam Legum in certis circumstantiis. C. 18. de Prab. C. 1. de Consuetud. in VI. C. 1. de Fil. Presbyt. *ibid.* C. ult. de Fil. Presbyter. apud GREGORIUM IX. C. 5. SESS. XXIV. de Reform. Matrimon. Can. 4. DIST. III. etiam loquitur de permissione absolutâ, dicens, omnem Legem aut permittere, aut jubere, aut prohibere; & afferens in exemplum Legis permissivæ; *Vir fortis præmium petat*, quod producit ad omnem, qui præmio dignus est.

Inter Textus Posterioris generis, collocari possunt omnes, qui jubent quædam dissimulari, quorum Multi collecti sunt, ubi de tacitis Dispensationibus actum est, & in Regulis circa Dispensationes; tale est Cap. 6. de Consanguin. quod loquitur de Matrimonio inter Cognatos confirmato per Dispensationem Pontificiam ex falsâ expositione impetratam; sed omnibus insignis est Cap. 3. de Cognat. Spirit. ALEXANDER III. scribens ad Episcopum Vigiliensem de Matrimonii contractis inter Filios Compatrium, antè vel post Compaternitatem, dicit, ea ab eo dissimulari posse, si Consuetudo Provinciæ hujusmodi Matrimonia permitat, ita ut nec eis contradicat, nec assensum præbeat. *Verùm, si de Consuetudine haberetur, ut talia conjugia sustineantur & permittantur, tu in eadem Ecclesiâ dissimulare poteris, ita ut nec contradicere, nec tum præstare videaris assensum, quia sicut grave est, Antiquam Consuetudinem circumadjacentium Ecclesiarum super his contemnere, sic quoque gravius videtur, si propterea hujusmodi conjugii tuum indulgeres assensum, cum possit in exemplum assumi.*

Oppositio hujus Textus cum superioribus, eò insignior est, quòd idem PONTIFEX C. 1. de Cogn. Spirit. nominatim approbat ejusmodi Matrimonia; hic verò ea velut rem merè tolerabilem intuetur. Sed cum probabile non sit, Pontificem secum pugnare, credibile est in Cap. 3. agi de Matrimonii Filiorum post Compaternitatem natorum cum iis, per quos ad Compaternitatem ventum fuerat, vel Jus Comune Angliæ fuisse, ut rescinderent Matrimonia Filiorum natorum antè, vel post Compaternitatem, quo in casu Matrimonia ejusmodi dumtaxat tolerat Pontifex; sed quoquomodo accipiatur hæc oppositio, & nostra solutio, constat, hoc C. 3. & C. 6. de Consang. adversari Textibus Prioris generis, qui absolute permittunt, hi verò ita permittunt, ut vetent, Prælatus suum præbere assensum. His Textibus adjecti potest Can. 9. CAUS. XXXI. QUÆST. I. desumptus ex Opere Imperfecto in MATTHÆUM S. CHRYSOSTOMO adscripto, qui fert, aliud esse præcipere, aliud permittere; *Quod enim præcipimus, semper placet; quod autem permittimus, nolentes permittimus*; inde enim intelligitur ratio, propter quam prohibetur assentiri quibusdam actionibus permissis Prælatus, atque hæc ratio viam ad Conciliationem sternit, scilicet dissimulandas esse actiones malas, quæ emendari nequeunt sine magno Scandalo, nec eis contradicendum esse, neque consentiendum. Autor hujus ultimi Textus de Secundis Nuptiis loquitur, quas improbat, atque honestam fornicationem nuncupabat, quæ licenter committitur: itaque permissio, de qua loquitur, ea est, quæ vocatur tolerantia, quæ locum habet, cum sustinetur Malum minus, ad vitandum majus, quod in duobus casibus evenire potest: Primus, est casus infractionis Legis, de qua Superior dispensare nequit, tuncque tolerantia non excusat à peccato: Secundus, est casus infractionis Legis, de qua Superior potest dispensare, & tunc tolerantia excusare potest à peccato, si dispensare dignetur Prælatus. De hac postremâ tolerantia intelligenda sunt Cap. 3. de Cognat. Spirit. & Cap. 6. de Consang. &c.

TITULUS VIII.

De Legibus sive Constitutionibus Ecclesiasticis.

I. Canones Patrum, vim Legum habere oportet. *De Juramento Calumnia Cap. Inherentes. §. ejus itaque* LIB. II. DECR. TIT. VII. C. 1.

II. Quæ ad perpetuam utilitatem, generaliter instituta sunt, nullâ commutatione variantur: nec ad Privatum trahantur Commodum, quæ ad Bonum Commune sunt præfixa: nemo injustè usurpet alienum, sed intrâ fines proprios, in latitudine se exerceat Caritatis.

III. Pagani sive Infideles Constitutionibus Canonicis non arcantur: Quid enim ad nos, secundum Apostolum, de his, qui foris sunt, judicare? *De Divortiiis. Cap. Gaudemus. §. 1. init.* LIB. IV. DECR. TIT. XIX. Cap. 8.

IV. Non dignum est, ut Vir, qui scienter contra Canones venerit, lucrum de suo dolo reportet. *De eo, qui duxit Cap. Propositum est. §. 1. med.* LIB. IV. DECR. TIT. VII. Cap. 1. DIST. L. Cap. 58. *si ille. fin.*

V. Regulæ Sanctorum Patrum pro Tempore, Loco, & Personâ, & Negotio, instante necessitate, traditæ sunt. DIST. XXXIX. Cap. 2.

VI. Institutionis Apostolicæ Decreta perpetuâ stabilitate, & sine aliquâ refragatione servari debent, nec à quoquam Pontificum in totum vel in partem ea quâlibet occasione convelli debent vel mutari. CAUS. XXV. QUÆST. II. Cap. 7. *Institutionis. init.*

VII. Ea, quæ sunt ab Apostolis, eorumque Successoribus instituta, nullâ desidia negligantur, nullâ diffensione violentur, nullâ contestatione turbentur. *ibid.* Cap. 11. *Amputatio §. Sed neque.* LIB. DECR. TIT. VII. Cap. 2.

VIII. Uniuscujusque Synodi Constitutum, quod Universalis Ecclesiæ probavit assensus, nullam magis exequi Sedem præ cæteris oportet, quam Primam. CAUS. XXV. QUÆST. I. Cap. 1. *Considimus.*

IX. Qui contra Formam Canonum venire præsumperint, Canonicè sunt puniendi. *De Censib. Cap. Gravis. fin.* LIB. III. DECR. TIT. XXXIX. Cap. 15.

X. Quòd non est Sanctorum Patrum Decreto sanctum, superstitionis non est adinventionibus præsumendum. *De Translatione Episcopi Cap. Inter Corporalia.* CAUS. II. QUÆST. V. Cap. 20. *Consulisti. med.*

XI. Prisca pro suâ reverentiâ manere debent Constituta, quæ ubi nulla, vel Rerum, vel Temporum, perurget angustia, regulariter convenit custodiri. DIST. IV. Cap. 1. *Priscis.*

XII. Illa, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ toto Terrarum Orbe observantur, datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel Plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesiâ saluberrima autoritas, commendata atque statuta retineri DIST. II. Cap. 12. *Illæ.*

XIII. Ne in aliquo Apostolica & Canonica Decreta violentur. DIST. LXI. Cap. 8. *Statuimus. init.*

XIV. Antiquitati Decreta Patrum sanxerunt reverentiam exhibendam, & evidenter asserunt Sacrorum Canonum Sanctiones. *De Translatione Episcopi Cap. Quarto* LIB. I. DECR. TIT. VII. Cap. 3.

XV. Ubi Canones contracti inveniuntur, secundum posteriorem Canonem debet observari. *De Cognatione Spirituali Cap. Utrum. fin.* LIB. IV. DECR. TIT. XI. Cap. 1. *Vide CONCIL. TOLET. III. an. 589. Cap. 1. TOM. V. CONCIL. 1000. ubi antiquiores Canones præferri videntur posterioribus.* Sed de hoc, dum de Conciliatione Canonum disceptabitur.

XVI. Quatuor Principalia Concilia sunt, quæ sicut Quatuor Evangelia Ecclesia Catholica veneratur. *De Renunciatione Cap. Post translationem* LIB. I. DECR. TIT. IX. Cap. 11.

XVII. Sancti Canones Sancti Spiritus instinctu ac dono dictati sunt, & ejus nutu & gratiâ editi. CAUS. XXV. QUÆST. I. Cap. 5. *Violatores.*